romulus dinu

...dintr-o LUME CONGELATĂ

editura albatros

ROMULUS DINU

...DINTR-O LUME CONGELATĂ ŞI... FALSE FICŢIUNI

Coperta de Arh. TOMNIȚA DINU-FLORESCU

ROMULUS DINU

...DINTR-O LUME CONGELATĂ ŞI... FALSE FICŢIUNI

POVESTIRI S. F.

EDITURA ALBATROS
BUCUREŞTI — 1980

ŞI TOTUŞI... NIMENI

Azi am fost la Nimeni. Mi-a deschis chiar el, cerîndu-mi iertare că nu este acasă. Dispăruse. De cînd, nu ştia ; de aceea fusesem chemat. Nu fiindcă ar fi ţinut el. Ceilalţi au vrut. Mă îndeamnă să intru — să-l urmez. Umblă aplecat în faţă, clătinat şi dezmembrat, ca şi cum s-ar tîrî agăţat de el însuşi. Umblă însă. Mai loveşte scaunele, masa, ajunge totuşi pînă la urmă într-un loc. Docil. Reluăm. Îl întreb ce ştie despre el. Că dispăruse. Ce simte ? Ceva ca un somn, ca un somn al altuia. Cîteodată ca un coşmar. Atunci *i se pare că ar fi.* Încearcă o senzaţie bizară, de falsă memorie şi angoasă. Nu ştie dacă-i aşa, fiindcă *nu a mai fost* de mult şi nu-şi aminteşte cum e *să fii.*

Exact nu-mi poate spune cînd şi cum a dispărut: încetul cu încetul, dintr-o dată sau pur şi simplu nu a existat nicicînd. Mai degrabă aşa, deşi crede a-şi aminti că într-o zi a dispărut cu jumătatea din dreapta a corpului. S-a mişcat o vreme jumătate *da*, jumătate *nu*, izbind-o pe cealaltă de lumea din jur, fără să sufere. Apoi, în altă zi, *nu a mai fost deloc.* (A rămas fără el ?). Da. Dar s-a obişnuit aşa. Te obişnuieşti cu orice.

Unii încearcă să-l convingă că *este.* El însă nu poate găsi probe. Se caută, adevărat, cîteodată, aşa, mai mult din amuzament concesiv faţă de cei din jur. Bineînţeles că nu se găseşte. Îl întreb pe cine caută cînd se caută ? Ce aşteaptă să găsească ? Zîmbeşte uşor încurcat fără să răspundă. Sugerez : fizic, palpabil. Zîmbeşte mai departe : Fizic ! Repetă maşinal : Fizic. Da. Arăt lucruri, obiecte din jur... Da. Ajung toate pînă undeva. La început imaginile mi se opuneau. Am încercat să mă feresc de ele cînd umblu. Caut lo-

curile cu contururi puține sau deloc. Pe acolo am înțeles că pot trece cu imaginile mele. Toate ajung pînă undeva. Figuri, forme, culori... Ca și sunetele, vorbele, muzica, ritmurile. Toate fără o anume calitate. Întreb : volum, consistență ? Surîde încurcat : poate... Ce e, de fapt, consistență ? Volum ? Continuă, neașteptînd răspunsul : fără o anume calitate. Ca mine. E drept — ezită — e drept că dintre toate o imagine mă însoțește peste tot, obsedantă. Străină și obsedantă. E ceea ce se spune că ar fi corpul meu.

Uneori îmi vine să rîd, închipuindu-mi că am un chip. În oglindă reușește să-mi apară un personaj care își plimbă mîinile pe el într-o încercare hilară de reconstituire. Singurul om mereu împrejurul meu și în oglindă e inadmisibil pentru mine. Sau, cu bunăvoință, admisibil doar ipotetic. Îndemnat de milă pentru ai mei, m-am născocit totuși. Cu oglinda și cu lumina. Admit —ca să le fac plăcere — că *aș fi*, pentru că mă reflectez. Ca imaginea acestor flori care se repetă în oglindă. Și fiindcă fără oglindă nu aș fi, mi-am luat mai multe oglinzi. Le-am pus peste tot. Dar atunci m-am prefăcut în mulți, în prea mulți și prea la fel. Obositor de mulți. Și mă întreb care dintre ei sînt eu, cel despre care se spune că aș fi. Cred că i-am convins : oglinda nu-i o soluție. Nu pot fi atîția. Și dacă nu-i lumină ? Ei vezi ? Și ei au trebuit să tacă precum faci dumneata acum.

Se oprește o vreme cu o sclipire de izbîndă în ochi, nedifuzată însă obrazului inert.

Reia. Se caută totuși. Îmi cere să-i spun de ce este asta preocuparea lui majoră. Amîn cu un gest luat repede drept neputința mea de a-i fi de folos. Bineînțeles că nu se găsește. De altfel sînt atît de multe imaginile din jur, încît e sigur că pentru el, așa cum am vrea noi, nu ar fi loc. Peste tot e cîte ceva. Dar peste tot. N-am decît să privesc. Dacă am să găsesc un singur loc pe care să nu fie cîte ceva, s-ar strădui să-și închipuie că acolo ar fi el.

Ah, Da ! Uite, iar amintirea ! De ce vine mereu amintirea asta ? Atunci cînd nu era decît jumătate — îmi mai spune — chiar locul jumătății dispărute era ocupat de ceva străin de el. Singurul loc de care se bănuia legat, și acela era străin de el. Înțeleg ? Nu. *Nu poate fi.* Se și teme de asta. Mai tîrziu o să-mi...

Cuget — sînt. Zîmbește strîmb. Nu-i o dovadă : iată-l gîndind fără să dea de vreo urmă din el. Și ceilalți — rîde acum, înstrăinat și de rîs — și ceilalți există, dar fără să gîndească mereu sau, în fine, deseori fără să se vadă în vreun fel că ar gîndi.

Ne relaxăm un moment fiindcă pentru mine asta e un fel de glumă. Intru în rol de la a, b, c. Încerc : vezi mîna mea ? Da. Îi arăt mîna lui. Dar pe asta o vezi ? Da. Asta e mîna mea, asta e mîna dumitale. Se pare că am glumit eu de data aceasta, fiindcă rîde numai el. Da ? Și continuă : dar ce diferență este între aceste două mîini dintre care una zici că ar fi a mea ? Tace o vreme. Apoi : *Eu nu pot avea nimic.*

— Bine, dar spui : a fi, a avea, existență. Cum ?

— Asta este altă istorie. Conformism. Îndemnat de o curiozitate — normală, zic eu, și apărută treptat — am început să mă caut în lumea din cărți. Așa am ajuns la „Omul care și-a pierdut umbra". O știi, nu ? Ei bine, toată frămîntarea lui împinsă pînă la suferință este o absurditate fantezistă. Nu consider fantezie faptul că și-a pierdut umbra, ci faptul că ar suferi din pricina asta. *Eu nu am decît umbră.* Iat-o. Se mișcă pe lîngă fenomenul de care ți-am vorbit.

Undeva am citit că în războaie, în accidente, un om își poate pierde o mînă, un picior. Totuși mădularul continuă să miște, să furnice, să doară chiar, în degetele, în carnea inexistentă. Îi zice „membru fantomă". E supărător, dar e așa. Eu sînt mulțumit. Cu mine se pare că s-ar petrece absolut contrariul. Deși *în întregime* o fantomă, pe mine nu mă supără, iar pe ceilalți nu-i înspăimîntă. Aș fi deci și contrariul unei fantome. Pentru toți într-un fel, pentru mine altfel și pentru fantome, probabil, în al treilea fel.

Bineînțeles că am citit „Omul invizibil". Aici mirarea s-a amestecat uneori cu uimirea, fiindcă *eu sînt un om invizibil*, dar în jurul meu nimeni nu-și dă seama. Dimpotrivă. Se pare că mă văd. Deduc de aici că ceilalți oameni au un simț deosebit și îmi atribuie ceea ce se întîmplă împrejur în legătură cu cel care aș putea fi eu. Fiindcă împrejur se întîmplă, se petrece mereu cîte ceva determinînd gîndurile mele sau izvorînd din ele. Trebuie să mă strecor printre aceste „întîmplări", pentru a ajunge de pildă de la imaginea, de la ideea unei camere, la alta sau, în sfîrșit, cum se zice, dintr-o

cameră într-alta. Mă tulbură că nu înțeleg de ce imaginile trebuie ocolite pentru a sta în calea gîndului meu, izbindu-l ades, „fizic", ai spune dumneata. Ideile se pătrund ușor, gîndurile își iau locul fără ciocniri, fără împotriviri, fără să lase urme, ca și unele imagini. Neliniștitor. Se scrie mult despre cei care își pierd mintea. În fel și chip. Dar nu se potrivește de fel cu ceea ce fac, ce simt eu care nu am decît minte. Îmi pot pierde umbra în lipsa luminii. Mintea nu.

Cînd nu văd și nu aud, reușesc să-i fac pe toți una cu mine. Dispar. Atunci mă liniștesc. Mă apropii de o mulțumire adîncă. Nu ajung din cauza deșteptărilor.

A fost greu pînă am învățat să citesc. Să înțeleg în profunzime, imposibil. Atunci am învățat pe de rost. Multe cuvinte nu au sens pentru mine. De pildă, cum spuneai dumneata verbul „a fi" cu toată gramatica lui. Pronumele personal al persoanei întîi. Noțiunea abstractă. Eu. Cum eu? Eu, *în realitate*. Cum „în realitate"? Unde? Ca și altele. Nu le mai înșirui. Înțelegi ce vreau să spun? Întrebuințez un vocabular convențional. Pun vorbele, după o deprindere grea, la locul lor în fraze. Ca în cărți. Limba și cărțile sînt pline de convenții. Le respectăm. Era să spun; am devenit conformist. Ocolesc însă cuvîntul „a deveni". S-ar putea să fiu bolnav, dar s-ar putea să nu fiu. (Înclină, vizibil, mai mult către a doua variantă). „A deveni" are o nuanță inexorabilă. Mi-e teamă de acest verb. Ca oamenilor din cărți de bătrînețe și de moarte. Dacă aș începe *să devin* aș termina prin *a fi*. Mi-e teamă de asta. Tot ce-ți spun e fără șir. Despre mine nu se poate vorbi cu șir, ci dintr-o dată. De peste tot. Descrierea unei imagini, ideile despre, au nevoie de ordine, de coerență. O singură idee, ca mine, nu. E așa de peste tot. Cum să vorbim de ea?

Întorsura ultimelor fraze ne-a adîncit o vreme pe fiecare într-o tăcere de întrebări mirate.

A revenit tot el:

— O altă noțiune abstractă este înălțimea. O admit teoretic, ca pe altele. Mintea mea privește, poate, o lume bidimensională din afara ei. Ca dintr-un zbor niciodată atins. Gîndurile mele se plimbă paralele cu desenul pămîntului, de care uneori mă apropii pînă a nu-l mai vedea, dar de care nu mă pot depărta decît pînă la un punct unde translația este iar obligatorie.

Mă tulbură neputința de a zbura. Nu înțeleg ce mă ține legat de pământ. Sam Small zbura. Eu nu. Odată, trecînd printr-o fereastră, mintea mi s-a iuțit în zbor spre pământ nemaiputîndu-se apoi depărta de el decît ajutată de alții. Țintuită într-un pat, i-au trebuit săptămîni pînă să-și reia peregrinările. Din spusele lor, rezultatul acestui mic zbor al meu a fost, citez, „fracturi ale picioarelor", picioarele pe care ei susțin că le aveam în clipa zborului. În loc de aripi. (Zîmbesc).

Și totuși într-o zi mi s-a întîmplat o minune. Undeva, alunecam paralel cu nisipul pe care umbra mea, trecînd, zugrăvea urme de pași desculți. Apropiam o imagine întinsă care-mi deschidea, unduind la nesfîrșit, două ceruri. Sau unul singur. Nu știu. Deodată mi-am dat seama că umbra mea se subțiază, se desface, se pierde. Păsările cînd zboară se desprind de umbră. Zburam. Stîngaci, ce-i drept, dar zburam pentru prima oară. Într-un cer răsturnat, care se apropia cu mișcări moi, verzi. Mai mult, din ce în ce mai mult, pînă mi-a închis cerul de sus. Atunci mintea a scăpătat în roșu, în negru și a sfîrșit topindu-se într-un cer de noapte. Somn. Probabil și vreme. Deșteptare. Încet, treptat, rostogolit acum invers prin negru și roșu, spre lumină, gîndul s-a ivit împleticindu-se sub povara unor frînturi de vorbe... „Înecat"... „Singur s-a înecat în mare"... Cerul în care spuneau că m-am înecat era deci marea, pentru ei. Dar nu se deosebea mult de celălalt cer al meu, din înalt, unde pînă atunci nu mă înecasem niciodată, cu tot jindul meu de a fi pasăre. Poate singura deosebire era că acela căruia îi ziceau „marea" îmi înghițise gîndurile într-o meduzare fluidă, desfășurată policrom în alb, verde, roșu și negru, cu izbucniri mărunte de scîntei, înainte de a-mi dărui somnul molcom de la sfîrșit. Celălalt cer mi-a iscat totdeauna roiuri de gînduri, mi-a spulberat somnul și s-a împotrivit mereu zborului meu.

Asta-i tot. Dar de atunci freamătă în mine amintirea minunii care i-a înspăimîntat pe ceilalți. Mi s-a spus că așa e moartea. Sau neființa. Se poate. Mă îndoiesc. Și dacă s-ar întîmpla totuși să aibă dreptate, n-au temeiuri de groază decît pentru că ei nu înțeleg nimic dintr-un zbor de pasăre.

Și acum ar trebui, probabil, să faci dumneata ceva pentru mine. Mă întreb ce și mai ales de ce? Idealismul unora, se spune, ar trebui socotit ca o absurditate sau ca o

boală. Dacă aş fi un idealist însă, lumea fără mine ar fi o incertitudine. Dar eu nu sînt deloc şi lumea totuşi pare a fi. Este. Uite : dumneata. Şi cu ai mei, care te cheamă să mă vindeci. Cum să mă vindeci ? Să devin — ţi-am mai spus — şi pînă la urmă să fiu. Mi-e teamă de necunoscut. De acea stare alta decît cea de acum. Ar putea semăna cu moartea din cărţi. Acel necunoscut straniu, în care eşti pentru veşnicie altceva decît ce ai fost pînă atunci. Eu îmi aparţin acum aşa. Mi-e frică să înceteze starea asta. Poate aş muri. Nu vreau să mă vindeci. E bine aşa : *Nimeni.* Şi nu mi-e destul nimeni. În locul nefiinţei mele aş vrea să fie un gol, sau poate „ceva" mai desăvîrşit decît atît.

*

Am plecat descumpănit, tulburat... nehotărît ceasuri întregi să formulez un diagnostic îndrăzneţ, să cred posibil, organic, acest caz unic de Hemiasomatognozie dublă *. Şi totuşi...

---

* Hemiasomatognozie : nerecunoaşterea, *nereprezentarea*, unei jumătăţi a corpului, ivită după o leziune în lobul parietal al creierului ; dublă : boala a putut fi provocată prin lezarea zonelor simetrice funcţional, în cele două hemisfere.

DUBLONE

Mă numesc Luigi-Paolo Dublone. Mai corect ar fi fost să încep cu : ne numim... etc., dar nu vreau să derutez cititorul aruncîndu-l în domeniul basmului sau bolilor mintale. Sînt perfect sănătos.

— *Sîntem ! Imbecilule ! Sîntem sănătoşi. Dacă ai fi animat de spiritul preciziei ca mine...*

— Te rog să nu mă întrerupi. Şi fără insulte. Mi-ai promis că mă laşi să *ne* scriem viaţa. Nu ?

— *Da, dar fii exact... Altfel...*

— Încerc să fiu cît pot de exact ; doar din necesităţi strict literare voi vorbi mai mult la persoana întîi. E mai uşor. Voi încerca să fiu imparţial şi precis. N-avea grijă.

— *Bine, să te văd cum te descurci. Te las. Mă culc...* *

— Uf, bine că am scăpat pentru cîteva momente. Aşa păţesc de o viaţă. În lucruri mărunte, merge. În cele importante, ca de pildă autobiografia asta la care mă gîndesc de mult, e destul de greu. Mi-au trebuit zile şi săptămîni să ajung să o scriu aproape singur. E foarte circumspect, prezumţios şi voluntar. Dar adorabil în rest. Mă înţeleg perfect cu el.

M-am născut deci în Veneţia acum treizeci de ani, unde trăiesc şi muncesc.

— *Asta-i muncă ? S-o crezi tu.*

— Te rog să taci !

Tata, Nazareno Dublone, e un industriaş înstărit, iar mama. Antoaneta Segniani, casnică. Motive de familie, moş-

---

* Nu este nevoie să mai atrag atenţiunea că frazele subliniate nu-mi aparţin : Sînt ale lui.

teniri, afaceri, au făcut ca fiecare să-şi păstreze numele patronimic. Neunirea lor absolută poate să fi fost unul din motivele pentru care, prin compensaţie, eu locuiesc cu fratele meu în acelaşi craniu...

— Eşti mulţumit ?

— *Da, deşi mă cam jenezi uneori.*

— Chestie de spaţiu vital. Trebuie să ne mulţumim cu ce avem.

— *Mai ales că pentru unii am reuşit să sfidăm legea impenetrabilităţii corpurilor, care spune...*

— Te rog, nu interveni cu legi fizice, încurci lucrurile.

— *Bine, continuă.*

...şi în acelaşi corp frumos clădit, pe care îl împărţim cu schimbul...

— *Cînd ne înţelegem, cînd nu devii căpăţînos sau trîndav.*

— Da, ai dreptate, da, dar ştii, „colaborarea" asta tocmai acum îmi perturbă şirul ideilor. Vrei să mă laşi singur ?

— *Te las.*

...adică mai exact...

— *Aşa !*

...nu-l împărţim, ci îl utilizăm cu schimbul, fiecare avînd întreaga putere asupra întregului, dar exercitînd-o separat.

— *Cînd nu ne punem de acord să dublăm eficienţa funcţiilor acţionînd în comun. Ai uitat partidele de box sau tenis în care eram invincibil ?*

— Noi, ambiţiosule, noi amîndoi !

— *Dar cui îi plăceau ?*

— Ţie, asta e adevărat. Adori sportul. Suportam penibil antrenamentele, fiindcă mă tîrai literalmente acolo.

— *Şi victoriile ? De ce te mîndreai ?*

— Oricum, o victorie nu te poate lăsa indiferent.

— *Chiar cînd era, în fond, recoltată de mine ?*

— Infatuatule ! Şi eu unde eram ? Nu tot în tine ? Dar te-ai întrebat vreodată dacă era cinstit să jucăm doi în partidele de „simplu" lovind egal de tare cu stînga şi cu dreapta, contra unuia singur... şi „în trei" în partidele de dublu ? Totdeauna ai făcut compromisuri cu etica.

— *Ai oarecare dreptate, deşi... abuzezi în faţa lumii (indiscretule !) de faptul că ştii totul despre mine. Nu-i elegant !*

— Şi dacă nu încetezi cu întreruperile, voi continua cu „precizările" !

S-a potolit. S-a culcat mofluz în noi. Unde rămăsesem ?

Da. Bine că părinţii mi-au dat întîmplător două nume Luigi-Paolo. Alţii dau cîte trei-patru aceleiaşi progenituri singulare. Socot că e bine, gîndindu-mă la cazul de faţă. Ar putea fi situaţii şi mai complicate, în care trei-patru nume n-ar strica. Nu ştii niciodată ce generezi.

Cînd, pe la cîţiva ani, mi-am dat seama că de fapt sîntem doi, am hotărît — şi l-am convins şi pe el — ca să fiu mai mult Luigi Dublone, iar el mai mult Paolo Dublone. Măcar între noi să nu apară confuzii. Dar această primă convenţie dintre noi a iscat încurcături cînd mama ne striga Paolo, fiindcă îi plăcea mai mult (era numele tatălui ei), în timp ce tata prefera să mă cheme numai pe mine, Luigi (avusese un frate care se numea aşa, dar murise în război) chiar cînd era vorba de probleme de aritmetică şi avea nevoie de Paolo. Trebuie să recunosc meritele fratelui meu intrinsec : foarte sîrguincios la şcoală, matematician de forţă. Arunca şi asupra mea o lumină extrem de favorabilă, nimeni nedîndu-şi seama că eu aveam o sfîntă oroare de cifre. Şi tocmai asta apreciază lumea : cifrele.

Trebuie să fac o lungă paranteză.

Acum, cînd scriu aceste rînduri, sînt desigur un om matur, îndrăznesc să spun cultivat. Lumea poate fi cunoscută în două feluri : trăind-o şi auzind-o, citind despre ea, informîndu-te. Dar lumea pe care o receptam în ambele condiţii era total diferită de aceea a interiorului meu (nostru) psihic unde, copil fiind încă, intuiam ceea ce mai tîrziu aveam să numesc o dualitate cerebrală obligatorie. Faptul că eram doi, cu gînduri, înclinaţii şi comportamente diferite, nu m-a panicat niciodată, fiindcă nu puteam concepe o altă structură posibilă. Ce nu puteam înţelege era faptul că în jurul meu, la ceilalţi, lucrurile păreau mai simple. Fiecare om era o singură persoană, o singură conştiinţă, fără problemele mele, ale fizicului meu împărţit permanent cu un fel de *alter ego*, intrinsec fizicului meu, dar străin conştiinţei mele bine definite, voluntare, independente. Şi obligate permanent să-şi limiteze capacitatea de exprimare continuă pentru că mijloacele materiale : vocea, mimica, gestualitatea trebuiau „împrumutate", liberate temporar, cu sau fără bu-

năvoie, celei de-a doua entități care ocupînd același lăcaș, avea drepturi egale și nu putea fi împiedicată să se manifeste. Cu atît mai mult, cu cît făcea parte integrantă din condiția mea umană, apărîndu-mi uneori chiar *ca o funcție bizară* proprie mie, necesară, dar exterioară într-un fel... și greu de descris.

Copil fiind, traversam epoca de extroversiune permanentă caracteristică vîrstei.

Duceam de aceea un dialog permanent, deseori în contradictoriu, cu acest „frate", cum mă hotărîsem să-l numesc convențional după modelele umane ce mă înconjurau. Și cel mai frecvent subiect de ceartă era bineînțeles „ocuparea postului de emisie" către lume. Singura „jucărie" din copilăria noastră față de care aveam aceeași pasiune. Fiindcă, în rest, gusturile noastre erau total deosebite.

Încercînd uneori să ne-o smulgem unul altuia — cum se întîmplă între copii — vrînd de pildă simultan să ne mișcăm, gesturile erau inadecvate, frînte în intenție, hilare. Sau pur și simplu înlemneam într-o poziție, fiecare tinzînd spre o altă direcție.

Dacă în aceleași condiții vroiam să spunem ceva, ni se *intricau* vorbele, apăreau în frază contradicții grosolane, noțiunile erau dublate de sinonimele lor, cînd intenția de a cere ceva, întîmplător, era comună.

Ceva banal, în genul : „Tată, mamă, doresc, vreau, dacă se poate, permis, neapărat, încă o bucată de prăjitură, șvaițer". Totdeauna aceste bufonerii, aceste fraze insolite erau luate drept o șăgălnicie infantilă a „băiatului" căruia îi plăcea — chipurile — să se strîmbe sau să glumească ciocnind vorbele, amestecînd politețea cu obrăznicia nevinovată. Cine să-și închipuie că asistă în fond la o luptă pentru supremație ?

Alteori părinții erau martorii unor relatări absurde, în care frazele se anulau reciproc ca puncte de vedere, reieșind un galimatias ce, împins dincolo de anumite limite, îi determinau la măsuri mai drastice.

...Și încetam. Realizam deodată, cu ciudă și umor, incapacitatea de a ne manifesta simultan. Și nu erau rare momentele în care „copilul" izbucnea într-un rîs amestecat cu un tot atît de sincer plîns, stîrnind deruta părinților. Era

atunci etichetat: „...sensibilitate maladivă, ar trebui să se odihnească mai mult..."

Încă de pe vremea aceea începusem să înțelegem că nu *ne* putem bucura de viață decît separat, „Luigi-Paolo" era surprins jucîndu-se sau citind tîrziu după miezul nopții, la lumina unei instalații clandestine, cu baterii ascunse grijuliu. Era de fapt Luigi *sau* Paolo după cum căzuseră zarurile cu care ne împărțeam timpul de veghe și somn. Cert e că nu resimțeam vreo oboseală, dormind totuși alternativ suficient în cursul celor 24 de ore ale zilei.

Mai tîrziu această descoperire urma să fie cea mai importantă din viața noastră. Înclinațiile mele către literatură putînd fi mai ușor satisfăcute în liniștea nopții, dormeam ziua, în timp ce Paolo, matematicianul și viitorul „bisnismen", folosea ziua din plin, dormind noaptea.

Somnul la comandă este mult mai ușor de realizat decît vă închipuiți. Trebuie numai exercițiu. Amîndoi atinsesem perfecțiunea în materie. Și numai cine știe ce activitate zgomotoasă sau violentă a „celui de la pupitru" putea să-l deranjeze, să-l trezească, pe celălalt. Nu se putea dormi de pildă făcînd sport — cînd făceam „echipă", Paolo era campion, dar cînd *eu* n-aveam chef, *el* era lamentabil. Nu se putea dormi nici la petreceri cu dans și muzică violentă. Încolo, totul mergea strună... afară de... dar voi reveni.

Aceleași motive de structură cerebrală și aptitudini ne-au ușurat alegerea unei cariere. Paolo trebuia să facă studii universitare pozitive. Ingineria. Luigi putea rămîne autodidact. Se putea realiza în afara unei facultăți, ca un „violon d'Ingres" a individului uman Luigi-Paolo Dublone...

... Și m-am plictisit copios cinci ani mergînd la politehnică, traversat mereu de coșmarurile unor ecuații, funcții, probleme încîlcite de fizică. Mă consolam cu faptul că Paolo era un student eminent. L-am ajutat enorm în acest timp oferindu-i noaptea, pentru studiu, din timpul meu, eu mulțumindu-mă să caut subiecte, să elaborez mintal planuri de roman, să visez în derivă, să mă legăn într-un „dolce far niente". Atît de bine mă obișnuisem cu generozitatea de a-i oferi locul veghei, încît lucram foarte puțin sau deloc chiar cînd îl toropea pe el somnul.

Devenisem încetul cu încetul un visător, un interiorizat, un tăcut, un leneș, ceea ce îmi atrăgea nenumăratele lui

bruftuluieli la deşteptare, cînd ţinea să-i arăt ce-am scris, ce-am realizat, deşi nu aprecia — ştiam eu bine — cîtuşi de puţin însăilările mele literare. Avea parcă o alergie faţă de ele şi cu toate astea mi le cerea mereu, ca dovadă a participării mele la viaţă, a unei străduinţe materializată într-un fel, fie chiar beletristic. Neavînd să-i arăt nimic nou, mi-era jenă, făcusem un complex de inferioritate, mai ales că-l simţeam fiindu-i ruşine cu mine ca de un defect al lui personal.

Şi eu care mă mîndream cu el, detestîndu-i totuşi ocupaţiile !

Cîteodată nu ne puteam suferi. Ne venea să ne ascundem sau să fugim pur şi simplu unul de celălalt. Dar intervenea atunci o subtilă împăcare cu neputinţa, impusă de „ceva" ce mă simt tentat să numesc impropriu „suflet", pe care-l simţeam comun uneori pînă la identificare, ceea ce-mi părea absurd dar rămînea de neînvins. Fiindcă altfel, cum s-ar putea explica felul nostru comun şi cald de a ne iubi părinţii, de a ne alege prieteniile, de a reacţiona, în general, în faţa necazurilor şi bucuriilor noastre sau ale altora ? Rareori se întîmpla să ne purtăm diferit în împrejurări dramatice, serioase sau în faţa marilor hotărîri, cînd intervenea ceea ce noi considerăm a fi „spiritul concesiv spontan" aplanînd, împăcînd, făcînd totuşi posibilă cea mai bună decizie. Aveam să aud tîrziu, foarte tîrziu, că în afundul creierului nostru ne lega şi ne contopea o zonă comună, străveche filogenetic, în care sălăşluia *afectivul*, *subconştientul* individului Luigi-Paolo Dublone.

Am ţinut ca un secret al nostru structura exactă a lui Luigi-Paolo Dublone, considerat un tînăr foarte reuşit, promiţînd mult şi urmînd să moştenească antrepriza tatei..., pînă s-au găsit primele poezii. Pe la patrusprezece ani. A fost o consternare generală mai ales că luasem vreo două note proaste la algebră. Lucrurile s-ar fi aranjat, dacă Paolo nu m-ar fi pîrît cu năduf : „El, Luigi, e de vină. M-a rugat *să-l las singur* cîteva zile. Dar absolut singur, şi aşa, de capul lui, uite ce mi-a făcut !"

Mama şi tata au încremenit. Eu am tăcut. Se repetaseră cam des în ultima vreme momente de acestea „dubioase" în conversaţie. Invidioşi probabil pe succesele sportive ale lui Dublone, colegii, cărora din amuzament le făceam uneori demonstraţii de „dedublare", vorbind cînd unul cînd celă-

lalt, exibînd cunoştinţe din domenii disparate şi avînd în aceeaşi frază lungă păreri diametral opuse sau, abordînd subiecte distincte, ne arătam cînd ignoranţi, cînd excesiv de informaţi în aceeaşi problemă, „turnaseră" acasă tot tacîmul, vorbind despre un fel de ţicneală a prietenului lor. Profesorii — şi ei ! — le vorbiseră „in peto" despre o „instabilitate psihică" şi un „conglomerat informaţional valoros, dar utilizat cîteodată haotic de elevul Dublone".

Scumpii noştri babaci sensibilizaţi, circumspecţi, l-au crezut pe Paolo nebun. Ne-au dus la doctor. Aici l-am lăsat pe Paolo să se descurce în întrebări şi teste, care, fie vorba între noi, sînt făcute mai mult pentru matematicieni decît pentru copii normali. Şi s-a descurcat destul de bine. A fost vorba despre — mi-aduc perfect de bine aminte — o criză uşoară de dedublare a personalităţii, provocată de pubertate. Sau poate numai o glumă mai trăznită a băiatului. În faţa medicului era un copil ca toţi ceilalţi.

„Măicuţă scumpă, să nu mai glumeşti aşa, că mor de frică" — parcă o aud pe mama. Iar tata s-a uitat cam pătrat la mine şi a dat din cap, dar tot cu un fel de teamă nemărturisită : să ia fiul lui 3 la algebră ? De două ori ? Şi să scrie poezii ? Auzi : poezii ! Băiatul lui poet. Nu se poate ! Ceva era în neregulă.

După figura tatei medicul putea avea dreptate şi, deşi nu prea înţelegeam bine de ce, m-am speriat şi eu puţin. Tardiv, de asemenea, aveam să aflu că dedublarea personalităţii era un semn de boală în care aceeaşi conştiinţă se manifestă simultan cu comportamente diferite, că această conştiinţă poate lua act de fenomenul dedublării şi individul intră în panică sau, dimpotrivă, ignorant şi inconştient, dă frîu liber haosului ce se poate naşte din asemenea situaţie.

— *Basta ! Opreşte-te !*

— Stai frate, nu mă...

— *Te-am lăsat destul. Am de lucru. Sînt aşteptat, ştii bine !*

— Numai cîteva minute ! Vreau să mai notez ceva...

— *Nimic. Literatura pe planul al doilea. Şi aşa te cam duc în cîrcă. Trebuie să ne cîştigăm existenţa. „Primum vivere" !*

— Pînă la primul... „best-seller" al meu — vedem noi atunci.

Iertați-mă acum, mă întrerup, fiindcă Paolo trebuie să meargă la bisnisul lui, timp în care eu sînt obligat să mă odihnesc sau să sistematizez ideile necesare continuării acceptabile a acestei relatări dificile.

*

Sînt foarte plictisit fiindcă, dacă nu reușesc să dorm la biroul întreprinderii tatei, mă sufocă proiectele de afaceri, meschinăriile, aranjamentele, cupiditatea, subterfugiile, necinstea lumii mercantile pentru care nu sînt făcut și pe care trebuie să o suport în fiecare zi pînă adoarme el.

Dar să-mi reiau confesiunea.

Fiindcă am învățat din cărți sau observație cotidiană cum arată structura interioară a milioanelor noastre de unități, voi continua, fără o ordine anume, să-mi detaliez ființa, convențional, comparînd-o cu șabloanele voastre, deoarece simt că nu pot fi unitate de măsură, constituind o excepție nu lipsită de interes științific și chiar literar.

Timpul se scurgea iute. Creșteam. Eram un tînăr activ, prețuit. Totuși, situații neplăcute, confuze, ca acelea arătate mai înainte, deveneau din ce în ce mai frecvente. Mai ales că nu puteam să ne supraveghem continuu față de lume și, în special acasă, să păstrăm o atitudine unitară, egală, aceeași în diverse împrejurări (Dacă n-ar fi fost decît faptul că, de cînd ni se schimbase vocea, după pubertate, eu aveam un timbru mai grav, de bas-bariton, pe cînd Paolo, bariton și el avea uneori inflexiuni de *tenor*, ceea ce crea confuzii sau dădea o notă de neseriozitate.

Trebuia ruptă tăcerea. Trebuia clarificată structura noastră și făcută cunoscută ca o realitate tuturor celor din jur. Să nu mai avem rețineri, să nu ne mai observăm mereu, să nu mai pierdem un timp prețios cu astfel de maimuțării.

Eram în fond *doi* și nu era nici o nenorocire dacă toată lumea ar fi aflat că vrem să ne manifestăm ca atare, că vrem să vorbim nestingherit la persoana întîia singular : eu despre mine ; la persoana a doua singular : eu cu Paolo sau Paolo cu mine, cu voce tare și în prezența oricui ; la a treia singular : eu despre el sau el despre mine ; în sfîrșit, la persoana întîi plural : noi. Ne-am sfătuit cum se poate face mai reușit dezvăluirea publică și am convocat un fel de consiliu

de familie la care am invitat toate rudele și prietenii mai apropiați, fără să le comunicăm în prealabil intențiile. În definitiv era un act de curaj și doream să le vedem reacțiile. Știam că nu ne deosebim de ei decît prin „containerul" nostru comun, cam strîmt și suprapopulat, ce e drept, deci, printr-o aparentă sărăcie de mijloace dar, cum ne simțeam în stare fiecare în parte să ne realizăm pe plan uman și chiar social, mijloacele materiale ne erau indiferente.

Mă pregătisem să dau explicații, să răspund la întrebări. Citisem enorm — și-l ținusem la curent și pe Paolo — devorînd psihologie și filosofie dintr-o necesitate stringentă de a-mi defini mai întîi mie ființa asta singularizată de ceilalți : *noi*.

Nu găsisem mare lucru. Nu eram în stare să remarc diferențe substanțiale între vorbele acestor discipline. Auziți : existență, esență, sine-însuși, neant, substanță, eidetică, predicat, absolut, apodictic, contingent, imanență, transcendență, numen, lucru în sine, ego, ergo, epistemă, ontologie, liber-arbitru... și cîte și mai cîte altele împerechiate sau ciocnite savant.

Mărturisesc dezorientarea în acest hățiș de care am rîs pînă la urmă fiindcă Paolo, mai practic, era de părere că din toate astea, dacă ne încurcă ceva, este acel nenorocit de liber-arbitru care, de nu s-ar fi inventat, n-ar fi trebuit să intervină de cîte ori aveam de luat cîte o decizie comună. În viața cotidiană apărea de nenumărate ori, în lucruri mărunte : mergem sau nu la joacă, la o partidă de tenis, la școală, la o audiție muzicală, (el preferînd muzica modernă, eu pe cea clasică) mîncăm sau nu, și ce anume etc. Ne izbisem zic de acest liber-arbitru și corpul nostru avea doi din nefericire. (Cu unul singur și o duce destul de greu omul obișnuit, după cîte spun filosofii, dar cu doi ?). Doi și foarte tiranici, înfruntîndu-se cu argumente obiective sau subiective și creînd între noi stări de tensiune maximă din nimicuri. Sau uneori o lipsă de decizie de-a dreptul îngrijorătoare. Ăsta era cel mai mare defect al nostru : „un exces de personalitate, ziceam noi, dar invizibil pe dinafară, demonstra celor neavizați inversul. Nu mai spun că în fața unei situații cu totul nouă și mai complicată — de pildă o fată — intrau în joc patru variante, fiindcă fiecare liber arbitru avea argumente pro și contra, unele la Paolo și altele la mine.

Voi reveni asupra acestei probleme delicate.

Nerezolvînd mare lucru cu psihologia și filosofia, mă rătăcisem — profan imprudent — în medicină. Psihiatria îmi oferea, cum am mai spus și simțit pe piele proprie eroarea, banale cazuri de dedublare a eului. Dar noi aveam *două euri* certe. Iar eul meu nu avusese niciodată tendința să se „dedubleze". Foarte rar, e drept, aveam, prin nu știu ce fenomen, niște senzații care sigur trebuiau să fie ale lui Paolo. De pildă simțeam în mînă creionul lui cînd își rezolva ecuațiile. Sau îmi plăcea cîteodată soteul de morcovi, pe care îl adora el, dar mie îmi făcea greață de obicei. Rar, totuși se întîmpla și, ca să fiu sincer, mă neliniștea. Senzația asta străină — a lui Paolo — era numai un incident și se petrecea în stare de toropeală, înainte de somn. Am vrut să-mi explic ce e cu noi citind Neurologie. Este atît de încîlcită însă precizia infatuată a fiziologiei și anatomiei nervoase, încît am renunțat, nu fără a-mi însuși însă niște noțiuni numite exacte și definitive. Le simt caduce, provizorii, fiindcă undeva *trebuia să intre și cazul nostru* și n-am reușit să găsesc unde. N-am făcut complexe, fiind sigur că și cei mai tari neurologi, dacă ne-ar fi făcut un examen — lucru pe care l-aș fi refuzat, de altfel, cu indignare — s-ar fi găsit în fața unei „încuietori de zile mari", cum se zice. Și, ca să nu facă ei complexe, cine știe cu ce năzdrăvănie savantă de diagnostic m-ar fi băgat în panică, numai așa, de dragul neurologiei. Ba, poate, sub pretextul vreunei tumori, mi-ar fi propus să mă investigheze, „să mă deschidă" eventual — oroare! — dacă nu s-ar fi mulțumit să mă plimbe pe la congrese ca pe o curiozitate muzeistică.

Am avut chiar o discuție cu Paolo în acest sens și ne-am înțeles să respingem *de plano* orice examen sau propuneri ca acelea de mai sus. Ne simțeam totuși perfect normali și asta era esențialul. De aceea ne hotărîsem să-i punem la curent pe ai noștri.

Dormisem bine, ne spălasem, ne rășesem impecabil, eu îl îmbrăcasem corect și cu gust, ba făcusem și un punctaj al celor ce aveam de spus. Hotărîsem să vorbim cu rîndul, după cum ar fi fost cazul. Și să nu ne certăm cu nici un preț. Am luat un taxi și am plecat spre locuința părintească, fiindcă, am omis să vă spun, de cîțiva ani locuim într-o garsonieră nu prea departe de ei.

Am ajuns printre ultimii.

— Şi... „persoana" cealaltă unde e ? m-a întrebat tata, de la uşă, surîzînd ghiduş pe sub mustaţă, plin de înţelesuri şi mai ales adînc mulţumit de propria-i perspicacitate.

— Cu mine, i-am răspuns ambiguu şi am trecut, grăbit să strîng nişte mîini care m-au scuturat de zor, păstrînd o discreţie admirativă. În timpul ăsta bătrînul Dublone căuta pe cineva afară, pe treptele dela intrare. S-a întors cam nedumerit.

Era într-o sîmbătă seara. Conform dorinţei exprimate de fiul său, care-l anunţase că are de făcut o comunicare importantă familiei şi prietenilor, tata îi invitase pe toţi. Mama organizase în secret un festin culinar, şi încerca emoţionată să mă ispitească să-mi descopăr intenţiile, şi, ce mai încoa şi încolo, să-i spun „cum o cheamă, cine e şi, mai ales, de ce mă grăbesc aşa fiind încă tînăr". Tăceam ca un sfinx, dar simţeam cum pe Paolo îl umflă un rîs homeric.

Situaţia falsă, atmosfera de sărbătoare confecţionată în întregime de deducţiile fiecăruia dintre cei prezenţi, mi-au inspirat ceva mai mult decît o nemulţumire, un fel de panică.

— Ce ne facem, Paolo ?, îl întreb pe ascuns.

— *Nimic*, îmi răspunde. *Dă-i drumul ! Cînd trebuie să înghiţi neapărat o broască, o înghiţi şi gata !*

— N-ar fi bine să începi tu ? Ai mai mult curaj ! Parcă le văd mutrele opărite de deziluzie ! Ce aşteaptă ei şi ce le oferim noi !

— *Ba, te rog, ţine-te de cuvînt ! Ai spus că vorbeşti tu, vorbeşte. Trebuie să terminăm o dată cu...*

— Bine, lasă atunci. Fie ce-o fi !

Dezolat deci că trebuie să le stric atmosfera de logodnă, încep :

— Dragii mei, mi-e destul de greu să încep...

— Lasă prefăcătoriile... Nu crezi că am mai putea aştepta puţin ? Poate nu a venit încă... mă întrerupe bătrînul privind circumspect spre o prietenă de-a noastră, Luiza Baciardi, o fată de treabă care îşi ştergea nervoasă palmele cu o batistă. Tata nu avea preţuire deosebită pentru ea. O spusese chiar cu cîtăva vreme înainte.

— Din păcate nu mă prefac deloc. Nu mă mai întrerupeţi ! Dragii mei, după cum unii dintre voi au avut uneori

impresia, dar au respins inadmisibila posibilitate, v-am adunat în seara asta să vă spulberăm, cu tot regretul, orice iluzie, să vă convingem de o realitate dezagreabilă pentru voi, fiind greu de înţeles, dar mai ales dificil de imaginat : Luigi-Paolo Dublone, cel care vă stă în faţă, nu este o singură persoană, ci doi fraţi, două personalităţi distincte, două entităţi cuprinse în acelaşi trup.

Am simţit un fel de fior de neliniște traversînd mulţimea.

— Paolo ! a strigat mama de parcă ar fi călcat pe un şarpe, iar începi ?

— Luigi, termină ! s-a indignat bătrînul, jenîndu-se vădit de societatea în care avea impresia că devine ridicol el cu asemenea progenitură.

— Îmi pare foarte rău, dar asta este situaţia : în craniul nostru sînt probabil doi creieri. Nu, nu sîntem nebuni, parcă am avea doi creieri care funcţionează separat sau simultan, după nevoi, încă de cînd ne-am născut. Nu ştiu cum vine treaba asta, n-am mai citit nicăieri, dar vă spunem, acum vorbeşte Luigi cu deplinul asentiment al lui Paolo... — aici, ca să dau mai multă pondere cuvîntului, mi-am îngroşat vocea mea vibrantă de bas-bariton — vă spunem cu toată seriozitatea că sîntem doi. Şi să vedeţi cum...

Amuţiseră. Consternarea se citea evident pe toate figurile. Adia oare un vînt de demenţă prin salon ? asta era cred întrebarea ce le plutea prin minte.

— *Spune-le tot, Luigi ! Dă-le detalii ! Povesteşte-le ! Să ne creadă !* izbucni deodată Paolo a cărui voce ştrangulată de emoţie şi excitaţie răsună chiar, cu un timbru cristalin de tenor, Alunecarea spre acută destinse deodată atmosfera. Se auziră cîteva rîsete involuntare. Sesizez un fel de uşurare ca în faţa unei farse reuşite. Încerc să nu dezarmez şi continui cu toată gravitatea de care mai sînt în stare :

— Am să le spun, Paolo, le spun tot dar, pentru numele lui Dumnezeu, oamenii ăştia nu sînt capabili să mă creadă. Nu vor. Mă întreb dacă să nu-i lăsăm aşa.

— *Deloc. În definitiv noi ne frămîntăm de-o viaţă. Să se mai frămînte şi ei de-aci încolo ! Fără menajamente ! N-avem nici o vină dacă ei ne-au făcut aşa. Dă-i drumul ! Şi ceilalţi, dacă ne iubesc, or să ne iubească şi aşa pe-amîndoi. Dacă nu...* încheie Paolo evaziv în si bemol de sus.

Ah, cît îl prețuiesc azi pe Leone Bertolucci ! Dragul de el ! Sclipitor de inteligent și trăznit. A izbucnit dintr-un colț unde sirota un drink — ceilalți se uitaseră cu paharele în mîini.

— În definitiv, oameni buni, poate *au* dreptate — era pentru prima dată cînd ne trata cineva în sfîrșit la persoana a treia plural — poate sînt doi. De ce să fim închistați ? De ce să admitem numai tărtăcuțele noastre monopopulate ? Eu găsesc extraordinar de interesant și fără urmă de morbid. Dacă sînt doi, nu înseamnă că nu sînt admirabili din cîte îi cunoaștem. Să-i lăsăm să ne dezvăluie lumea lor ! Dacă tot mapamondul, de la ușă încolo, ar fi locuit acum de oameni ca ei, ar însemna că noi, cei de-aici, să ne simțim stingheriți, izolați, monștri ? Să fim serioși ! Nu ne-ar deranja deloc ! Poate ne-ar distra... dacă nu ne-ar întrista incapacitatea lor de a ne înțelege.

— Bine Leone, dar... interveni tata.

Mi-am simțit deodată sarcina mai ușoară cînd Bertolucci a reluat energic :

— Scuzați-mă, domnule Dublone, dacă sînt cam insistent. Vreau însă să vă întreb, și întrebarea e valabilă și pentru ceilalți prezenți, nu ați simțit niciodată că ați avea două tendințe în dumneavoastră ? Că ați fi tentat uneori să luați două hotărîri diametral opuse ? Că ați fi vrut să faceți și *altceva* în viață decît ceea ce faceți acum ? Că ați fi vrut să fiți fermier de pildă în loc de industriaș sau, mai știu eu ce altceva ? Că s-au ciocnit în dumneavoastră idei sau sentimente contrarii, într-un cuvînt că ați fi doi prieteni, sau doi adversari ? Eu vă mărturisesc că am trăit sau am intuit de nenumărate ori această dualitate obscură, confuză, bizară, cum vreți, dar reală. Și nu m-ar mira ca ea să poată exista limpede, clară, cu toate delimitările, într-un individ de excepție, înzestrat cu un fel de „doi creieri într-un craniu". Te rog Luigi, Paolo, ori care dintre voi, continuați !

— Dar e imposibil, a intervenit mama, pornindu-se pe plîns. Imposibil și... și...

— Și mai cum, mamă ? am strigat eu sufocat de indignare. Și de ce ? De ce ar fi altfel decît pînă acum ? Te mai gîndești la acea „dedublare patologică a personalității" despre care v-a vorbit odată un medicastru, în adolescența noastră ?

— Dar întrebați-i pe acești psihiatri sau psihologi dacă ei știu exact ce este aceea „dedublare a personalității". În ce este ancorată, de ce substrat material ține, și nu *cum* se manifestă, asta o știe cam toată lumea. Iar considerații vagi, cu iz științific se pot face oricîte... mă întrerupse impetuos Leone, dispus parcă acum să apere chiar cauza mai delicată a unui om „cvadruplu", nu numai a unui biet... om dublu ca mine cu Paolo. Era atît de ambalat! Mi-a venit să-l iau în brațe. Îmi părea rău că nu mă sfătuisem înainte cu el. Poate găsea o formulă introductivă mai bună decît a mea care, trebuie să recunoaștem, fusese cam brutală, tulburînd prea adînc niște ape — nu tocmai limpezi — dar liniștite. Nu-l cunoscusem însă în profunzime pe Leone. Pentru a-ți cunoaște bine prietenii trebuie timp și îngăduință. Or eu, în continua mea preocupare pentru relația Luigi-Paolo, îi cam neglijasem. Păcat. Aș fi scos-o mai ușor la capăt acum. Dar și așa era bine, găsisem un solid punct de sprijin în spațiul strîmt al concepției oamenilor despre oameni sau despre capacitatea de a se exprima a naturii. Complicată la nesfîrșit — această capacitate!

Intervenția energică a lui Bertolucci stîrnise o tăcere jenată și o oarecare curiozitate indecisă, de care am profitat.

— Dacă m-ați lăsa, dacă ați face un efort să vă desprindeți puțin de o anume concepție a voastră, legitimă, vă înțeleg, și dacă ați încerca totuși din prețuire și dragoste, dacă nu din curiozitate, să vă substituiți mie, nouă, după că mai veți asculta, sînt sigur că...

— Dar explică-te odată, Luigi, te ascultăm, interveni tata cu un efort.

— Ei bine, amintește-ți, tată, de copilul de acum douăzeci și ceva de ani. Erai încîntat cînd ți se spunea de la școală că are o memorie prodigioasă. Era de fapt o memorie dublă, deși împrejurările în care acumulam cunoștințe erau aceleași. Fiind însă două rațiuni cu înclinări deosebite, rețineau de două ori mai mult. Aveam și o dublă forță de muncă. Este poate un capriciu al memoriei, dar în materie de fidelitate este subiectivă: reține selectiv ce-i place, ce-i convine, ce i se potrivește structurii generale a personalității individului. Și, pentru că eram doi, rețineam practic aproape tot. Răspunsurile la școală, la întrebări din domenii variate le dădeam separat, intrînd în joc cînd unul cînd celălalt,

după necesitatea exactității răspunsului. Această „colaborare" a fost la început inconștientă, reflexă. Cînd nu mă simțeam stăpîn pe o noțiune dintr-un domeniu — matematică, fizică, științele naturii — îi spuneam lui Paolo : „Răspunde tu" și vice-versa. De aceea uneori elevul Dublone avea ezitări, deși pînă la urmă dădea cel mai corect răspuns. Mai tîrziu a devenit o convenție elaborată inteligent.

Aici am continuat să le dau relații consemnate în aceste file înainte de întrunire.

Urmăream satisfăcut cum se lăsaseră antrenați de curiozitate. Erau cu sufletul la gură. Șușoteau uneori amuzați, alteori compătimitori față de frămîntările noastre trecute. Cîștigam încrederea, înțelegerea. Se prinseseră într-un joc al surprizei, uimirii. Teama de necunoscut se risipea văzînd cu ochii, se transforma încet în admirație. Credeau. Cînd am terminat, epuizat de efort, surîdeau. După o scurtă rumoare relaxantă, pe cînd mama, ca să-și facă de lucru, realizînd și o diversiune, îi invita la gustări și băuturi, au început, timid inițial, îndrăzneț apoi, să curgă întrebările.

— Și cine mănîncă acum ? a rupt gheața posnaș tot Leone Bertolucci.

— Noi, a venit răspunsul.

— „Noi ?" La pluralul grandoarei ?

— Nu, la cel al imposibilității de a face altfel. Plăcerea de a gusta însă din pateul mamei o împărțim, ca să se dubleze.

— Și cine bea acum ? se interesă ironic bătrînul care văzuse, știa că uneori beau mult iar alteori parcă am o aversiune pentru alcool.

— *Eu*, răspunse Paolo — tenorel — *Ca să-i dau și lui Luigi — mare amator.*

Rîsete, mai mult sau mai puțin eliberate.

Și așa mai departe. N-aș putea spune că se desfășura o petrecere prea reușită. După cocteil, s-au mai dezlegat limbile. Retrași într-un grup nu prea larg de tineri, discuțiile se puteau purta mai liber. La un moment dat, Claudia Bassi, o verișoară mai îndepărtată a cărei îndrăzneală, libertate în conversație și... libertinaj erau cunoscute, aruncă întrebarea de care mă temeam cel mai mult. În public, bineînțeles :

— Și... cu sexul opus vouă... cum rezolvați lucrurile, băieți ?

M-am întors spre ea prefăcîndu-mă surprins.

— Să vezi, începui eu... simulînd inconfortul, deşi cu un pahar de curaj eram acum dispus la toate sincerităţile.

— N-ar fi mai bine să ne spui întîi cum conversaţi, cum vă înţelegeţi între voi, prin ce mijloace ? îmi aruncă „la planche du salut" Gino Becchi, un amic recunoscut ca stăpînit de o pudoare aproape feciorelnică. Îl jena probabil cruditatea întrebării Claudiei.

— Să-i răspund întîi lui Gino, iartă-mi, Claudia, nepoliteţea.

— Nu-i nevoie să te scuzi, e chiar mai bine să cunoaştem aceste mijloace, înainte de a ne lămuri în problema pusă de mine.

— *Nu fără oarecare indiscreţie*, mîrîi Paolo, dar nu-l auzi nimeni.

— Cum comunicăm ? Foarte simplu, reluai eu. Cînd sîntem singuri, cu voce tare...

— Un fel de soliloc, dacă înţeleg bine, se amestecă şi Lucia Cereoni, o gîsculiţă adorabilă, vrînd să-şi etaleze vocabularul.

— Nu, dialogul cel mai autentic cu putinţă. Dar desfăşurat numai cînd sîntem singuri. Soliloc ar fi fost pentru voi, pînă azi, sper, dacă ne-aţi fi auzit vorbind fără să ne adresăm cuiva.

— Şi altfel ? reveni Gino Becchi, vizibil curios.

— Altfel, tot atît de simplu : printr-un fel de... ceea ce se numeşte telepatie. Ştiţi că transmiterea sistematică a gîndului de la o persoană la alta necesită pregătire îndelungată, două fiinţe care să concorde între ele printr-o mare asemănare psihică, afinităţi afective, în sfîrşit, o serie de condiţii pe care noi le întrunim desăvîrşit. Fiindcă, mai ales, noi posedăm o identitate cromozomială, genetică, de care nimeni nu se poate îndoi, nu-i aşa ? Gîndurile noastre, intenţiile noastre, ideile, trec de la unul la altul cu o uşurinţă extraordinară. Fără nici o piedică, probabil şi datorită aşezării creierelor noastre în acelaşi spaţiu. Distanţa fiind nulă, nici un parazit, nici o distorsiune, nici un gînd străin, aş zice, nu poate perturba comunicarea. De altfel, nu ne-am pus niciodată întrebarea lui Gino. Dacă „monologăm" uneori, este un fenomen reflex, natural. Nu vi s-a întîmplat şi vouă ?

V-aţi întrebat însă vreodată ce ar putea să semnifice solilocul vostru ?

Am reuşit o clipă să-i orientez înlăuntrul lor, timp de respiro pentru mine... Dar Claudia reveni neîndurătoare :

— Şi cu dragostea... cum vă descurcaţi ? insistă ea.

— Probabil că ai aflat, scumpă Claudia, începui eu puţin caustic şi iritat, din experienţa ta proprie, şi nu mă îndoiesc despre bogăţia ei, că în dragoste sînt confruntate două entităţi de sens contrar. Ai să-mi răspunzi, desigur, că uneori pot fi mai multe, angajate într-un joc de-a v-aţi-ascunselea, neonest pe alocuri, nu ? Că una dintre fiinţe poate avea... mai multe valenţe ce se satisfac pe rînd sau, cum probabil ţi s-a întîmplat, simultan, dar separat şi discret...

— Nu vi se pare că sînteţi răutăcioşi ?, mă întrerupse ea înciudată.

— Deloc. Iau exemplul acesta complicat pentru a-ţi răspunde la întrebare.

— De ce tocmai al meu ? se oţări fata.

— Fiindcă e foarte potrivit întîmplător. Şi acum nu mă mai întrerupe dacă vrei să afli răspunsul esenţial. Dragostea include prin esenţa ei două aspecte : unul instinctual şi altul afectiv, elevat. La aceeaşi fiinţă aceste aspecte se pot manifesta diferit graduat, separat sau concomitent pînă la găsirea formulei ideale, în sensul împlinirilor mai mult sau mai puţin desăvîrşite. Valenţele despre care vorbim sînt utile în căutarea partenerului ideal. Imaginează-ţi acum un om dublu, ca noi, într-o societate monogamă etic. Noi, cei doi constituenţi sîntem educaţi, deformaţi — iertaţi-mi îndrăzneala — de concepţiile, morala, prejudecăţile, opreliştile acestei lumi total diferite de a noastră, dar în jocul şi convenţiile căreia ne-am încadrat, zic eu, Luigi, destul de bine.

Pînă ne-am hotărît să renunţăm definitiv la ideea unei căsătorii, Paolo şi cu mine am trăit o serie de experienţe de care tinereţea noastră era perfect capabilă. Insist asupra faptului că nu am descoperit în nici unul din noi pînă acum vreo absenţă, vreo atrofiere a instinctului iubirii. Poate ar fi fost mai bine. Lucrurile s-ar fi simplificat.

M-am oprit o vreme să-mi adun ideile. Am observat la ei o nuanţă de milă, de compasiune, care m-a enervat brusc, m-a îndîrjit.

— Poate ar fi mai bine să te întrebăm altceva, interveni Gino, simțind momentul critic.

— Deloc. Am să merg pînă la... capătul pe care îl voi considera necesar. Iată deci, Claudia, pe frumosul, dar timidul în materie, Dublone, sub tirul unei drăgălașe colege de facultate. Iată-l deci înconjurat de o cochetă care-l știe student strălucit al politehnicii, dar în care descoperă — puteam să glumim, nu, substituindu-ne din timp în timp? — calități literare, o cultură umanistică interesantă. Apoi iată-l venind obiectul unei admirații nereținute din partea fetei, ce-și demonstra astfel plurivalența sau, dubla valență ce se satura deodată lîngă un singur individ morfologic. Dar personalitățile noastre flatate deosebit și simultan de insistențele fetei nu puteau rămîne simple spectatoare. Întîi se punea o problemă de orgoliu: pe care dintre noi îl plăcea în fond fata? Era unul din „aspectele" noastre numai podoabă pentru fantezia fetei sau o necesitate rațional-afectivă? Și care dintre ele? Și cum impetuozitatea tinerească cerea „situații clare" —.la care am renunțat mai tîrziu, din prudență, eram oameni, nu? — fata a fost pur și simplu întrebată pe care îl preferă sau, mai exact, ce aspect preferă. Să nu vă imaginați că i-am creat probleme. Cu acea sinceră și dezarmantă ingenuitate feminină a răspuns — chiar surprinsă de lipsa de imaginație a întrebării — că ambele ipostaze îi convin perfect, că o fac fericită, fiindcă aceste ipostaze se completau „delicios". Adjectivul îi aparține.

Măguliți mereu bilateral și mulțumiți fiecare în parte de cu totul alte calități psiho-fizice ale colegei noastre — avea și ea ipostaze! — începusem să o iubim, diferit, ce e drept, dar manifestările noastre nu erau de natură s-o nemulțumească. Dimpotrivă!...

Totul ar fi mers bine și frumos în această primă experiență. Dar cunoaște dragostea liniște? Echilibru? Pace? Durabilitate?

V-am spus că ne era colegă de politehnică, nu? Ei bine, prin însăși natura acestei ocupații — învăța cu Paolo — mă simțeam frustrat. Mi-era dor de ea. Și atunci interveneam în studiu cu idei și conversații total inadecvate. Chiar dacă-i spuneam numai că țin la ea, tot greșea ecuația. Iar Paolo se supăra, bineînțeles. Devenisem o greutate în munca lor. Alteori, vorbesc de clipele de răgaz, duceam o luptă mocnită

pentru ocuparea „pupitrului de emisie". Iubirea e o mare cronofagă, mai ales la debut. Începusem să nu ne mai înțelegem, să nu mai respectăm orele convenite, mă rog, focul dragostei abia aprinse ardea „punțile" dintre mine și Paolo. De cum reușeam să înhățăm „microfonul", urma o tiradă neîntreruptă, fiecare pe coarda lui. Pasiunea pe care o puneam însă în susținerea „unei căi în viață" nu a mai fost de la un moment dat pe placul Honorinei — așa o chema. A intrat biata de ea, într-o legitimă derută. Nu-i ușor, oricît ai ține la partener, să-l auzi ridicînd în slăvi matematica, soluție unică pentru un om întreg, ca două minute mai tîrziu să te sfătuiască să renunți la asemenea preocupări meschine, pentru a te avînta în sferele sublime ale gîndirii filozofice, ale literaturii de calitate, ale frumosului unei metafore. Nu vreau să fiu prolix. Dacă fata se putuse obișnui cu vocea iubitului întinsă pe un registru de trei game, găsindu-i probabil și farmec, punctele acestea de vedere, ciocnite violent, au zdruncinat încrederea fetei în iubitul ei, au făcut-o circumspectă probabil cu privire la sănătatea lui mintală, deși totul nu era decît efectul... dragostei. A început să ne ocolească, să apară din ce în ce mai rar. Orgoliul nostru ultragiat a intervenit prompt, făcînd sforțări să ne-o scoată din preocupări... și am reușit căutîndu-i defectele. Înțelegerea noastră a trecut însă și așa prin momente grele, deoarece ceea ce susțineam eu a fi un defect major avea pentru Paolo un farmec deosebit și viceversa. Pînă la urmă „le combat cessa faute de combatants". Honorina s-a eclipsat total și definitiv. Adică s-a îndrăgostit de un inginer. Atunci m-a mușcat prima dată gelozia, față de Paolo, nu de inginer : tot pe el îl iubise mai mult, probabil ! Ești mulțumită, Claudia ?

Tăcea căzută pe gînduri, ca de altfel toți. Despre Claudia mă întreb și astăzi dacă nu cumva regreta că ne e rudă și... o experiență cu noi ar fi fost dificilă.

— Imprudent și nepriceput, îmi răspunse ea totuși. Trebuia să știi de la început ce ai să pățești, fiindcă, dacă ați „recoltat-o" la politehnică, nici măcar n-ai dreptul să fii gelos pe Paolo ! Deșteptule !

— *Cel mult eu să fi fost gelos pe el*, interveni prompt Paolo, care ascultase pînă atunci cuminte, *fiindcă, în fond*,

măgarul ăsta de Luigi mi-a suflat-o cel puțin jumătate din timp.

Relaxare veselă, dar forțată a atmosferei ce se cam încărcase. Fiecare dintre cei ce mă ascultaseră înțelegeau poate că sub aparența tentei de humor ni se ascundea o mică dramă permanentă. Tăcerea îndelungată a lui Paolo fusese semnificativă.

— Greu, greu trebuie s-o duceți, remarcă cineva cu jumătate de voce.

— Ne descurcăm noi, Greu, dar ne descurcăm, te asigur. Imaginați-vă însă eventualitatea ca fratele meu cerebral, Paolo, să fi fost de fapt o drăguță de soră, Paola ? Atunci să fi văzut încurcături și intoleranțe !

— Dar ce idee năstrușnică îți poate da prin cap ! tresări evident stînjenită o fată.

— Bineînțeles că e o absurditate S.F. de care ne salvase rigoarea combinației cromozomiale xx + xy. Dar această trăsnaie închipuită de mine m-a cutremurat și m-a salvat dintr-o împrejurare grea, cînd nu-l mai puteam suferi pe Paolo și nu știam cum să scap de el. M-a făcut fericit că am un frate ; stînjenitor, ce-i drept, dar frate, fraților ! Pricepeți ?

— Dacă am pornit pe panta asta, interveni atunci Leone Bertolucci, cu ascuțimea lui caracteristică, am putea imagina o formulă xx + xx, ceea ce, dedublat ca la voi, ar da două femei în același trup și cap, încheie el triumfător.

— Ești un sadic, Leone ! am izbucnit eu în rîs. Îndrăzneala ta ar trebui evitată de natură cu orice preț. Concepe cineva în vremea de azi două surori „siameze cerebral" ca noi, iubind, de pildă, același bărbat și în imposibilitate practică, legitimă după optica feminină condiționată multimilenar, de a se certa, de a se despărți, eventual părui, pentru că de împăcare nu prea poate fi vorba ?

— Vai ce puțin ne cunoști, Luigi ! Tu ești sau Paolo ? protestă Claudia, moale, insinuînd cochet confuzia, în rîsetele destinse ale asistenței.

S-au purtat apoi discuții generale, mai mult sau mai puțin legate de subiectul stîrnit de noi. De la o vreme atmosfera a început să lîncezească, fiecare avînd parcă o preocupare lăuntrică, pe care încerca să o ascundă cît mai elegant. Și fiindcă nu fusese o petrecere autentică, ci un consi-

liu de familie, unul cîte unul au pretextat treburi urgente a doua zi și au plecat. Strîngîndu-mi mîna și spunîndu-mi „la revedere băieți" cu o figură încurcată, i-am simțit întrebîndu-se încă o dată dacă nu era totuși o farsă în care se angajează din politețe și amuzament.

Cînd ne-am îndreptat și noi, ultimii, spre ieșire, mama:

— Știi, măicuță, nu-i ușor să te trezești la bătrînețe cu doi fii în loc de unul și să nu știi pe care îl strîngi în brațe... Acum îți spun. Cu frică bănuiam eu ceva... Bine că nu a fost decît atît, dar mi-e greu să înțeleg și asta.

— Dar, mamă, nu-i o mare binefacere să-i îmbrățișezi mereu pe amîndoi odată, fără urmă de părtinire? Sau cumva îl iubești mai mult pe Paolo? o provocai eu în glumă.

— Și taică-tău te strigă numai Luigi, răspunse ea ușor rușinată, prinsă la strîmtoare. Dar să știi... deși te strigam Paolo... am înțeles în seara asta că-l iubesc mai mult pe scriitor, pe Luigi, nu-i așa? Pe tine...

— *Și pe mine nu, mamă?* interveni ironic Paolo care... nu putea fi prea departe de conversație.

— Ba da, ba da, măicuță, răspunse ea speriată.

— *Mă uitasei*, insistă răutăcios glasul de tenor.

— Deloc! Pe tine însă te prețuiește mai mult taică-tău. Și are de ce. Eu nu mă pricep la cifre și afaceri... Știi ce, copii, se gîtui mama de plîns privind brusc în altă parte. Știți ce? Mai bine plecați, fiindcă... și fugi în casă din fața imposibilei realități... Realitate care ne tulbura și pe noi acum, după dezgolirea ei publică. Ce va urma după asta? Cum ne vor privi a doua zi? Ne vor căuta, evita, înțelege, admite în străfundul conștiinței lor singulare?

Fiindcă ne dezvăluisem *simțind nevoia de a fi*. Și nu puteam exista cu adevărat decît cînd am fi existat și pentru alții.

*

* *

Abia pot să sfîrșesc povestea. Am fost într-o comă lungă și o nesfîrșită convalescență.

Bietul Paolo! A murit stupid, la numai cîteva zile de la confesiunea noastră. Nu din vina mea. El era la volan și-i tot spuneam să nu mai conducă așa, nebunește, nu-i stătea în fire pînă atunci. Nu mai știu nimic de la o curbă...

Mi-am revenit după două săptămîni, cu oasele din partea dreaptă a craniului sfărîmate oribil. Şi cu o dificultate mare de a mişca mîna şi piciorul stîng. Cînd pîcla în care mă găseam a început încet, încet să se risipească, am încercat să-i reproşez lui Paolo starea în care mă găseam. N-am obţinut nici un răspuns. L-am crezut mai obnubilat decît mine. S-a mai scurs o vreme. Nu-mi dau seama cît. Am încercat să vorbesc iar cu el. Nici un răspuns. O tăcere de moarte. Am întrebat-o pe mama, pe care am descoperit-o într-un tîrziu lîngă pat, ce am. M-a mîngîiat şi m-a îndemnat să tac. Să nu mă agit. Privindu-i faţa, am văzut-o fericită : eram salvaţi. Eram salvaţi ? Dar de ce tăcea Paolo ? De ce simţeam, nu ştiu cum, *că nu mai e?* A mai trecut iarăşi un timp de aşteptare angoasată. Nu-mi venea să cred că nu mai e. Dar, pe măsură ce zilele se scurgeau, pe măsură ce-mi recăpătam forţele, creştea în mine singurătatea ciudată şi un fel de groază a unei morţi pe care o purtam în mine. Paolo tăcuse pentru totdeauna şi nimeni nu ştia. Nimeni nu-mi împărţea sfîşierea. Într-o criză de disperare l-am strigat tare, Paolo ! Paolo ! De ce nu răspunzi ? Era şi medicul alături. Cu mama.

— Pe cine strigi ? m-a întrebat el.

— Pe fratele meu, pe Paolo, i-am răspuns aproape urlînd, pe Paolo din mine !

— De unde ? s-a mirat el şi a scos-o pe mama din cameră. I-am auzit murmurînd pe culoar.

Înainte de a ieşi din spital mi-au mai făcut o radiografie cu aer. Aşa am aflat că în creierul bolnavului L. P. Dublone lipsea din naştere o punte, o legătură de fibre nervoase între cele două emisfere ale scoarţei cerebrale. *Agenezia corpului calos*, aşa ziceau. Din care cauză emisferele s-ar fi dezvoltat separat, devenind fiecare cîte un creier întreg funcţional şi generînd astfel fiecare cîte o personalitate. (În definitiv, aveam doi ochi, doi plămîni, doi rinichi şi cîte altele pereche...) Mi-au mai spus că undeva, în adînc, creierele noastre se întîlneau, se legau totuşi oarecum, în nişte formaţii cărora le ziceau primitiv : afective. *Că noi provenisem deci din dedublarea unui organ*, nu a unei personalităţi.

Şi că, în accident, creierul din dreapta, fiind zdrobit aproape total, îşi pierduse funcţiile. De aceea...

Aşadar, pierdusem ce ? „O funcţie" ? Paolo fusese doar o funcţie, doar o mînă de funcţii ? Numai atît ?

CÎTE LUMI

(PROSOPAGNOZIE)

— Să trăiești, doctore, te-aștept de-atîta vreme. De ce n-ai mai dat pe la mine ?

— Eu ? îi răspund uimit. De ce n-am mai fost de mult ?

— Da, de-o săptămînă.

— Eu ? De-o săptămînă ? Dar... abia azi te cunosc...

— Iar glumești ! Totdeauna ai fost așa. Glumeț. Ei, uite vezi, de-aia îmi placi... cu zîmbetul pe buze mereu...

Despre zîmbet era probabil exact, dar falsa recunoaștere mă punea într-un fel de neliniște... Să-l fi uitat ? Cam uit de la o vreme... Anii. Dar nu mai fusesem în clinică de cîteva luni.

— Ești de mult aici ? încerc să limpezesc lucrurile.

— De trei săptămîni.

— Și... de ce ai venit ?

— Ei, parcă nu știi... Ți-am spus de cîteva ori istoria cu... familia.

— Mie ? Niciodată.

— Ei, asta-i bună : Iar începi ? Toți mă speriați mereu, mă faceți să cred că sînt nebun sau... cel puțin uituc. Nemaipomenit de uituc. Și tocmai dumneata, care m-ai îngrijit așa de bine... Iar ar trebui să închid ochii... dar nu mai vreau.

— De ce să-i închizi ?

— Parcă n-ai ști... Ca să recunosc.

— Pe cine ?

— Cum, pe cine ? Pe cel cu care vorbesc... Trebuie să închid ochii, să-l ascult...

— Ce s-a întîmplat ? Nu înțeleg nimic.

— S-o iau iar de la cap ? M-am săturat. Și nu știu ce diavol vă pune mereu, pe dumneata și pe ceilalți colegi ai dumitale, să mă îndemnați să repet la nesfîrșit povestea.

De cînd trăiesc în lumile astea ? De cîteva zile ? De o viață ?... V-am povestit că m-a supărat îngrozitor Mihaela... Mi-a spus-o de-a dreptul. Așteptam de mult să mi-o trîntească :

— Tată, eu mă mărit cu „individul" : Uite asta fac ! Mă mărit cu golanul. Îl iubesc. Gata. Fă-mi ce vrei !

— N-ai să te măriți cît...

— Ba da ! și să știi că nu-i deloc un... individ.

— E un „fără situație", un... tehnician. De-abia a intrat, la 24 de ani, în facultate.

— Nu din vina lui... știi tu bine !

— Dar dintr-a cui ? Și apoi nu mă privește. Nici nu vreau să-l văd vreodată ! N-am să-l țin eu pe băncile școlii.

— N-ai să-l ții tu. Ne descurcăm noi singuri... Nu ne trebuie...

Simțeam cum mi se urcă iar sîngele la cap. Cum mă înfuriam neputincios. O vedeam cum mi se împotrivește, sclipindu-i în ochi parcă și un sîmbure de ură... Ură pe mine... care o crescusem singur, de la două săptămîni, fiindcă maică-sa... dar asta ce rost mai are să vă spun ?

— Dacă ai să faci asta !... am urlat atunci ca pe mormîntul ei deschis deodată în fața mea... da, cu disperarea asta am urlat...

— Ce ? mi-a răspuns. Ce o să fie ?

— Nimic ! am mai strigat o dată, încercînd să-mi stăpînesc clocotul. Nimic ! *N-am să te mai cunosc !*

— N-ai decît... atît a spus și a ieșit din cameră trîntind ușa...

Ușa ?

În capul meu a detunat ceva ca și cum m-ar fi trosnit un glonț în țeastă. Aici — în stînga, mai sus de ureche și mai îndărăt.

Atît a fost. M-am liniștit apoi treptat, m-am spălat lung pe față cu apă rece. Și pe cap mi-am dat cu apă. Acolo unde trosnise. Atît a fost. M-am simțit ușurat. Eram sigur că Mihaela, impulsivă ca mine, o să se potolească. Sîngele apă nu se face. Mai ne ciondănisem noi și-n alte dăți.

Auzeam în bucătărie cești spălate cu năduf.

Locul *acela* mă durea ușor, foarte ușor, ca și cum m-aș fi lovit alaltăieri de un colț de fereastră și-mi trecuse... cînd am auzit-o :

— Te-ai potolit, tată ?

— M-am... dar să nu te mai aud...

— De ce, tată, de ce ?... a mai spus, *pentru ultima oară Mihaela*, și pașii pe parchet mi-au adus în față *o străină* cu ochii plînși și mîinile întinse a îmbrățișare. M-am speriat și poate că mi-era scrisă pe față groaza cînd am strigat :

— Cine ești dumneata ? De cînd erai în casă ? Unde-i Mihaela ?

Ființa străină a izbucnit în rîs, cu un fel de voce a fetei mele.

— Hei, tată, termină cu bazaconiile...

— Cu ce bazaconii, domnișoară ? Cum îți permiți ? Și mai întîi, cine ești ? i-am răspuns eu, întorcîndu-i spatele și plimbîndu-mă neliniștit cu ochii pe fereastră. Mă pipăiam în timpul ăsta, crezînd că am vedenii. Pe stradă oamenii și mașinile treceau ca totdeauna. Zgomotele erau aceleași și eu însumi mă simțeam tot eu, neliniștit, desigur, dar tot eu. Chiar la pipăit. Fata din spatele meu încremenise. Deodată o aud :

— Tată... ai spus că n-ai să mă mai cunoști... Și acum începi să te prefaci ? Ce joacă sinistră e asta ?

Da. Era Mihaela. Îi recunoșteam glasul. Venise pe nesimțite. Ea era. Dar străina ? Fusese o părere ?

M-am întors brusc, luminat de un zîmbet...

— Mihaela...

Mă găseam, uluit, în fața *unei alte necunoscute* decît cea care mă speriase cu cîteva clipe mai devreme.

Și fata mea nicăieri !

A fost de spaimă.

O figură zîmbitoare și ușor contrariată. Dar zîmbitoare și *altfel străină*. Numai bluza roșie și fusta albastră a celorlalte două dinainte erau la fel.

Bineînțeles că am intrat în panică :

— Dar dumneata de unde-ai mai răsărit ? Ce-i cu adunarea asta de domnișoare necunoscute în casa mea ?

— Tată ! m-a chemat un glas și el străin, dar în care se bănuia un timbru știut, amestecat cu o nuanță de teroare.

Înaintea mea stătea descumpănită, încercînd să nu creadă ce se întîmplă, o ființă care a izbucnit în lacrimi.

Simțeam că-mi pierd mințile. La fel ca atunci — mai tîrziu — cînd mi-ați spus toți că *nu sînt nebun*. Că starea mea este absolut normală atunci cînd... Dar ce să vă explic eu... Știți mai bine...

Fata necunoscută s-a azvîrlit cuprinzîndu-mă cu brațele, violent. Am încercat să mă feresc reflex, stingherit, dar brațele, brațele erau ale Mihaelei. Le cunoșteam căldura și mușchii subțirei sub pielea moale. Obrazul ei pe-al meu.

— Tată. Ce ai, tată ?

— Nimic... i-am spus.

Închisesem ochii. Gîlgîiau în mine lacrimi de ușurare. Trecuse. Trecuse în sfîrșit nălucirea. Coșmarul. Îmi legănam ușurel copila ținîndu-mi-o strîns la piept.

Am stat așa un timp cu pleoapele strînse. Auzeam inimile. Mîngîind-o moale pe păr — plîngea încet, izbăvită și ea — am îndepărtat-o ușor, să-i caut ochii. Și brusc, oroare : țineam în brațe *o altă străină*. A cîta. Am îmbrîncit-o cu un strigăt nearticulat și am dat buzna spre ușă. Să fug. Și-am fugit. Am fugit urmărit în auz de un strigăt ca de fiară ucisă :

— Tată ! Tată ! Tătuțule !

Străina... Strania Mihaela...

Unde mi-era fata ? Unde ? Unde umblam acum alergînd pe străzi ? S-o caut. Dar o știam acasă... Sau poate plecase lăsîndu-mi necunoscute prietene de coșmar să-mi dojenească neînțelegerea, neghiobia, *cu glasul ei ?*

De la o vreme, obosit, am sunat la ușa prietenului meu de-o viață. Mi-a deschis *cineva*. Nu el.

— Ura, Rîule ! (Așa-mi spunea *el*.)

— Iertați-mă, am bîiguit, îl caut pe Alec... și m-am uitat pe cartea de vizită a soneriei. Nu, nu mă înșelasem de adresă.

— Ce-i mă, Rîule, te-ai pilit zdravăn, ziua, cum nu prea ai obicei ?

— Scuzați-mă... îl caut pe Alec... am mai spus, uluit că recunoșteam în vocea străinului vocea lui.

— Ești cocă, mă ! Intră să-ți fac o cafea. Și m-a luat de braț aproape tîrîndu-mă în casă. Lucrurile, toate lucrurile

lui îmi erau familiare. Stăteau toate cuminți, cum le știam. El mergea în spatele meu cînd m-a întrebat.

— Da' ce-ai pățit ? Ce necaz, că ai luat-o așa tare de dimineață ?

Era el. Dar m-a fulgerat deodată un gînd : să stau mai departe întors cu spatele spre el, ca să nu-l gonesc. Să nu-i gonesc vocea privindu-l. Am pornit spre un geam de care mi-am lipit fruntea. Era rece și-mi făcea bine.

— Alec... Am pierdut-o pe Mihaela...

— Ce, ești nebun ? Ce spui ? Ce-i cu fata ?

— Nu știu... Am pierdut-o... Am rămas numai cu glasul ei...

— Trăiește ? m-a întrebat înspăimîntat.

— Da... Cred că da... Dar nu o mai cunosc. Mi-e casa plină de un șir de fete străine... care poartă glasul și hainele ei.

— Mă, tu nu ești numai beat. Ai pățit ceva la cap. Las' că te vindec eu. Stai numai puțin să-ți fac o cafea și să vedem ce mai rămîne și după ce tragi un pui de somn. Stai.

Ce drag mi-era Alec ! Începeam iar să mă simt întreg... M-am întors brusc să-l iau în brațe ca pe-un-mai-mult-decît -frate...

Și iar a început coșmarul. Mă privea un individ cu un fel de rîs îngrijorat pe față. *Altul.* Mi-am pus mîinile la ochi, izbucnind într-un hohot de înfrîngere. Am încercat să fug iar. M-a prins cu mîinile lui zdravene și m-a aruncat, cîrpă, într-un fotoliu.

— Rîule, cu tine ceva nu-i în ordine...

Atît am mai auzit pe cînd încercam să nu leșin de spaimă. Pe urmă nu mai știu.

M-au adus aici cîtăva vreme. Examene, investigații, tratamente, în fine, tot tacîmul. Dar eu continui să încurc lucrurile.

Ca atunci cînd a venit „Mihaela" — în sfîrșit, „o domnișoară" despre care am știut că e fata mea strîngînd pleoapele și ascultînd-o — cu un tînăr *pe care-l cunoșteam bine*, dar nu știam de unde și cum. Era destul de frumușel și părea deștept, deși tăcea încă. Mihaela mi-a spus rîzînd că e „golanul" și că au venit... fiindcă nu mai avea rost să se

ascundă... că se căsătoriseră de cîteva zile și că... medicii i-au spus că eu nu mai sînt în pericol și pot să-mi spună orice.

Puteau într-adevăr să-mi spună *orice*, dar eu, care știam că *nu-l văzusem niciodată* pe „tehnicianul" fetei mele — refuzasem cu îndîrjire — refuzam acum, cu altă îndîrjire lăuntrică, să cred că tînărul cu ochi albaștri, inteligenți, cu mușchii fremătînd sub cămașa strînsă pe bicepși și blugii lipiți de coapse, ar fi fost... individul! Eu îl știam și-l apreciam de mult pe acest tînăr și nu mai aveam nimic împotriva căsătoriei. M-am grăbit să le-o spun, ca să-i liniștesc. Abia atunci a apărut pe chipul lui o panică și a îngăimat:

— O, da, sigur... desigur că mă cunoașteți de mult și mă bucur că...

Nu știu ce-a mai zis, dar mi-am dat seama cu oarecare surpriză că vocea lui mi-era *cu totul străină*. Am încercat să mă liniștesc singur, gîndind că poți să uiți o voce — mai făcusem eu mici confuzii între timp — dar un chip, și încă familiar, e mai greu. Asta nu admiteam. Asta mi-era, și-mi este încă greu să înțeleg.

El a căutat înspre „soție" pe furiș, îngrijorat parcă și s-au grăbit să plece lăsîndu-mă descumpănit și cu niște felicitări nerostite, pe buze.

Am plecat din spital cum venisem întîia oară. Am încercat să mă adaptez, *să mă inser* — așa se spune — straniilor împrejurări.

Am revenit. Aștept o vindecare. Mă bîntuie mereu panica însingurării la care mă obligă starea mea. Eram atît de prietenos, de sociabil. Căutam oamenii. Îi mai caut și azi printre necunoscuți. Întîlnesc figuri străine, numai figuri străine pe care se citește compătimirea.

Voi medicii spuneți însă că nu sînt nebun. Mi-o repetați exasperant. Și probabil că aveți dreptate. Vorbiți de o mică leziune fără importanță, intitulîndu-mi boala, pompos, cu un cuvînt grecesc greu de pronunțat.

Dar să nu fii nebun, cînd îți pierzi lumea ta de pînă atunci, aruncat într-o mare de falși cunoscuți sau de necunoscuți, mereu alții și pretinzînd mereu că-s aceiași... Să trebuiască mereu să închizi ochii, să orbești într-un fel ca să vii în lumea veche, să te descurci cum poți, așa ca tu însuți să nu te pierzi printre sunete, printre glasuri, este mai

rău decît să te ştii orb de totdeauna. Să simţi mereu trădarea ochiului, trădarea fiinţei tale asupra ta... Uneori — aşa mi se pare — chiar trădarea celui mai de-aproape care nu mai vrea parcă să-şi arate chipul adevărat, cel înscris în carnea ta de părinte.

Demenţii pot fi liniştiţi, cred eu, fiindcă trăiesc mereu într-o lume a lor, clădită de mintea rătăcită, dar o lume adevărată şi aproape mereu aceeaşi pentru aceeaşi minte bolnavă, care nu are nevoie *nici măcar de resemnare.* Dar eu ? Eu ?

Eu trebuie să accept mereu ca reale... două lumi... Sau chiar mai multe.

Ca lumea aceea de necunoscuţi care mă cunosc sau ca alta, de portrete aparent familiare, vechi, ştiute bine de mine, oameni care însă îmi surîd cu bunăvoinţă de cîte ori îi întîlnesc, le adresez cuvîntul şi mă corectează : „E o confuzie, nu ne-am văzut niciodată... Se întîmplă... Bună ziua"... şi pleacă lăsîndu-mă perplex sau ruşinat ca de o nepoliteţe.

Suferinţa mea constă în luciditatea mea. În uimirea de a mă purta faţă de alţii, fără să vreau, ca supus unor iluzii sau unor halucinaţii.

Şi devine penibil, îngrijorător de penibil de la o vreme să nu mai fii sigur pe nimic din ceea ce ştiai bine. Nesiguranţa se răsfrînge asupra întregii mele vieţi de pînă acum, asupra tuturor lucrurilor bine învăţate. Oscilînd mereu între exact şi inexact — gafă, feţele oamenilor schimbîndu-se mereu şi haotic, mi-e teamă să vorbesc, să umblu, să mai spun cuiva ceva. De figurile oamenilor se leagă, acum mi-am dat seama, mai tot ce ştim despre noi înşine. Şi cînd suita chipurilor dansează într-o schimbare caleidoscopică la cea mai trecătoare eclipsă, la o singură strîngere de pleoape, se năruie în tine orice certitudine.

Niciodată nu am intuit mai bine cît ne oglindim în chipurile altora propriile trăiri ca atunci cînd le-am pierdut pe toate într-un haos de falsă halucinoză. M-am găsit *singur,* singur şi înfricoşat, rătăcit într-o ţară necunoscută, dar glasurile, aducîndu-mă înapoi, mă rătăceau pe un nisip mişcător.

Cînd se clatină lumea imaginilor vii, se clatină şi tot ce ştii despre ea şi mai ales despre tine. Şi vine panica. Asişti conştient, la propria ta anulare. Fiindcă nici chipul meu nu-l mai ştiu. În oglindă întîlnesc mereu un altul decît mine.

Ochiul e un tiran. Ce vede el porunceşte urechii să audă, tactului să pipăie, mirosului la fel.

N-aţi ştiut asta bine sau nu v-a venit să credeţi, fiindcă simţurile voastre nu v-au înşelat încă.

Lucrurile stau la locul lor, înţepenite, spun puţin. Oamenii se mişcă. Mişcarea asta trecută prin ochi e viaţă. Mişcarea buzelor pentru surd e viaţă, e comunicare, e sunet. Un sunet violent este însă pentru ochi lumină. Satrapul ochi lucrează cu tiparul lui nemilos plămădind lumea vie numai din lumină, culoare şi mişcare.

Şi el pe mine mă înşeală. Toţi îmi arată că mă înşeală. „De te sminteşte ochiul tău, scoate-l !"

Cruzime biblică ! Metaforă !

Sînteţi siguri ?

O să-mi spuneţi că nu este el, cel din orbită, vinovatul. Că undeva... în scoarţa cerebrală... şi celelalte.

Ei şi ?

Nu vin prin el reprezentările înşelătoare care-mi cutremură edificiul cunoaşterii ?

Să-l scot, iscînd o agonie a suferinţei ?

Să-mi scot ochii... Poarta iluziilor.

Şi cu cît ar mai rămîne din simţuri ca să-mi refac lumea ? Cu jumătate dintr-un sfert. Iar lumea ar fi şi atunci diformă şi meschină.

Mă fixa.

— Prosopagnozie *... am murmat ca pentru mine.

— Da. Aşa o numiţi. Dar eu... te cunosc, sau nu ? Spune, doctore, spune !

---

* Prosopagnozie (grec.) Prosopos : obraz, figură ; agnozie : nerecunoaşterea figurilor — stare patologică ce poate apărea într-o leziune mică situată în lobul occipital al creierului.

CALCARINA

Se spunea că de zeci de ani picta la fel sau aproape la fel. Bătrînii săi maeştri, morţi de mult, vedeau în tinereţea lui un bun desenator, un fidel reproducător, prea fidel poate, pentru acea epocă în care se căuta revoluţionarea picturii, în care se căutau noi formule, în care începuse abandonul portretului clasic...

Fotografia făcuse ravagii, încă din secolul trecut lăsînd muritori de foame o seamă de oneşti muncitori ai penelului ce imortalizau negustori graşi din Dealu-Spirii, domnişoare învolănate la primul bal sau tineri căsătoriţi, privind unul la celălalt prin zidurile a două margini de ramă cu flori de aur. O epocă de obnubilare a celor ce ştiau să aştearnă pe pînze cu migală şi har portrete. O spaimă a inegalei concurenţe cu tehnica lăsase în urmă, risipiţi ici-colo, nişte credincioşi ai formei şi culorii exacte.

Era dintre ei şi, demodat, se tîra. Ambiţiona încă să depăşească — pentru public — fotografia în culori, dar nu reuşea decît „poze" care se sufocau de vetust.

Pînzele lui se vindeau acum cu garniturile de mobilă semilux pentru sume derizorii. Responsabilii de la cooperativa pentru care lucra aveau pretenţia să utilizeze culori vii, subiecte vaste, peisaje, păduri, nopţi cu lună beţivă, apusuri-de-soare sau perechi de îndrăgostiţi ţinîndu-se de mînă lîngă un lac albastru cu lebede albe, în dimensiuni reduse.

Strînsese în atelierul de sub streaşina de tablă vrafuri de cadre, „cadavrele lui" — cum le numea — unde-şi pusese cu pasiune culori şi forme văzute din cînd în cînd în cursul anilor.

O serie de tineri de la Institut — fiindcă atelierul lui era lîngă un cămin studenţesc, la margine de Bucureşti — dintr-un fel de respect şi milă faţă de lavaliera neagră, tocită dar depăşind vast reverele pătate de sosuri şi culori, năvăleau uneori în hulubăria lui de sticlă şi-i spuneau „maestre" sau „meştere" după primul pahar de votcă. La al treilea, îi dezgropau „cadavrele din cimitir", şi căutau, fiecare în alt limbaj, „valori de precursor îndrăzneţ", „combinaţii inedite de mişcare şi transparenţă naivă", numaidecît combătute vehement de cei ce băuseră fundul singurei sticle. Îl băteau pe umăr, îl sărutau pe obrazul pungit, se repezeau apoi la paletă şi adăugau cu furie „aici mai intens carminul", „aici mai albăstrui galbenul", „curba asta trebuie să dispară, ca să spună ceva". „Noi aşa învăţăm de la început să intuim obscurităţile gîndului, să încifrăm cunoaşterea, viziunea estetică este o sinteză, o interpretare a absurdului realităţii". „Dumneata simţi de mult, dar n-ai transpirat niciodată să vezi altfel". Etc.

„N-ai transpirat niciodată"... N-ai transpirat niciodată" ... îi suna în urechi nedreptatea gratuită, juvenilă, de iertat numai pentru convingerea cu care vîrsta îşi manifestă convingerea.

Renunţase de mult la portret, fiindcă renunţaseră „subiecţii", clienţii. Picta pentru coperativă, cu o scîrbă imensă, dar trebuia să trăiască. Şi mai ales trebuia să-şi cumpere pînze şi culori. Trebuia. Fiindcă voia, simţea că, ascuns în el şi imposibil de dezgropat, se afla ceea ce, pompos, îi plăcea să numească în sinea lui — nu-i scăpase niciodată cuvîntul către alţii, nu, se ferise cu grijă — mesajul către posteritate.

Îi era uneori ruşine: „Toţi cabotinii sînt convinşi că-l au"...

De cînd locuia în hulubăria de sticlă? Se plimba cu palmele peste ochii închişi, printre mobilele puţine, printre pînze şi rame desfundate care zăceau de luni şi ani peste tot, dar într-o ordine anume, a lui, căutînd, căutînd culorile şi formele unor noi încercări. Ca o corabie printre gherdapuri familiare, neatingînd nimic în trecere, naviga rutinar prin atelier cu palmele pe ochi. Încerca să desprindă din minte forma şi culoarea obiectelor, modelelor, să aşeze pe pînză ceea ce simţea că se află totuşi în optica lui artistică interioară.

Acea interpretare unică a lumii pe care fiecare individ o are, conştient sau nu.

Şi-ar fi dorit uneori un strop din nebunia lui Van Gogh...

Reflecta alteori cu invidie la un defect astigmatic al ochiului lui El Greco. Lungile figuri, văzute de El Greco aşa, fiindcă n-ar fi putut altfel, îl făcuseră celebru. „Un defect de sfericitate şi lumea era altfel. Şi-ar fi dorit parcă o astfel de teşitură... dar nu era decît un banal presbit silit să picteze cu ochelari tot atît de banali, prin care teroarea formei şi a cromaticii exacte pătrundea mai neîndurătoare, mînă în mînă cu realitatea de care el, bătrînul pictor, nu se desfereca.

Simţea într-un fel bizar că *vederea* îl despărţea de *viziunea lui compusă lăuntric*, dar rămînea convins că odată, cîndva, nu ştia cînd, ruperea dorită va veni, trebuia să vină ca o eliberare.

Pînă atunci... mărunt Prometeu, se aşeza în faţa pînzei pe care o mîngîia cu penelul, în nenumărate încercări intime, sau, teluric răscolit de foame, zmîngălea orori pentru garniturile de mobilă.

Uneori bea. Alcoolul îi împăienjenea ochi, îi vătuia euforic creierul, îi modela altfel indecizia pensulei. Lua paleta, imensa lui paletă cu ştiutele locuri de paste, înmuia pensula automat, presînd în culoare numai atît cît rutina, imensa lui obişnuinţă, îi impunea tactil, aşeza stropul în locul unde trebuia făcut amestecul, apoi lua din alt loc, tot pe nevăzute, cu o atingere reflexă ştiută şi ea, numai exact necesarul, amesteca automat, ştia, ştia bine ce ton trebuia să răsară. Nădăjduia însă în eroarea ochiului închis, în surpriza unui *alt ton* mai izbutit, altfel luminat cu aceleaşi reflex mecanice, ale cărui rob era.

Şi picta aşa, cu pleoapele strînse, intuind spaţial limitele pînzei pe care o pipăia din penel, cu arbori, umbre, figuri, la întîmplare căutate în gînd şi iscodite din timp în timp printre gene...

Dar „realizarea" i se refuza a doua zi. Tinerii scormoneau printre linii, tuşe, pete şi transparenţe „progresul" şi apoi i-l anulau sub votcă, violenţi, cald-neîndurați, trişti, lucizi fără voie, reflectîndu-şi parcă în pînzele lui bănuitele neputinţe din propriul lor viitor. Vrafuri de cadre cu „fonduri" policrome, uscate sau proaspete, cu tentative de su-

prapuneri abia îngăimate de vopsele, se stivuiau mereu, ordonate aleator, dar sever, aproape maniacal.

Cînd tinerii plecau, apăsat de atmosfera în care mai plutea *negația* ca o pasăre de plumb cu aripile sprijinite pe umerii lui, deschidea dulapul tainic al sticlei lui de seară.

Au intrat pe furiș, căci îl știau cam tare de ureche și uneori veneau așa, deschizînd ușa ca hoții, să-l prindă căznit în fața vreunei elucubrații coloristice. L-au găsit dinaintea unei pînze bizare, *străină de tot ce făcuse pînă atunci.*

Stătea hipnotizat și numai mîna, pensula, îi alergau febril de la paletă la șevalet, aruncînd discordanțe de o armonie uluitoare, înghețuri de flacără albastră țîșnind din cărbunii stinși ai ochilor unui fel de autoportret straniu. Dimensiunile gigantice ale orbitelor și frunții haotic parcursă de cute erau surprinzător de artistic inadecvate restului feței cărămizii, compusă, chinuită de un efort din care transpira contradictoriu, cutremurător, victoria. Și lîngă el, o oglindă spre care-și întorcea des capul țintind-o în ochi înțepeniți și adăugîndu-i și ei, din timp în timp, grăbit, cîte o pată din culoarea pînzei.

„Haita", siderată de uimire, înlemnise în spatele lui.

Simțindu-le în cele din urmă prezența, se întoarse ca în transă, privindu-i cu globi de sticlă, numindu-i la întîmplare și nepotrivit cu cel spre care „se uita".

— Ce zici, Radule? Dar tu, Bob, tu, Leonoră? Ce ziceți? Pot, în sfîrșit, pot?

— Bine, meștere, bei fără noi? Și te-apuci să-ți pictezi oglinda după un portret al dumitale făcut de nu știu cine, al dracului de... nemaipomenit de al dracului?

— Ce tot trăncănești, Bob, se burzului „Maestrul" cătînd cam spre Leonora... pune mîna pe pînză, e udă, e proaspătă, e a mea, de mine. Eu, eu sînt ăla de acolo (și făcu un gest cu mîna arătînd pe lîngă pînză, spre un dulap vechi) pictat de mine, sub noua mea viziune, nouă mă, de azi-noapte. Nouă! Fără votcă!

Fata se cam sperie, trezindu-se luată drept colegul ei și străpunsă de cristalul privirii fixe a bătrînului. Nu reuși să articuleze nici un protest, presimțind ceva indefinit, sinistru, strecurat ca un șarpe în sîn.

— Dar tu, Şerbule, tu de ce taci ? Tu te pricepi, simţi mai bine decît ăştilalţi căldura sau răceala liniei, culorii, viaţa portretului, tu de ce taci ? strigă pictorul, aţintindu-şi privirile într-un gol dinspre uşă. Spune-mi ceva, spune !

Şerbu nu era cu ei. Rămăsese la institut să-şi termine o lucrare. Şi în toată acea îndrăzneală fără margini, de „artişti furioşi", îşi făcu loc deodată paloarea, tremurul, copilăria timidă, spaima.

— Ce e cu voi, mă ? Unde-aţi dispărut ? De ce vă ascundeţi ? Unde sînteţi, vă simt aici ! urlă bătrînul deodată. Ce se întîmplă cu mine, cu voi ? Vorbiţi, dacă sînteţi aici ! Spuneţi-mi ceva, indiferent ce, să ştiu că n-am vedenia pustiului !

— Aici sîntem, murmură Leonora, şi-l prinse înfricată de braţ.

Bătrînul îi parcurse cu mîna tremurînd faţa, braţele, trupul, zîmbind apoi uimit, ca în faţa unei revelaţii :

— Da, tu eşti. Aşa e, nu te speria. Te văd acum, oh, ce frumoasă eşti ! Dar ceilalţi, Leonoră. Ceilalţi unde-au dispărut ?

— Nu ne vezi, maestre, nu ne mai vezi ! Aici sîntem, bîigui unul din ei, îţi admirăm fără... fără margini... portretul. Autoportretul ăsta formidabil... şi dumneata...

— ...Spui că nu ne vezi, reluă altul, nu mai ai ochi decît pentru Leonora şi pînza dumitale... rîzi de noi, că ne-ai făcut praf, nu ? Şi ce dacă sîntem praf ?

— Păi, dacă ştiai să dai *aşa* cu bidineaua, sări Bob, de ce „ne-ai dus" pînă acum cu pozele alea vechi ? Sau poate n-o fi a dumitale...

— Da' a cui dracului să fie, mă obraznicule ! Unde eşti ? Că-mi vine să te plesnesc. În viaţa mea n-am pastişat pe nimeni... decît fără voie... poate... se domoli puţin bătrînul.

— Dac-o vede profesorul Ciucu, rămîne zgîit, la sigur rămîne, cum o să rămînă şi-ăilalţi, observă contemplativ Radu. Da' matale ce-ai, Meştere, că... parcă nu ne-ai vedea ? Ori ai orbit după ce-ai făcut-o ?

— ...sau pictezi acum orbeşte, ca nebunii, completă îngrijorat brusc Bob.

— Şerbule, tu nu spui nimic, Şerbule ! De ce taci ? reveni bătrînul cu vechea întrebare care-i năucise pe tineri.

— Da' nu vezi că Şerbu nu-i aici, Meştere, nu vezi? Ce, ar fi tăcut? izbucni Bob înspăimîntat de gîndul că bătrînul nu mai vedea decît închipuiri.

Pictorul, auzindu-l pe Bob, intui brusc dar fugitiv o realitate crîncenă, de necrezut. Un coşmar. Faţa i se schimonosi de încordare şi panică, ochii căutară sticloşi în toate părţile refuzînd să creadă.

— Mă Şerbule, de ce taci? strigă atunci şi se repezi cu braţele întinse spre uşorul uşii răsturnînd un scaun ce-i şedea în drum. De ce-mi pui piedică, năzdrăvane? şi se prinse în cădere de clanţă izbucnind în plîns.

— E lată, fraţilor, şopti atunci Radu, vă spun eu că e lată. Bătrînul ori e nebun, ori a orbit, nu-ş' cum dracu', dar mai bine să-i luăm pînza, că e-n stare să dea peste ea şi să o strice. Fugim pînă la Călin, la medicină, să vină să-l vadă.

— Iar aţi dispărut! Ce, mă, sînteţi năluci? Ce dracu' am, sau... vă jucaţi acum de-a v-aţi-ascunselea cu mine? izbucni iar pictorul. Unde sînteţi?

— Aici, Meştere, aici, îşi îmbărbătă glasul Bob, prinzîndu-l de umăr şi aşezîndu-l îndesat pe un scaun, în timp ce Radu lua pictura şi o înlocuia cu un cadru neînceput.

— Nu-i a bună cu dumneata... ne ducem după doctor, completă acelaşi, strecurîndu-se spre ieşire. Luăm portretul să-i rupem gura lui Ciucu... dumneata stai liniştit, rămîne Bob aici.

— Da' Şerbu unde-i? întrebă secătuit bătrînul.

— La Institut. Termină o treabă. Ne-ntoarcem şi cu el. Hai, Leonora... Bună, meştere...

Rămaşi singuri, bătrînul începu să se plimbe nervos prin cameră, ocolind cu precizia obişnuinţei mai toate lucrurile sau lovindu-se doar în treacăt de vreun colţ şi bodogănind înciudat:

— Stai liniştit, Bob, nu mă mai împiedica...

Vădit îngrijorat, studentul încremenise pe o ladă.

— Stai să-ţi arăt cum l-am făcut. Să vezi ce-mi iese de sub bidinea, mă Bob, numai să vezi. Şi fără multă greutate, alese cu mîinile din vrafuri o pînză nouă pe care, vrînd să o aşeze pe şevalet, dădu de cea lăsată de Radu.

— Da' asta ce mai e? tresări el. Zicea c-o ia să i-o arate ăluia, lui Ciucu...

— E neîncepută... meștere... neîncepută... poți picta pe ea. E... crudă.

— E albă ? Bine... făcu atunci înciudat și se așeză pe scaunul dinaintea șevaletului, smulse parcă paleta de la locul ei și, privind spre oglindă, începu să picteze febril, ca apucat.

Sub ochii tînărului se năștea acum, vertiginos, același portret ciudat, dar în alte culori, de o violență diafană, de o pătrunzătoare vioiciune a expresiei, trădînd o tristețe subtilă, nedumerită, și un fel de panică...

— Să fiu al... mamei, dacă știu ce are, șopti Călin privind uimit la bătrînul întins pe pat și moțăind cu ochii închiși. Dar nebun nu e. Nu-ș' ce are. Numai nițică tensiune și o scleroză a vîrstei... Altceva...

— Cum, mă, nu știi ? De ce dracu' ai mai făcut medicina ? îl boscorodi tot în șoaptă Radu.

— Nu prea înțeleg... Nu știu... N-oi fi ajuns la capitolul ăla... da' nu-i dement, are el ceva... trebuie internat...

— De ce să-l internăm, felcere ? Parc-ar fi întreg... N-ai văzut cum și-a refăcut autoportertul ? Mai formidabil ca primul ! Și-n ce viteză ! Parcă-i mașină genială, mă, genială, îți spunem noi, că la astea nu le „vezi" nici cît la medicină, fire-ai tu de „tubib" !

— Eu atît vă spun : trebuie internat, își ieși din fire medicinistul ridicînd glasul.

— De ce să mă internați, neisprăviților ? tresări bătrînul. Căutați-vă de-aici, că am treabă. Vreți poate să mă băgați în balamuc bun-zdravăn ? Voi v-ați țicnit, de uluială !

— Nu, Meștere, zău nu, da' Călin zice...

— Marș de aici, potăilor ! Și să nu vă prind două săptămîni... Colcăie, mă, în mine ceva și vreau să pun pe pînză... Înțelegeți ? Da' unde dracu' ați pierit iar ?...

I-au adus de mîncare în fiecare zi, obișnuindu-se treptat să nu se mai minuneze de pînzele năucitoare care s-ar fi îngrămădit peste tot dacă nu i le luau mereu...

Bătrînul nu întreba de nici una.

Într-un tîrziu i-au citit cronici de reviste. Apoi l-au înduplecat. Era obosit. Și slab.

*

— Ce e asta ? întrebă profesorul Voicu, arătînd o cheie.

— Ce ?

— Asta — și agită cheia prin fața lui.

— Doctore, ca să văd *ceva* trebuie *să-mi arăți* ceva... nu așa. Glumești cu mine ?

— Deloc, Maestre, dar... vezi cheia asta ? Mă vezi ?

— Care cheie ? Sigur că te văd, doctore... Uite : ești înalt, în halat alb, cu un păr mare, negru, dar... unde-i cheia ?

— Nu sînt înalt, sînt în halat alb. Dar... am păr... relativ puțin — zîmbi strîmb medicul, pipăindu-și fruntea întinsă pînă aproape de occiput — și *asta e cheia* pe care dumneata nu o vezi, cum nu mă vezi nici pe mine...

— Nu se poate, văd perfect ! Altfel... cum aș picta ? Mi-ai văzut lucrările din urmă... Zic pînă și-ăi mai pretențioși critici că-s tari, al naibii de tari... „gen nou", „idee nouă", „manieră cu totul proprie", „profund intelectualizată", „izbîndă a conștiinței coloristice" citez și eu la întîmplare din ce-am auzit că se spune despre ele... și dumneata pretinzi că nu văd, că-s orb adică ?

— Am văzut, Maestre, am văzut cîteva... ezită medicul între adevărul crud și minciună... decizîndu-se deodată pentru primul, îndulcit conștient. Din cîte mă pricep, pot afirma, științific vorbind, că dumneata *vizualizezi*, arăți altora o lume interioară, cerebrală, vastă, policromă, într-un mod neașteptat de original, însă nu vezi, nu mai vezi lumina reală... Cum probabil nu vezi ce pictezi... te bucuri auzind crîmpeie, dar nu vezi.

— Nu se poate ! Ce am ?

— Ai o leziune mică pe scoarță, *o obstrucție bilaterală* a arterei numită calcarină, o... *cecitate corticală*... Va trece cu timpul, poate va trece... Nu e grav... va trece.

— Pînă atunci, doctore, vrei să spui că opera mea actuală ar fi efectul unei infirmități ? Sînt un... orb ? Cum dumnezeu ? Nu înțeleg...

— Un orb cortical... de mare talent... Beethoven compunea surd...

— Așa se spune ? *Orb cortical ?*

— Așa, dar surprinzător rămîne acel simț al spațiului care se separă de pînză, un fel de Verntaktsinne *, intuiția marginilor cadrului și... aș îndrăzni să cred, acel simț tactil al culorii, posibilitatea dumitale de a pipăi cu pensula amestecurile și, mai ales, de a nuanța desăvîrșit tonalitatea fizică, materială a culorii, adecvînd-o imaginii formate într-o zonă din creier lipsită la dumneata de aferențele, de informația ochiului. Fiindcă nu o pipăi cu degetele — cunoaștem o vedere tactilă. Dumneata pipăi culoarea cu pensula. Aici începe misterul și pentru noi...

— Un orb cortical, reluă pe gînduri pictorul, căruia i se înfigea în minte cuvîntul *orb*, apoi izbucni : Ca să pictez cum simțeam că pot, a trebuit să orbesc deci ! Și dumneata vrei să mă vindeci...

— Ești aici... profesia m-ar obliga... dintr-o anume *optică*, ai însă dreptate...

— Și dacă ai reuși ?

— Te poți vindeca și singur... Are grijă organismul... noi numai îl ajutăm... putem așa de puțin...

— Și-atunci... atunci n-aș mai... nu mi-aș mai găsi lumea asta izolată, „corticală" cum îi ziceți voi, care era în mine neputincioasă... parazitată de... rest... Dar văd, doctore, cîteodată văd, zăresc așa, ca printr-o țeavă de pușcă sau ca prin tuneluri îngemănate.

— Înțeleg... probabil... *vederea maculară*... se păstrează uneori, atunci vezi și realul, succesiv...

— Da, da, ai dreptate, succesiv... Acum îmi dau seama. Cînd mi se întîmplă să văd *altfel*, cum îți spuneam, prin pușcă, nu pot cuprinde împrejurul dintr-o dată, cum nu poți citi o pagină sau o carte dintr-o dată. Îmi lipsește... cum să-i zic ?

— Simultaneitatea în îmbrățișarea vizuală... sugeră medicul.

— Da, exact așa. Asta îți dă însă o senzație stranie, să cunoști numai succesiv, izolat, chipuri și lucruri aproape fără culoare.

— Nu chiar fără...

---

* Verntaktsinne : simțul tactil — la distanță — al unor pești.

— O nu, ai dreptate, doctore, dar... cromatic e altfel și în loc de *un tot*, în care să mă integrez, mi se pare că mă înăbuș într-o aglomerare de imagini izolate, un joc fragmentat de piese, dezlegate, deși le știu altfel... E ca și cum s-ar fi desprins dintr-un perete imens un mozaic, și pietricelele ar zăcea grămadă informă la picioare. Mă copleșește atunci un sentiment de cataclism care ar fi dărîmat opera de artă... propria mea operă și nu sînt, nu pot fi în stare s-o reconstitui... Cînd trece...

— Mda, cînd zona proiecției maculare este deci invadată de edem... Suprimată deci... observă ca pentru sine, involuntar, profesorul Voicu...

— Da, cînd trece, văd bine... și pictez, pot să aștern atunci pe pînză ce se prețuiește azi la mine...

— Dar dumneata, Maestre, ți-ai văzut vreodată... ultimele lucrări ?

— Rar... ca prin sită... sau cenușă, parcelar, cum vă spuneam, ca prin tuneluri lungi... Eu nu le înțeleg... E paradoxal. Sînt străine de mine... Dar cîte opere nu-ți par străine mai tîrziu, deși... sună a ceva cunoscut.

— E un proces pulsatil, reversibil intermitent, poate o pereche de anevrisme, întrerupînd...

— Ce tot mormăi, doctore ?

— Nimic, Maestre... făceam supoziții... mă gîndeam cu voce tare...

— Și eu mă gîndesc... E curios, bizar... de neînțeles, cum nu sînt înspăimîntat de orbirea mea. Trebuie să te cred că sînt orb într-un fel... Trebuie... Dar n-aș vrea să mă vindec... Nu vreau să mă fac bine. Vreau să rămîn așa... crezi că se poate, doctore ?

— Nu știu... s-ar putea.

— Dar fă atunci ceva să rămîn așa ! strigă bătrînul, bîntuit de o angoasă nouă. Te pricepi. Înțelegi că vreau să rămîn așa ?... ziceai că s-ar putea să-mi revin de la sine... mi-a mai rămas atît de puțin să smîngălesc... să trăiesc. Mă vreau așa, să trăiesc orb într-o lumină a mea...

— Dar nu vezi... nu poți vedea ce-ai realizat... Maestre ! Și nici măcar greșelile nu ți le poți vedea. Ai pictat în grabă. Nu poți corecta, retușa, desăvîrși lucrările dumitale. Au multe scăpări despre care prietenii dumitale nu-ți vorbesc dintr-un sentiment ușor de înțeles... Trebuie să vezi.

Bătrînul se împotrivi energic :

— Am văzut destul o viaţă... Nu mai vreau... e mai bine să aud, să aud că pot, chiar imperfect, ce n-am izbutit un şir lung de ani şi căutări... Nu crezi că pot să rămîn aşa ? Fă-mi, doctore, ceva să rămîn cu infirmitatea mea cerească ! Te rog...

Cu buzele strînse într-un rictus amar şi cu umerii căzuţi sub povara egalei neputinţe de a-l vindeca sau de a-l păstra *aşa*, profesorul se îndepărtă încet, trecînd la alt bolnav, în timp ce pictorul continua să-l implore în şoaptă :

— Ştiu că n-ai voie... rămîne o taină a noastră... dar lasă-mă aşa... Eşti om... Şi mă înţelegi... Trebuie să mă înţelegi...

STANNY

„Natura se răzbună mereu
pe victoriile noastre"

Fr. Engels

Congres.

Etichete — inteligente etichete, deasupra buzunarului din stînga : numele, titlul şi institutul de cercetare din ţara în care congresistul lucrează — un mod insolit, oarecum naiv, dar teribil de practic. Pînă mai ieri, te învîrteai într-o mare de celebrităţi anonime — necunoscute. Erai tentat să pui cîte un nume celebru pe fiecare cap mai interesant tipologic. De cele mai multe ori te înşelai. „Marile legume" din ştiinţă au figuri surprinzător de puţin potrivite cu strălucirea de sub craniu. Deci cranii foarte puţin convingătoare. Aş putea spune... descurajante. Te întrebai cum ar putea ieşi din asemenea banalitate fizică o idee interesantă sau chiar... nobeliană. Tendinţa naturală de a acorda esteticului exterior deplina mobilare interioară te împingea să întrebi pe un exemplar uman reuşit „în ce stadiu se găseşte cu experimentul"... pentru ca să-ţi răspundă încurcat că el este reporter (ştiinţific) al unei case de medicamente !

Azi, cînd „scrie pe noi" ce „hram" şi ce nume celebru — sau mai puţin — purtăm, e foarte uşor să eviţi confuziile, dar au devenit dificil de abordat celebrităţile care, spontan sau snob, se cam adună între ele discutînd la înaltul nivel al etichetelor de plastic... Nu mai îndrăzneşti să li te adresezi de-a dreptul, ci tragi cu urechea prin preajmă, ca să-i auzi rîzînd şi schimbînd impresii amuzante, uneori picante, de la fostele întîlniri ştiinţifice de anvergură continentală sau chiar mondială !

„Corifeii" nu par deloc dispuşi să discute lucrările prezentate acum... Dimpotrivă, parcă trăiesc din amintiri comune, fără legătură cu ştiinţa. Oameni, totuşi...

Mi-a fost destul de ușor să-l descopăr și să mă apropii de Rasmusen de la universitatea din Buffalo, William Rasmusen, poreclit pe loc „Sărmanul Klopstock" de „bossul" american, după ce Willi — de ce-mi vine să-i spun așa? — își terminase expunerea. Stătea sprijinit de un stîlp în aula mare, fumînd tăcut, adîncit în contemplarea unor volute de stuc. Un pahar de limonadă îi tremura imperceptibil în mînă. De după ochelarii de miop, ochii micșorați scînteiau moale, prin lentile. Șuvițele de păr nesupus, pieptănate din cînd în cînd nervos, cu degete subțiri, iritate, îi cădeau mereu accentuîndu-i neliniștea disimulată în aparența trupului firav, neglijent și strîmb proptit de coloana rigidă.

— Mi s-a întîmplat aproape la fel... îi spun fără nici o introducere...

— Și... ce-ați făcut? îmi răspunde natural, ca și cum ne-am fi cunoscut de totdeauna și nu făceam decît să continuăm o discuție începută demult.

— Nimic... încă.

Parcă m-a auzit doar pe jumătate, fiindcă se întoarce luminat ca de o idee nouă:

— Nimic? Admirabil! sînteți mai bine organizați... mai... oameni, probabil, decît noi...

— Încă... îi răspund... dar *cine* dintre cei de-aici n-a trecut de cîteva ori prin situații similare?

— Mă întreb și eu, într-adevăr, *cine?* reia Rasmusen, aprins brusc, și continuă cu o nuanță de revoltă nereținută: de ce ipocrizia asta? Și violența interpelărilor? parc-aș fi făcut un sacrilegiu... Scleroză! N-avem permisiunea nici să ne întrebăm? De ce mai venim aici?

Raportul lui William Rasmusen despre „Limitele oportunității actului medical" stîrnise o furtună și în plenul Congresului și, mai ales, la „masa rotundă", cercul restrîns, în care se dezbătea, la Geneva, problema Euthanasiei *...

Întîi, spuneau criticile, fiindcă nu fusese cu adevărat un „raport", ci „o nuvelă cu sos științific" — cum afirmase

---

* Euthanasia: 1) Moarte fără dureri. 2. Metodă de provocare (de către medic) a unei morți precoce, nedureroasă, unui bolnav incurabil, pentru a-i curma o suferință grea și prelungită — Mic dicționar enciclopedic, pag. 343. Euthanasia era oprită de lege în toate țările civilizate ale lumii în momentul congresului.

cineva maliţios în culise... Apoi, fiindcă marea majoritate a celor prezenţi din apus reprezenta şi unele interese ale firmelor producătoare de medicamente. Şi în sfîrşit, pentru *că nu se referea la problema în discuţie*, a Euthanasiei, intervenind deplasat cu întrebări insolubile. În fond, lucrarea lui Rasmusen avea un cusur major : fiindcă nu avea o concluzie a autorului, orice vorbitor ar fi fost pus în situaţia ca orice afirmaţie sau luare de atitudine să fie imediat combătută de următorul, violent şi argumentat. Iar procesul s-ar fi desfăşurat „în lanţ". De aceea, cele mai autorizate voci („vulpile bătrîne" le spunea Willy) se mulţumiseră să tacă sau să insinueze, poltron, obiecţii cu dublu tăiş, prin foaierele congresului.

— În numele omeniei şi omenirii... (reia Rasmusen conversaţia, sprijinindu-se cu celălalt umăr de stîlpul de stuc), ce să facem ? Mă întreabă societatea. Ce să facem ? Mă uit la ea pieziş. Contemporaneitatea este în mare încurcătură. Văd bine, deşi mă uit la ea pieziş. Nu ştiu ce ar putea face. Dar mă plictiseşte societatea asta impotent-omnipotentă care îmi cere opinie după ce mă umileşte.

— Ce am făcut toţi în atare împrejurări... răspund eu ca să spun totuşi ceva. *Să aşteptăm*... Cazul dumitale rămîne, în fond, un caz *banal*, repetat de mii de ori de-a lungul vremii pe toate meridianele.

— Banal dar semnificativ, nu poţi contesta !

— Fără îndoială... semnificativ prin obligaţia noastră de a generaliza... de a lua o poziţie.

— Şi mai ales de a alina suferinţa... *Opus divinum* * nu uita...

— Cum să uit ? Pe Hipocrat ?

— Dar nici „Prius non nocere" ** să nu uiţi ! izbucni vehement interlocutorul meu, referindu-se direct la subiectul care-i ţinea atît de cald la inimă...

— Ştiţi, reiau eu din alt punct conversaţia, simţindu-l agasat şi mai ales irascibil, în timpul comunicării dumnea-

---

* „Sedare dolorem opus divinum est" — adagiu latin : Alinarea suferinţei este o operă divină.

** „Prius non nocere, deinde curare" — comandament medical latin : mai înainte de a aplica un tratament să te gîndeşti dacă el dăunează bolnavului.

voastră am avut un zgomot de fond în cască... Prindeam sensuri, dar bruiajul era uneori atît de intens încît mi-au scăpat multe detalii, nuanțe, extrapolări... Aș fi încîntat să pot *citi* textul integral.

— Nimic mai simplu. Am un extras. Vi-l ofer cu plăcere. Și scormonind febril în servieta „diplomat", smulsă o broșurică pe care, tot febril, aruncă un număr de rînduri — dedicație descifrată penibil de mine mai tîrziu „Colegului R.D. călător asemenea mie prin Arcadia terapiei"... semnată W. Rasmusen.

— V-aș cere încă o îngăduință, domnule Rasmusen.

— Vă rog...

— V-ar contraria dacă o traducere a lucrării dumneavoastră ar apărea la noi, într-o revistă literară de mare circulație, nu era științifică ? Asta pentru că lucrarea prezintă reale calități beletristice și, ca subiect... ar putea interesa marele public.

Vădit surprins, psihiatrul american obiectă fără convingere cîte ceva în legătură cu „vulgarizarea științei..." cu „pregătirea insuficientă a profanilor" pentru „a recepta dificultățile și impasurile științei", dar pînă la urmă consimți, flatat în subteran, de intenția mea de a-l face cunoscut pe un alt continent. După care, parcă jenat, schimbînd politeți convenționale, se pierdu prin sala mare a Congresului. L-am zărit apoi de două sau de trei ori, în fugă, mi-a făcut semn amical cu mîna strîngînd din ochi a complicitate... și de la închiderea lucrărilor reuniunii nu l-am mai întîlnit.

Cu traducerea raportului său * am avut mari dificultăți, nu atît la adaptarea stilului științific exigențelor literaturii obișnuite, cît pur și simplu la echivalarea în românește a jargonofaziei engleze ** întîlnită în text, după cum se va vedea. Adaug că mi-a folosit și Dicționarul de limbă „spargă" de Nina Cassian.

---

* Rasmusen W., Opportunities Limits in the Medical Action. American Journal of Psychiatry — 1988 — T. III, pp. 1244—63.

** Jargonofazie (fr. jargon + gr. phasis = cuvînt) Tulburare de limbaj întîlnită în afazie și demențe, constînd în utilizarea de către bolnavi în cursul exprimării, a unor cuvinte noi, formate de ei, neexistente și fără semnificație (Dicționarul medical român).

Este de la sine înțeles că am avut asentimentul autorului cînd am trecut peste rigorile de prezentare științifică: Introducere în problemă, prezentare și considerații asupra cazului, statistici, concluzii etc.

* * *

Stanny C.W.R., în vîrstă de 27 de ani, originar și locuind efectiv în Kingston, riveran lacului Ontario, Statul New York, este adus de mama sa în ziua de 28 septembrie în cabinetul meu de psihiatrie din Buffalo.

— Venim, domnule doctor, din Arhipelagul Hawai, din micul port Honokaa, unde copilul meu a ajuns nimeni nu știe cum.

— Sînt un poet călător, o întrerupse Stanny, și... doamna, care se pretinde mama mea, a insistat să fiu examinat mintal. Am admis, fiindcă sînt politicos și pentru că, făcînd acești 15.000 de kilometri împreună, m-am obișnuit cu ideea că ar fi posibil să am de-a face cu propria mea mamă, de vreme ce a venit pînă acolo să mă readucă pe malurile lacului Ontario. Eu iubesc acest lac, dar în rest nu mai mi-aduc aminte nimic despre mine, deși nu admit că memoria mea ar fi în stare să mă înșele.

— Cum ai ajuns în Hawai, Stanny? întreb eu blînd. Frumoasă performanță!

— Fără bani, domnule doctor, fără acte, l-am găsit într-un hal greu de descris, intervine intempestiv mama îngrijorată... Și era un băiat cuminte, ascultător, liniștit... Educat... scria mult, nu știu ce... nu mi-a arătat niciodată... mai 'nainte.

— Interesantă performanța dumitale, Stanny, să faci autostop în Pacific, reiau eu... Dar cum ai reușit?

— Asta nu are importanță, doctore. Îmi place să călătoresc și *acolo* trebuia să ajung. *Aici* mi se refuză versurile...

— Cînd l-am găsit recita versuri în port, docherilor, domnule doctor, intervine D-na C.W.R. Nu le înțelegeam. Mi-a pretins că sînt într-un dialect hawaian, dar nici ei, cei de-acolo, nu pricepeau nimic din ele. Cînd a dispărut acum două luni era să mor de supărare căutîndu-l...

— Decît să moară un om, mai bine să se dărîme toată lumea, doctore, filozofează Stanny cu un ton fără replică. E dintr-un palimpsest *...

— De acord, total de acord cu dumneata. Aș vrea să știu însă, scrii de mult ? încerc eu o altă fisură în drumul spre mintea pacientului meu...

— Un palimpsest tragic descoperit de mine între Syracuse și Schenectady, doctore. Statul nostru e plin de relicve mediteraneene.

— Știu, Stanny, știu, dar numai nume, nu și pergamente : Syracusa, Roma, Utica — în loc de Atica — o manie sau... nu știu ce fantezie a vreunui străbun de-al nostru.

— Noi n-avem străbuni, doctore... *Noi* sîntem străbunii morților... Am scris și despre asta... cînd ai să întinerești, ai să-ți dai seama...

— Dar unde ai textele despre care vorbești, Stanny ? Aș vrea să văd unul. Sînt literat și eu. Mă pricep să prețuiesc astfel de artă.

— Și pe urmă să mă crezi nebun... ca și ceilalți ?

— Nu e așa cum zice el, domnule doctor, dar nu știu ce are... era atît de docil...

— Ce lucra, doamnă, pînă la plecare ?

— Vedeți, aici este problema. Nimic. După ce a terminat facultatea de filologie nu reușea să rămînă nicăieri mai mult de o săptămînă — două...

— Dacă rămîi mai mult de-atît într-un loc riști să rămîi în veci și să-ți ratezi nașterea care trebuie, oricum, să fie în altă parte — obiectează Stanny, urmărind un fir a cărui derulare inversă încep să o intuiesc brusc, însușindu-mi logica lui. Bîjbîi însă. Îmi trebuie elemente noi. Diagnosticul se impune ușor :

Schizofrenie paranoidă cu dromomanie **. Dar trebuie să știu mai multe. Este un frămîntat, un preocupat de lumea lui confecționată patologic. Trebuie să știu tot sau aproape tot, pentru a-i putea urmări evoluția, ameliorarea, vindecarea

---

* Palimpsest : pergament de pe care s-a ras sau s-a șters scrierea inițială pentru a se putea scrie din nou și pe care se mai văd încă urmele vechii scrieri.

** Schizofrenie paranoidă, psihoză, boală mintală gravă a vîrstei tinere, poartă și numele de „demență precoce sau psihoză discordantă".

eventuală. Aveam acum în mînă Prothioperazina. E în stadiu experimental şi rezultatele sînt mai mult decît încurajatoare, mai mult decît bune — spectaculare uneori. Va „merge" şi la el ?

Peste tăcerea impusă de tăcerea mea concentrată asupra prognosticului, planează îngrijorarea femeii şi indiferenţa funciară a tînărului care-şi plimbă la întîmplare ochii prin cabinet şi-şi pipăie din cînd în cînd un buzunar burduşit cu hîrtii. Nu pot să i le smulg. Trebuie să mi le dea singur. Spontan ar fi mai bine.

Stanny are mîini neliniştite ce trădează o fineţe consumată. Unghiile-s roase pînă în carne. Părul blond, răvăşit nu inestetic, pică rebel peste fruntea imensă, ridată excesiv, inadecvat celor 27 de ani. Ochii îi fug. Semn clasic. Nu pot să-i prind mai mult de o clipă. Şi atunci trec prin mine întorcîndu-se — bumerang — în trăirea lui paralelă cotidianului statistic. Normalului. Probabil că pe faţa mea s-a înscris ceva, involuntar, fiindcă Stanny izbucneşte impulsiv :

— Nu-ţi dau voie, doctore, să-ţi fie milă ! Eşti în stare să te porneşti pe plîns ! Şi-aş rîde atunci, homeric aş rîde, *syracusic* aş rîde, de mila dumitale orientată absurd ! Auzi ? Absurd ! Descompune-ţi mutra în felii optimiste. Mama e incultă, poate fi tristă. Dar dumneata ? Dumneata păreai altfel... Ce caut eu aici ?

— Vreau să văd, să ştiu ce scrii, Stanny. Dă-mi, te rog ! Am să te judec fără milă şi fără părtinire. Obiectiv. Rece. Dă-mi hîrtiile pe care văd că le pipăi mereu. Caut valori artistice.

În fond eram îndreptăţit să caut în scrisurile lui Stanny impulsii, orientări, eventuale subterane malefice, germenii unor primejdii pentru cei din jur... a căror inconştienţă binevoitoare o ştiam de mult şi o citeam acum evidentă, pe faţa mamei...

— Are *ceva*, domnule doctor. Uită. Uită şi nu se poate concentra... E oarecum izolat de lume, dar nu, nu e nebun ! Nu pot să cred... E *aşa* de multă vreme, dar nu face rău. Niciodată. Acum e puţin rătăcit. O să-i treacă, nu ?

— Desigur, doamnă, o liniştesc eu, obişnuit din experienţă cu îngăduinţa, cu incapacitatea părinţilor de a admite că trăsnetul demenţei poate cădea oriunde, chiar şi asupra propriului lor...

— La mine nu *trece* nimic, la mine totul *vine*, *trecutul vine*, doamnă, i se adresează Stanny, luînd o poză de suficiență strîmbă, ușor infatuată, față de Doamna C.W.R. care întoarce discret capul pentru a-și strivi pe furiș o lacrimă.

— Toate astea trebuie să le fi scris mai clar undeva, Stanny, încerc eu din nou. Ca să te înțeleg, aș vrea să-ți văd însemnările.

— Ia-le pe-astea, pe care le voi scrie peste două luni, răspunde brusc Stanny și începe să scotocească prin vraful de hîrtii, într-o stare lamentabilă, smulse din buzunar.

„Am izbutit, mă bucur lăuntric. Iată un contact... Primul. E suficient. Restul va urma cu certitudine. Îmi trebuie acest punct de plecare"... Și-mi pune în față două pagini cu un fel de versuri, încrucișează apoi mîinile pe piept, așteptîndu-mi lectura. Mama se apleacă ușor peste biroul meu, încercînd probabil să descifreze invers scrisul. Tînărul intervine însă imediat :

— Nu ! Nu te uita ! Astea nu-s pentru ființe inexistente încă. El a început să fie, dumneata însă nu.

Un scris vast dezordonat, cu majuscule în mijlocul cuvintelor și cu o punctuație cratimată insolit. Ritmul și rima nu lipsesc însă dintr-un text ininteligibil ; jargonofazia este împinsă dincolo de limitele întîlnite de obicei în demența precoce... Și totuși se decelează o concordanță eufonică * între titlu și conținut în toată această imensă discordanță semantică în care plutește o melodie bizară. Redau textul considerîndu-l o raritate clinică.

Candorină

1. FiliNă linitatea selbuia
2. ecTopalonic lil laluc tilTil
3. Prinveghetoarea aiurită — tiruia
4. Di clet lang-inocent susur simil
5. Lumim uman setopalonic cinolapotes
6. Aiubles Katharstimpic narcilif
7. Toclis citopas Jahuana Tes
8. Anirondana candorină-n Re-Sisif.

Etc.

---

* Eufonie (gr.) = sunet bun, frumos.

Opresc aici citatul pentru a îndrăzni, pe scurt, o analiză sau — mai exact — o ipoteză de descifrare a sensului gîndirii discordante a lui Stanny.

Consonanța jargonului: „Filină linitate", „lang-inocent susur simil", „Lumim uman", „anirondana candorină" etc., creează o eulalie * corespunzătoare titlului — un soi de incantație cu nuanță erotică evidentă, neconsumată, o defulare necesară, întîlnită la acești bolnavi deseori autici. **

Dar ceea ce mi se pare deosebit de semnificativ și confirmă frazele aruncate în cursul discuției anterioare: „Noi n-avem străbuni — noi sîntem străbunii morților" sau „La mine nimic nu trece... trecutul vine", sînt acele împerecheri inversate abil, deseori fără conținut semantic, dar semnificînd într-un limbaj propriu răsturnarea simetrică a timpului, concepție care îl obsedează. Citez (3) „Prinveghetoarea (jargonofazie) aiurită — tiruia". Ultimele cuvinte conțin analitic o subconștiență a alienării — „aiurită", o onomatopee a cîntecului privighetorii „Tiruia" și, citite invers, de la urmă apar exact aceleași cuvinte, realizînd simetria perfectă, definitorie a timpului său mental răsturnat. La fel pentru: (5) „Lumim uman setopalonic-cinolapotes" ultimele cuvinte — de jargon — neavînd probabil decît intenția de retrogradare optică temporală, de anulare a unei progresiuni logice obișnuite, în vreme ce acel „*Lumim*" (uman) poate conține o interesantă verbalizare a substantivului „lume": a lumi — lumire, adică a constitui lumea, a face parte omenește din structura lumii, o ingeniozitate jargonofazică ce-i dă însă posibilitatea să-și respecte obsesia strecurînd în inversare — „mimul-uman" — o ironie nelipsită de savoare. Poate că nu este inutil să remarcăm în versul (6) „Aiubles Katharstimpic narcilif", acel „aiubles" care este inversarea ultimului cuvînt din primul vers: selbuia (un fel de ninsoare, ploaie, ceață?) continuat cu „Katharstimpic", netă referire la noțiunea de estetică aristotelică cu privire la acțiunea „purificatoare" a artei (în special a tragediei) asupra pasiunilor omenești, juxtapunerea noțiunii de timp și definirea ei prin adjectivul „narcilif", termen jargonofazic la Stanny, sugerînd narci-

---

* Eulaie (gr.) = frumoasă vorbire.

** Autism: pierderea contactului cu realitatea și scufundarea în lumea trăirilor interioare.

sismul, şi care citit pe dos dă „filicran“ la o literă schimbată numai de cuvîntul „filigran“, cuvînt cu o deosebită încărcătură metaforică în context !

Versul (7) reprezintă fără îndoială o elucubraţie jargonofazică greu de descifrat şi caracteristică bolii lui Stanny în stadiul în care a scris „poezia“.

Raportîndu-ne în continuare, pentru a încheia această scurtă incursiune de analiză psihopatologică, la ultimul vers (8) „Anirondana candorină“ constatăm o inversare imperfectă a aceluiaşi cuvînt, sugerînd însă — poate — tehnica obsesivă a rondelului raportat la o reprezentare erotică de o mare puritate care-l preocupă definitoriu în acel final „Re-Sisif“, aluzie evidentă la mitul chinuitor al lui Sisif pe care-l trăieşte de asemenea cu senzaţia retropulsiei *.

În concluzie, se poate vorbi despre o ingeniozitate criptografică intenţionată a jargonului de mai sus, scris într-o logică personală, caracterizînd o stare patologică de tip schizofren. Ea nu reprezintă însă „salata de idei“, „salata de cuvinte“ sau „jargonofazia“ degradării *totale*, absolute, clasică într-un stadiu avansat al demenţei precoce.

Surpriza cea mare şi confirmarea acestei ipoteze mi-a dat-o însăşi Stanny scoţînd din buzunar un manuscris vechi, dactilografiat, de unde se desprinde clar şi — de ce să nu recunoaştem ? — cu reale calităţi literare, una dintre ideile care-l persecută : *inversarea timpului.* În afară bineînţeles de impulsiunea dromomaniacală **. Dar cîte idei pot parazita pe un schizofren ? Redau textul în întregime :

„In lumea aceea, lumea era altfel“, scria Stanny în „Basmul Antilumii“, cum îşi intitula manuscrisul.

Soarele ei alerga în jurul planetei de la care se încălzea.

Fără viaţa din planetă, soarele înţelesese de mult că ar fi fost inutil.

Socotind pentru toate lumile Timpul inexorabil, soarele bănuia că ar fi fost prilej de suferinţă şi pentru planeta sa.

---

* Retropulsie = mergere înapoi.

** Dromomaniacală = impulsiunea unor bolnavi de a fugi, de a călători fără ţintă precisă, deseori total inconştienţi. Se întîlneşte des în epilepsie.

De aceea rotirile îi erau într-adins capricioase, repezi sau lungi. Să nu se numere ani.

Şi ştiind că viaţa începe noaptea, s-a potrivit să răsară pe înserat.

Zîmbetul era legea de-acolo. Oamenii învăţaseră de la zîmbet că o flacără care se stinge, pîlpîie ca una abia aprinsă. De aceea se năşteau bătrîni. Şi pentru a cinsti de la început aşezările.

Oamenii se zămisleau de la sine şi puri, din elemente, atomi, molecule, fără putregaiuri, fără strămoşi. Se frecau la ochi ca după un somn, îşi priveau prietenii vechi surîzînd, izbăviţi la rîndul lor din nefiinţă.

Se frecau la ochi şi se mirau că scamele nu se torceau spre pînză, urzeală şi in proaspăt. Ci rămîneau scame. Asta le deosebea de oameni. Şi pe oameni de scame. Sau de rîuri. Fiindcă rîurile se purtau de neînţeles. Cascadele lor nu se avîntau să umple cupa Vărsătorului. Iar cînd vreo apă se năştea fierbinte suindu-se pe unda ei spre aer, pe ea o alegeau la sete. Dar apele acelea erau rare ca în stelele mărunte de aiurea.

Sorbiţi necontenit de puterea soarelui, cea mai desăvîrşită îndemînare a lor era să rămînă legaţi de pămînt. Zborul — mişcarea oricui, pasul cu talpa — o religie trudită. Căci zănaticul soare îşi zidise în inima planetei o peşteră nemăsurată, un gol ce împinge la rîndu-i fiinţele scoarţei către cer.

Viaţa, curgînd spre un fel de izvoare, se limpezea mereu, se iuţea ca păstrăvii urcînd torentul, împotriva Timpului.

Împotriva cui? Dar el nu dădea pe-acolo cu anii! Sau bîntuia în Răstimp...

S-ar putea spune că viaţa era monotonă fiindcă nu avea uimirea catastrofelor, ci numai temeinicia vindecărilor. În schimb bucuria creştea dinspre plictisul scorburos către sîmburele ivirii, către jind.

Idealurile nu erau sarbede, fiindcă sfîrşeau prin a fi. Abia întrezărite. Vînătoarea după noroc ocolea punţile frînte şi întorcea spatele ielelor.

Adevărul era vremelnic. Pierea înghiţit de ridicol.

Minciuna, trăită din urmă, mergea de-a pururi spre oblăduitul ei grăunte de adevăr, convertit în minciună de aur sau naivitate cu nimb.

Iubirea se trăia dinspre lehamite și tocit, din ce în ce mai arsă și se topea în prima bătaie de inimă... Ultima în acele așezări, înaintea alte rămășițe, unei alte cenuși de dragoste, din care se tîra la început, juca apoi, apoi zbura și aburea în sfîrșit nicăieri, într-o altă iubire.

În Răstimp era și acolo o vreme a cumpenii, în care nu știai încotro, în care viața sta pe loc, necutezînd să încline. Pînă se hotăra să alerge spre copilărie. Se depărta fără merit de ceasul remușcărilor. Doară drumul era unu!

Oamenii se nășteau bătrîni. Prima încercare a tuturor era, bineînțeles, neizbutită. Și atît de copilăros, toți o intitulau la fel: testament!

După care cei mai mulți uitau să scrie. Se apucau să trăiască.

Doar unii se așezau cu strășnicie la lucru întortochiat, de care se rușinau numaidecît ca de plăsmuiri. Se îndreptau după aceea fără griji cărturărești spre maldărul simțurilor și scriau bine. Meșteșugul acesta își avea însă piscul, împlinirea hăt, tîrziu în izbînda fără margini a abeceului bîiguit și a primei buchii tremurate. Cea din urmă, după care nu se iscau tînjeli, nici măcar uitarea. Nimic. Neștiința.

Așa se făcea că, de la o vreme, toată lumea, scriind spre sfîrșitul vieții, era deopotrivă în geniu înainte de a-și pierde slova și graiul.

Era o lume fericită în care nefiind Nevoie, născocirile se iroseau una cîte una în acel fel de timp răsturnat spre Roata și Focul.

Războaiele erau mereu mai rare, eroii mai puțini sau chiar deloc; armele nu mai ucideau dincolo de șapte stînjeni.

Oamenii nu duceau dorul cosmosului, ci pe cel al unei duioase maternități, presimțită ca posibilă, neivită la vreme. Golul mamei întrista oarecum acea planetă *, *dar ea se îndrepta senină spre un fel de vîrstă de cremene scăpărată.*

Căci planeta începea să se încălzească... să se tot încălzească.

Atomii fierbiți germinau greu.

Spița se stingea încet, din lipsă de bătrîni, pustie de morți.

---

* Sublinierea ne aparține (n.a.)

. . . . . .

Şi totuşi, planeta aceea înţeleaptă nu s-a prefăcut în soare pînă nu şi-a pîrjolit nemilos ultimii copii...

Cei doi, mama şi fiul stăteau, urmărindu-mi lectura. Doamna C.W.R. îşi frămînta din cînd în cînd o batistă cu chenar negru — relicvă de la moartea soţului ei produsă probabil nu de multă vreme. Stanny, indiferent, ridicîndu-se din timp în timp şi întrebînd, cu ochii pe fereastră: „Ei, doctore, ce mai zici? N-am dreptate?"

Tăcusem continuîndu-mi lectura fiindcă, oricum, răspunsul meu mormăit: „Interesant... Interesant", părea să nu-i provoace o satisfacţie marcată.

Pentru a nu lungi expunerea, şi aşa fastidioasă, asupra unui caz de schizofrenie la un intelectual de oarecare talent, dar în ultimă esenţă schizofren, nu voi mai da alte mostre ale graforeei * lui Stanny.

Le-am propus internarea într-un serviciu de psihiatrie, pentru o vreme.

Au refuzat-o amîndoi energic. Mama neadmiţînd boala gravă a fiului (...şi ştiţi, domnule doctor, asta ar pune o pecete urîtă pe fruntea lui... Ce-ar zice rudele, vecinii, cunoştinţele... Noi sîntem o familie „bine"... Nu credeţi că-l pot trata acasă? Ambulatoriu?). Stanny — bineînţeles — nu înţelegea *de ce?* Ce să caute între nebuni? Îi era şi frică de ei etc.

În disperare de cauză, l-am rugat pe Stanny să iasă un moment în sala de aşteptare. Rămas singur cu mama, i-am dat explicaţii ample despre starea sănătăţii fiului său, i-am arătat că poate avea şi alte impulsiuni, neprevăzute, poate grave, de care nu este răspunzător. I-am atras atenţia asupra faptului că are tendinţa de a nu o recunoaşte ca mamă, că s-ar putea purta cu ea urît, fiindcă schizofrenii pot face un delir de persecuţie care începe de obicei cu cele mai apropiate persoane din jur şi că putem încerca un tratament cu Prothioperazină în care îmi pun mari speranţe, cu condiţia ca substanţa să-i fie administrată cu mare conştiinciozitate. Vădit îngrijorată şi părînd convinsă acum, doamna

---

* Graforee: tendinţă nereţinută de a scrie mult, orice, oricum.

C.W.R. mi-a promis că i-o va da în mîncare, dacă va refuza să o ia altfel.

L-am rechemat pe Stanny în cabinet, i-am propus medicaţia asigurîndu-l că nu-i va face nici un rău şi, docil, mi-a răspuns că va lua doctoria, deşi nu vede în ce scop, numai să nu-l trimit în spitalul de nebuni.

După o săptămînă doamna C.W.R. apare la mine cu ochii înroşiţi de plîns şi-mi relatează că Stanny a fugit din nou „Dar nu aşa departe"..., a fost găsit în port la New York şi adus, foarte docil, acasă de poliţie. Mă întreabă dacă să mai continue tratamentul. Propun din nou internarea, pe care din nou o refuză. O sfătuiesc să crească puţin doza şi să continue Prothioperazina : „timpul scurt nu ne permite o evaluare exactă a efectului, doamnă. Să mai încercăm". Îi adaug şi un tranchilizant destul de puternic.

Pleacă mulţumindu-mi dar îi citesc pe faţă o nuanţă de neîncredere. După 10 zile revine, de data asta cu Stanny care trecuse lacul Ontario furişat într-o şalupă şi ajunsese la Toronto — în Canada — fără paşaport, fără acte.

— Mult mai aproape fuga asta — remarcă doamna C.W.R. — Ştiţi, Kingston este... peste lac, dar avem nevoie de o justificare faţă de autorităţi.

Eliberez un certificat medical cu diagnosticul exact. Stanny mă întreabă dacă este exact diagnosticul — el nu crede — iar eu îi răspund că e bine să scriu *aşa*, pentru a se descurca mai uşor.

Îl întreb :

— De ce, Stanny, fugi mereu de-acasă ?

Îmi răspunde :

— Fiindcă doamna asta încearcă să mă convingă că este mama mea şi a început să-mi devină antipatică... Mai ales fiindcă se încăpăţînează să nu întinerească, să nu se prefacă în copilul din care, dispărînd, se va naşte mama mea adevărată.

În timp ce femeia ridică neputincios din umeri, tînărul îi aruncă o privire dispreţuitoare, iar eu intru într-un fel de panică a răspunderii profesionale. Pericolul intuit de mine este ca Stanny să nu-şi impună cu forţa optica lui alienată, dar onestă, sinceră, asupra „Antilumii" lui, asupra timpului răsturnat.

Propun din nou internarea : refuz bilateral energic.

Mama :

— Parcă e mai bine. Nu mai fuge aşa departe. Să mai continuăm cu Prothioperazina.

Stanny :

— De ce să mă internez ? Iau medicamentul mereu. Ce mai vreţi ? N-o să mai fug. Promit !

Medicamentul părea, pentru moment, să taie numai vîrfurile copacilor unei păduri scufundată pe trei sferturi într-o apă adîncă, plină de necunoscute.

Rămînem în acest punct. Dar insist pe lîngă doamna C.W.R. să nu întrerupă tratamentul oricît de „normal" ar părea vreodată fiul ei.

După o lună, scrisoarea de la doamna C.W.R. : ...„Stanny este pe cale de vindecare... Nu a mai încercat decît o singură dată, acum două săptămîni să-şi facă bagajele... doar atît... A început să devină afectuos cu mine... mă ajută... mă răsfaţă uneori... etc.

Scrisoarea de la Stanny, coerentă, panicată :

...Doctore, medicamentul dumitale poate îmi face şi bine, dar şi un rău enorm. Lucrează într-un fel bine, că nu mă mai împinge ceva nelămurit din mine să plec fiindcă-mi detestam mama. Rău, rău de tot fiindcă luîndu-l, de la o vreme încep să simt că am fost nebun. *Mi se face o frică grozavă de această idee : că am fost nebun sau că, ştiu eu, poate sînt încă nebun. Şi mi-e frică de nebunie, nu ştiu cum să exprimă angoasa asta a unui om locuit cîndva, sau chiar acum, de un* „alter ego" dement ! *Parcă-s doi... sau numai unul singur, ieşind la o lumină neliniştitoare. Parcă moare în mine cineva, o personalitate morbidă, ce-i drept, dar acel cineva parcă-s eu însumi care mor. Doctoria asta e sinistră. N-o mai iau. Fiindcă nici nu mai pot să scriu. Nu mai am idei. Individul ăsta care se naşte în mine* sănătos *nu mai are idei. E un mediocru !*

Neliniştit de liniştea mamei şi mai ales de scrisoarea lui Stanny, răspund cît de repede mi-au permis pe atunci ocupaţiile mele multiple :

Stimată doamnă,

Mă bucur de veştile bune primite, Prothioperazina „merge" bine la fiul dumneavoastră. Rămîneţi pe dozele prescrise. Nu neglijaţi nici tranchilizantul. Dar insist, oricît de îmbucurătoare par acum rezultatele, nu întrerupeţi în nici un caz tratamentul. *Este esenţial să ţineţi seama de sfatul meu. Imperativ.*

Primiţi, vă rog, asigurarea grijei pe care o port atît fiului dumneavoastră cît şi dumneavoastră personal. Ţineţi-mă la curent în continuare.

Dr. W. Rasmusen

Şi lui Stanny :

Dragul meu,

Medicamentul nu-ţi poate face nici un rău. Aşa se întîmplă cînd mergi către vindecare. Fiindcă ai fost rău bolnav. Panica despre care îmi vorbeşti arată că depăşeşti acum frontiera invizibilă dintre rătăcire şi conştienţă. Te îndrepţi cu paşi siguri către liman. Nu te înspăimînta de acea „conştiinţă a nebuniei" despre care vorbeşti. Asta înseamnă că, intuind vechea stare, mintea ta a început să vadă limpede. Continuă tratamentul fără grijă. În curînd panica va dispărea total. Vei scrie iar, dar altfel, frumos, bine. Ai un cap şi un condei de valoare. Aştept veşti mereu.

Calde salutări,
Dr. W. Rasmusen

După expedierea acestor scrisori, luat de valul preocupărilor cotidiene, urmărind de asemenea un număr mare de schizofreni în tratament cu Prothioperazină, n-am remarcat lunga tăcere ce s-a aşternut între mine şi familia din Kingston.

Conform rutinei, secretara mea îmi pune însă pe birou într-o dimineaţă, dosarele cu „cazuri întîrziate" în urmărirea clinică. Printre ele, Stanny !

„Pas de nouvelles, bonnes nouvelles" * îmi spun eu. Totuşi... Nu este oare o notă de ingratitudine din partea lor

* Adagiu francez : cînd nu sînt noutăţi, noutăţile (nu pot fi decît) bune.

să nu-mi scrie că totul merge bine ? E un lucru destul de obișnuit pentru noi să nu mai avem veşti de la bolnavii vindecaţi. O ştim cu toţii. Dar cercetările mele ? Statistica mondială, la care trebuia să contribui şi eu, mă obliga să iau o inițiativă. Dictez deci secretarei următoarea scrisoare mai acidă :

„Stimată Doamnă şi Domnule Stanny C.W.R.,

Consider că a trecut excesiv *de multă vreme de cînd* trebuia *să primesc de la dumneavoastră informaţii asupra mersului bolii. Neglijenţa dumneavoastră mă afectează profund, atît raportată la prietenia şi grija de care sper să fi observat că am dat dovadă, cît şi la faptul că evoluţia cazului Stanny îmi era utilă atît mie şi lucrărilor mele de om de ştiinţă, cît şi miilor de bolnavi din întreaga lume. Tăcerea dumneavoastră mă face să o calific cu un cuvînt pe care mă abţin să-l aştern pe hîrtie.*

Sincer,
Dr. W. Rasmusen

După trei zile primesc următoarea adresă :

Judecătoria Oraşului Kingston
Statul New York

Nr. 1717

Către
Dr. William Rasmusen
Buffalo

Domnule Doctor,

Scrisoarea Dumneavoastră adresată Fam. C.W.R. ne indică o pistă de investigaţie. Vă rugăm să vă deplasaţi de urgenţă în oraşul nostru. În ziua de 24 iulie a.c., Stanny C.W.R.. şi-a ucis mama strîngînd-o de gît. Este arestat. Dă explicaţii de neînţeles asupra gestului său. În casa lor s-au găsit cîteva flacoane neconsumate de Prothioperazină. Presupun că le-aţi prescris dumneavoastră. Vă rugăm să vă deplasaţi urgent.

Semnat
Jud. indescifrabil

Trăsnet din senin. Reflectez „Flacoane neconsumate"... Stanny nu a mai luat medicamentele... Mama nu i le-a mai dat *nici măcar în mîncare*, fiindcă l-a considerat „vindecat". (Nu avea tendința să-l creadă sănătos ? „Numai puțin rătăcit..." ?) Recădere bruscă în boală... Raptus * ucigaș... Și opera medicală distrusă într-o clipă...

Alerg la Kingston.

„Am ucis-o, fiindcă persevera oribil să nu întinerească... Acum sînt sigur că se va naște altfel... O să am și eu o mamă... Mi-e dor de o mamă..." Declarațiile lui Stanny în fața judecătorilor.

Fac parte din comisia de experți. Concluzii :

Raportul comisiei :

Stanny C.W.R. — Schizofrenie paranoidă, trecut printr-un stadiu de remisiune clinică sub tratamentul cu Prothioperazină, la întreruperea prelungită a medicamentului (circa două luni considerînd numărul de flacoane neconsumate) face un „raptus" în cursul căruia își suprimă mama, dominat de ideea delirantă etc... etc.

Concluzii : *Comisia îl consideră total iresponsabil de crima comisă și recomandă internarea într-un spital de delincvenți mintali.*

Hotărîrea judecătorilor :

Numitul C.W.R. Stanny, în vîrstă de 28 de ani, domiciliat în str. W. orașul Kingston, Statul New York a suprimat, în ziua de 24 iulie curent, prin strangulare cu mîinile pe doamna C.W.R., mama sa. A recunoscut în fața instanței fapta comisă, dar explicațiile date au determinat tribunalul să recurgă la o expertiză psihiatrică, bănuindu-se o alienare mintală.

In urma raportului Comisiei de expertiză... (urmează Raportul)

Tribunalul hotărăște :

1. C.W.R. Stanny este declarat iresponsabil de fapta comisă.

---

* Impulsiune violentă.

2. Dat fiind că prezintă un pericol social, se dispune internarea pe viață într-un spital de delincvenți psihici în care va urma tratament de specialitate.

Cu drept de apel.

Urmează semnăturile judecătorilor din Kingston.
Bineînțeles, nimeni nu a făcut apel.

Ar putea surprinde faptul că am redat meticulos și aproape excesiv acest caz dezolant în sine, dar comun și, din punct de vedere clinic, potrivit unor generalizări. L-am ales pentru a satisface media statistică a problemei. Nimic neobișnuit. Nimic neîntîlnit, din nefericire, de majoritatea colegilor psihiatri.

Expunînd finalul acestui caz, mă voi putea însă întoarce justificat la titlul lucrării mele „Limitele oportunității actului medical".

Fiindcă drama lui Stanny nu s-a încheiat.

* * *

Doctore,

Sînt pe cale de a deveni un mare nenorocit! Și această cutremurătoare nenorocire se datorează aproape numai dumitale și blestematei Prothioperazine pe care confrații dumitale de aici mi-o administrează, probabil la sugestia dumitale. Nu cred că din propria lor inițiativă. Te fac deci vinovat și te acuz. De cîteva zile — din ce-mi spun unii, rîzînd, se pare că sînt de mai multe săptămîni aici — m-am dezmeticit într-un infern: un spital de nebuni, unii sinistru liniștiți, alții sinistru furioși. Cămăși de forță. Camere capitonate din care, prin ferestruicile pe unde se strecoară mîncarea, îmi pătrund sfîșietor în urechi urlete de fiară ucisă. Urlete pe care nu le auzeam sau la care eram insensibil pînă mai zilele trecute. Suferințe care nu ajungeau pînă la mine. Nu le „integram" cum cred că spuneți voi, neuropsihiatrii. Nu erau, pur și simplu, dacă n-aș fi fost îndopat, cu sila, cu doctoria voastră. Și de-ar fi numai atît! Dar parcă aș ieși dintr-o imensă gaură de metrou în pană de electricitate, la lumină. Mi se pare că am fost sau sînt ne-

bun și eu, ca toți cei din jurul meu. Încolțesc în mintea mea un fel de amintiri. Mama... doamna aceea care spunea că e mama mea. Ce s-a întîmplat cu ea? N-a venit niciodată aici să mă vadă. La alții vine cîte cineva. La mine nimeni. Unde e ea? Și nici dumneata nu-mi scrii și nici nu vii. Vino să-i oprești să-mi mai facă tratament. Presimt o catastrofă. Și nu mai pot îndura frica de smintiții din jurul meu. Alaltăieri unul și-a izbit oribil vecinul de pat. Din senin, fără ceartă, aproape l-a omorît. Iar supraveghetorii, niște brute care poartă numele de infirmieri, l-au dus pe rănit aproape mort undeva, celuilalt făcîndu-i cu sila și cu ghionți niște injecții. Doarme de-atunci fără întrerupere. Ce-i vor face la deșteptare, dacă se mai trezește vreodată? Doctore, vino cît poți de repede.

Stanny

Ocupațiile nu mi-au permis să ajung la el înainte de a primi a doua scrisoare expediată la scurt interval:

Doctore!

Nu mai veni. Nu vreau să mă vezi. Știai că sînt paricid. *Un individ infam care și-a ucis mama strîngînd-o de gît cu propriile lui mîini. Mi le privesc cu groază. Ieri mi-am adus aminte, clipă cu clipă, dimineața aceea oribilă... Nebunul din mine a ucis-o! Iar eu, cel de aici, de acum, sînt neputinciosul judecător ivit abia ieri să-l condamn. Să-l pedepsesc mortificîndu-mă. Conștiința redată de Prothioperazina voastră îmi amplifică vast gestul rătăcirii de atunci. Sînt de două ori condamnat: să-mi sfîșii minut de minut, de dorul mamei, inima vinovat-nevinovată și să-mi petrec restul zilelor, întreg la minte, printre acești asemeni mie vinovați, alienați primejdioși, dintre care cei mai mulți nu vor avea însă nefericirea de a ieși vreodată la lumina oribilă a conștiinței faptei lor din clipa demenței.*

Util de-aici încolo numai trăirii, fără putință de întoarcere, a celui mai abominabil gest pe care-l poate face un fiu, nu-mi rămîne decît să mă gîndesc la sinucidere. Și acum n-am curajul acestei lașități. Aș vrea să mă omoare, fără să știu, cineva din preajmă. Dar ei mă lovesc doar, mă lovesc mereu, parcă știu că nu pot, nu vreau, nu sînt în stare să le răspund. Fiindcă martiriul la care mă supun cei de-aici pe

mine, inocentul-culpabil, îmi face bine. Uneori mă revolt însă pe dreapta-nedreptate cu care sînt torturat. Am îndrăznit, în disperarea mea, să întrevăd o scăpare, lașă și ea. L-am rugat pe medicul nostru să-mi întrerupă tratamentul, să mă scufund iar în nebunie ca într-o vie apă a morții, ca într-un somn de coșmar etern. Să mă întorc în timpul meu răsturnat de care-mi aduc aminte ca printr-un vis al altuia. M-a înțeles. A tăcut îndelung. A plecat... S-a întors după o vreme și, privind în altă parte decît în ochii mei, mi-a spus — cu vizibil regret — că „regulamentul interzice întreruperea unui tratament științific cu acțiune recunoscut pozitivă...“ la un bolnav ca mine.

Nu-mi rămîne decît suicidul. Atunci veți fi toți vinovați de moartea unui inocent recunoscut de voi ca atare și prăbușit tot de voi în remușcări imposibil de îndurat. Și cîți nu sînt ca mine, acum, în lume? Pentru ei nu v-ați gîndit să faceți încă nimic? Ce sensuri obscure poartă cuvîntul „omenie“, alăturat celui de „medicală“. Și de ce mai clamați în patru vînturi latinul „prius non nocere“, în loc să mă întoarceți la „Basmul Antilumii“?

Stanny

* * *

Raportul lui William Rasmusen asupra „Limitelor oportunității actului medical“ se încheia amintind pe scurt alte cazuri similare și, încercînd generalizări, se întorcea la Stanny, lucid și sfîșiat de remușcări, într-un spital-închisoare din nordul Statului New-York.

CAZUL BAZIL POPPESCU

Azi l-am văzut pe domnul Bazil Poppescu. Cu doi p. Cel puţin aşa pretindea eticheta de alamă de lîngă sonerie. Mă chemase acasă. O consultaţie de rutină. Cred că nu are importanţă faptul că a fost contabil-şef. M-a primit într-o cameră cu pereţii bucşiţi de cărţi. Legate. Frumos legate. Cele nelegate stăteau cuminţi în vrafuri pe podele.

La început, o conversaţie oarecare, de stabilire de contacte (nu ne cunoşteam — îi fusesem recomandat), dar, surprinzător de iute, conversaţia a devenit vie, sprintenă, spirituală.

Domnul Poppescu era un om cult. În definitiv, poţi fi un contabil-şef pensionar cult. Naviga uşor, cu agilitate chiar, printre fotolii, cărţi şi idei despre literatura veche şi nouă. Despre ultima avea obiecţii substanţiale.

Nu părea bolnav. Am încercat să intru totuşi în tema vizitei mele.

Se codea oarecum. Amîna parcă. Nu am forţat nota. La primul contact cu medicul există un sentiment de pudoare care trebuie menajat.

L-am lăsat deci să-mi schiţeze singur, în timp ce rostuia cam fără rost nişte tomuri de pe un scaun, ceva încurcat despre un dezacord dintre el şi realizările lui de pînă atunci... După care m-a întrebat dacă vreau o cafea.

— Da, mulţumesc.

— Mai tare şi... cît de dulce ? a respirat uşurat într-un fel de răgazul oferit prin acceptarea cafelei.

— Mai tare şi... amară. Sînt fumător...

Cred că a plecat din cameră puţin contrariat că eram fumător. Nu se vedeau scrumiere prin casă.

În lipsa lui îmi arunc ochii prin rafturi. Vechi obicei, devenit reflex tiranic, oriunde m-aș afla, frizînd ades nepolitețea și indiscreția, fiindcă gazda te poate găsi cu un volum necitit de tine și poate intra în panica „celui-care-nu-împrumută" sau mai grav, în panica „celui-care-îl-are-dar-nu-l-a-deschis" și crede că tu...

Îmi arunc deci ochii prin rafturi. Surpriză plăcută. Un manuscris cu etichetă albă, dactilografiată îngrijit: Bazil Poppescu — Versuri. Editura Fundației. Bineînțeles că nu rezist, îl scot și deschid la întîmplare... „Duhovnicească... Ce noapte neagră, ce noapte grea! A bătut în fundul lumii cineva..."

Ridic uimit ochii dinspre carte spre tavan unde, reflex, parcă aș căuta o explicație și mi-i întorc apoi în raft. Pun cu grijă, repede, manuscrisul la locul său și-l scot pe cel de alături:

Bazil Poppescu — Versuri. Întorc coperta. O pagină dactilografiată frumos: Bazil Poppescu — Versuri — Editura Cugetarea — 1912. Deschid la întîmplare:

...„De treci codrii de aramă, de departe vezi albind
Și-auzi dulcea glăsuire a pădurii de argint" etc.

Alt volum: Bazil Poppescu — „Divina Commedia", Ed. Mondadori — Milano, 1938. În fugă, remarc numele Beatricei corectat în text: Florica.

Apoi: James Joyce — „Ulisse". Mă mai uit o dată. *Exact:* James Joyce. Apoi: Nathalie Sarraute — „Planétarium", *exact*, apoi „Bazil Poppescu — Teatru". Patru volume groase. Deschid: „Hamlet", „Regele Lear" etc., alături de A. Camus — „Ciuma", *exact:* Albert Camus: și apoi „Bazil Poppescu — Odiseea".

Zgomot de cești și farfurioare, însoțit de o arie fluierată discret. Abandonez cu oarecare regret rafturile și mă apropii de birou. Desfăcută în fascicole, o ediție franceză: „Don Quijotte" de... Bazil Poppescu, avînd pe ea mențiunea: „în lucru". Răsfoiesc rapid. Din vraful de fascicole ce urma să ia drumul legătoriei lipseau capitolele fără soț: 1, 3, 5, 7, 9 etc.

Încep să înțeleg acum ceva despre dezacordul cu sine însuși de care pomenise.

Tot pe birou, un top de hîrtie abia început, iar în mașina de scris, o copertă : „Bazil Poppescu — Postume".

Apare cu cafelele, face un slalom printre vrafurile de cărți reușind să nu verse nici o picătură cînd pune tăvița pe un colț de masă de lac japonez. Mă îmbie tăcut, cu un gest larg și caută îngrijorat un recipient, văzîndu-mă cu țigara în gură. Eu mă duc și scot din raft „Odiseea" în timp ce el izbutește să-mi pună alături de cafea un capac de „Pelicanol" de pe vremea cînd erau de tablă.

— Scuzați-mă... nu sînt fumător.

Mă așez într-un fotoliu pe care s-a grăbit — tot în tăcere — să-l libereze, aprind țigarea ținînd „Odiseea" pe genunchi, în timp ce domnul Bazil crapă discret fereastra.

Sorb din cafea și întreb, ciocănind cu degetul volumul de pe genunchi, făcînd un gest cu capul spre rafturi :

— V-au publicat... ceva ?

Cu un zîmbet abia schițat, în care — mărturisesc — n-am știut să deosebesc tristețe sau resemnare, îmi răspunde :

— Nu. Niciodată nimic sub semnătura mea...

— Nimic ?

— Nimic... Editurile... Dacă ați fi în branșă, ați înțelege... Jungle !

Fac o digresiune :

— Dar cu „Ulisse" ? Ce e un „Ulisse" ?

— Joyce ? Am scris ceva... Dar la „Ulisse" nu pot trece de pagina 12... Nu-mi corespunde. I l-am lăsat lui Joyce. Să se descurce el mai departe. De altfel și lui Sartre... „La Nausée". Ăsta nu-i titlu. Mi l-ar respinge... și... ar avea dreptate... „Greața" ! Puah !

Schițez un gest evaziv, ca și cum aș fi de acord. Domnul Bazil continuă :

— Nathalie Sarraute... Antiromane... Ce-i aia *antiroman ?* Romanul ori este roman ori... nu poate fi nimic. Cum nu putem... anticiti. Cu „Ciuma"... e altceva... Mda... ar fi fost ceva... dar nu-mi găsesc resurse... N-are decît s-o scrie Camus. Eu scriu clasic.

Stă o clipă uitîndu-se în gol. Profit și intervin :

— Domnule Poppescu — am o ezitare cînd apăs involuntar pe al doilea p — nu credeți că ați putea amîna redactarea... Postumelor ?

— Să amîn ? De ce ? îmi răspunde uşor contrariat.

— Ştiţi... o sugestie... o simplă părere a mea... Medical vorbind... „Postumele"... sînt totuşi un lucru deprimant... oarecum...

— Deprimant ? Deloc ! Gide n-a făcut la fel cu Poeziile lui André Walter ? Mai am încă trei volume gata scrise... Antrenant da, deprimant în nici un caz.

Reflectez, puţin surprins de elanul dezinvolt al domnului Bazil Poppescu. În definitiv, s-ar putea să aibă dreptate. În fond... care autor a fost realmente deprimat şi, mai ales, conştient că-şi redactează... postumele ? De aceea fac un viraj :

— Ştiţi... nu vă contrazic, dar nu vi s-ar părea mai potrivit, mai tonic, să revedeţi „Robinson Crusoe" ?

Pe faţa lui apare o vagă neliniştе :

— Credeţi ? Şi continuă cu oarecare regret : Mie mi s-a părut totdeauna un lucru închegat, rotund, reuşit, definitiv... Dar e o problemă de gust literar, se pot face obiecţii... Poate am avut unele scăpări...

— Ei, vedeţi... tocmai de aceea... zic eu prinzînd curaj.

— Da, doctore, dar oricum, sînt silit să-l las deocamdată aşa. Lucrez la „Don Quijotte". Vreau să-l aduc la zi... Aţi văzut cred, nu ?

— Mda... îi răspund cu o strîngere de inimă, greu reţinută, am văzut. Da. Am văzut...

— Îl termin repede... Dacă aveţi să-mi daţi însă o idee nouă... Altceva... Nu Robinson.

— Să vă examinez mai întîi. Îmi daţi voie ?...

— O, desigur ! Iertaţi-mă chiar, că m-am rătăcit în problemele mele şi vă răpesc timpul.

Docil asistă cu o figură discret amuzată la ritualul aparatului de tensiune, reflexelor, examenului motilităţii şi sensibilităţii, în fine, la toată gestualitatea de rigoare. Redactez cu grijă, dau explicaţii ample asupra tratamentului cu senzaţia bine disimulată a inutilităţii, după care mă ridic...

Dar domnul Poppescu insistă :

— Şi... ideea, doctore ? Nu vreţi să-mi daţi o idee... nouă ?

Rămîn o clipă surprins.

— Ahm da ! O idee nouă... Ştiu eu ? Poate... „Douăzeci de mii de leghe sub mări". Ce părere aveţi ?

— Ce părere am ? izbucneşte domnul Poppescu surîzînd larg şi trăgînd un sertar din care scoate şi-mi pune sub ochi manuscrisul. Ce părere aveţi dumneavoastră ? Am terminat-o acum cîteva luni ! Altceva, doctore, altceva !

O scrisese de mult ! Rămîn perplex. Cînd, deodată, mă simt iluminat brusc :

— „Bătrînul şi marea" ! (De ce nu ?) exclam eu cu speranţa unei victorii.

— „Bătrînul şi marea" ?... acum alunecă domnul Bazil Poppescu pe gînduri un moment... M-am gîndit cîndva... Da, da ! Cred că aveţi dreptate... „Bătrînul şi marea" trebuie scrisă.

Şi astfel mă despart, neputincios şi înduioşat, de cel mai adorabil paranoic din *viitoarea mea carieră*...

PUȚINĂ... CHIMIE

— Preludiu la capitolul următor —

Omul internat la patul 43 suferea din cauza... dar mai bine să-l lăsăm pe el să se destăinuie.

— Vă rog să-mi permiteți să vă rezum în cîteva cuvinte viața mea, și-a început confesiunea, cu un ton deosebit de politicos.

— Bineînțeles. Mă interesează foarte mult, îi răspund eu calm, deferent.

— Să nu vă surprindă, reia interlocutorul meu, dar am să încep accentuînd asupra imensei nedreptăți care mi s-a făcut cînd am fost numit Azot.

— Azot... și mai cum ?

— Azot...

— Vă referiți la... gazul Azot, observ eu ușor descumpănit.

— Bineînțeles că da. La ce ați vrea să mă refer ?

Constat o vagă iritare cînd reia :

— Dar dacă s-ar putea să mă întrerupeți cît mai rar, ar fi bine. Sufăr de o lipsă de concentrare... pierd șirul.

Îi promit să intervin numai cînd voi crede că e neapărată nevoie.

Mulțumit de promisiunea mea își fixează ochii într-un punct, aș zice deasupra capului meu, dar în privirea lui se vede o răsfrîngere lăuntrică, un fel de elan reținut amestecat cu amărăciunea transmisă reflex celor două dungi verticale, adînci, din jurul gurii cu colțurile căutînd trist în jos. Reia :

— M-am născut în... dar nu are nici un fel de importanță cînd, cum și unde m-am născut de vreme ce exist, vorbesc și fac o mulțime de treburi prin Univers, fiind un

element foarte activ, deşi voi, oamenii, mi-aţi trîntit un epitet supărător şi inexact drept nume : Azot, adică *a* = fără, zoos = vieţuitor, viaţă.

Constat că nu mai întrebuinţează pluralul politeţii, dar consider naturală generalizarea. Ar fi nepotrivit să-l întrerup grăbindu-mă să-i spun că eu aş fi de acord cu el şi nu cu restul omenirii.

... — Ce e drept, din cînd în cînd, foarte rar, mi se mai spune Nitrogen, nici eu nu ştiu, nici alţii nu ştiu prea bine de ce — o fantezie etimologică. Ba încă simbolul meu este N, de la Nitrogen, pentru că trebuie să am şi eu un simbol, ca toţi confraţii de pe tabloul marelui pictor Mendeleev, care n-a pictat, după cum aţi observat, toată viaţa sa, decît un singur tablou, suprarealist şi acela, cu linii, cifre, şi litere, foarte apreciat însă de lumea ştiinţifică şi de unii pictori moderni.

Se opreşte o vreme, pe gînduri. Îndrăznesc să-l întreb :

— Iartă-mă, dar ştii... înainte de a fi Azot... în viaţa particulară, ce erai, cine erai ?

— Eu ? se uită la mine contrariat. Eu... nu cred că am fost vreodată altceva... De altfel asta nu are nici o importanţă, ... nu mai mi-aduc aminte.

— Cu un efort poate... insinuez eu, încercînd să fiu subtil. Poate ai fost chimist ?...

— Nu, nu. Am fost totdeauna Azot, mi-o retează scurt. Uite, cînd sînt solitar, trist şi rătăcit în gîndurile mele, mă port ca un atom, adică N pur şi simplu. Cînd mi se face dor de o convieţuire caldă, în care să am un rost conştient pe lume, îmi caut un semen potrivit, mă unesc strîns cu el, devin molecular : N_2. Asta nu mai ştiţi voi să faceţi ca lumea. Sub această formă casnicontopită de N_2 avem prieteni foarte variaţi în Univers şi pe Pămînt, facem combinaţii utile, vă sîntem, pot s-o afirm fără falsă modestie, atît de esenţiali în viaţa voastră, încît stau şi mă întreb cine este individul care ne-a numit Azot, cînd fără noi viaţa — cel puţin pe pămînt — ar fi o absurditate de neimaginat. Dumneavoastră ce părere aveţi ?

— Total de acord, răspund eu repede, uimit de intensitatea cu care crede a poseda însuşirile azotului.

— Faţă de proprietăţile azotului, într-adevăr, ai dreptate, numele lui nu-i demn de el...

— Eu personal, reia încurajat... „Azot-Nitrogenul" meu, sînt atît de revoltat de nedreptatea cu care-s botezat, că-mi vine cîteodată să-mi iau pur şi simplu tălpăşiţa din carnea, din laptele, din ouăle şi fasolea voastră, din enzimele şi hormonii lumii, din tot ce cu un cuvînt se numeşte substanţă organică azotată şi mă conţine, să văd cu ce mai rămîneţi sau ce mai rămîne din voi ! Să vedeţi şi voi, dacă aţi mai avea cu ce, cam ce e aia viaţă fără azot, fără elementul ăsta extrem de activ şi capabil, dar „fără viaţă", care sînt eu.

Îmi vine să rămîn asociat numai în compuşi anorganici, de care nu aveţi totdeauna nevoie, dar care sînt tare cumsecade uneori, iar alteori tare usturători, cum e vărul-meu, acidul azotic ; îmi vine să mă fac nitroglicerină cu diatomee moarte, adică dinamită ! V-aş arăta eu atunci Azot !

Tace concentrat iar, un timp.

Îl simt însă cum se ambalează interior. Este necesar să ştiu pînă unde, cît este de vast delirul. Veţi spune poate că şi un mic demon al curiozităţii mele are un amestec, dar, dacă aţi fi în locul meu, ar trebui să recunoaşteţi că perioada informaticii moderne, cascada aceasta imensă, torentul de noţiuni tinzînd să ne cotropească, poate oferi surprize neaşteptate. Sînt întrerupt viguros din aceste reflexii :

— Da, da — v-aş arăta eu atunci. Azot ! Fiindcă, în culmea enervării, îmi vine să ies din amestecul cu Hidrogenul şi Oxigenul din aer, să mă despart de ei şi s-o iau razna prin spaţii, să vă văd cum v-ar mai arde gazele alea pe beregată cînd aţi încerca să le respiraţi mereu singure, aşa, fără mine.

Gîfîie. Atîta convingere a pus în ultima frază, încît fără să vreau mă simt prins în această substituire de personalitate şi încep să mă întreb ce s-ar întîmpla, într-adevăr, dacă un demiurg ca azotul ar dispărea din atmosferă, aşa, din răzbunare. Încep să am şi eu dificultăţi în respiraţie !

Dar el continuă cu un surîs sardonic :

— Ba încă să mă căutaţi ca pe iarba de leac. Bine era cînd vă bîntuia „criza azotului" * ? Mă făcusem că lipsesc — şi nu din vina mea personală — şi umblaţi după mine cu

---

* Aluzie la „Lumea congelată".

limba scoasă, ba era să vă şi încăieraţi şi să vă ucideţi, pentru un mărunţiş de „fără viaţă" cum mai îndrăzniţi să-mi spuneţi mereu, fără ruşine şi pic de consideraţie !

Simţindu-l extrem de iritat, încerc să-l liniştesc :

— Ai perfectă dreptate ! Nu e nevoie să pui atîta pasiune, să-ţi reactualizezi într-o simplă discuţie amicală toate contrarierile dumitale anterioare, provocate de nepricepuţi, de neînţelegători. Încearcă să fii calm, să fii tu !

— Auzi ! Să-mi zică Azot şi să fiu calm. Să mă consider fără importanţă şi să rămîn indiferent ! Omenire ingrată !

— Fără îndoială, ingrată... intervin eu cu un ton potolit, înţelegător.

Dar în ochii lui scînteiază acum o sclipire vindicativă :

— O, dacă i-ar lua O_2 pur în primire ! Dacă i-ar hrăni Carbonul de unu' singur ! Dacă i-ar bate Siliciul peste ochi, ca în deşertul Saharei ! Sau, dacă i-ar ajuta, în locul meu, cu grozavele lor calităţi, gazele cărora le-au spus „nobile" ! Argon, Kripton, Neon, Xenon şi alte bibilonuri. „Gaze nobile". Nişte gaze inerte, cu adevărat inerte, cum le-ar trebui netoţilor să-şi facă din ele proteine, ADN, ARN şi alte chestii, creieri de gîndit şi buze de sărutat. Cu gaze nobile să şi le facă, nu cu Azot, că deh, ăsta ar fi mort, n-ar fi bun de mare lucru, sau... că prea se găseşte peste tot, în toate alea, prea e vulgar... Am vedea noi atunci cine e A-zot, eu, sau dumnealor, Kripton, Xenon şi compania... !

În faţa unei asemenea dezlănţuiri monomaniacale, am scăpat o observaţie involuntară — de bun simţ credeam :

— Răspîndit aşa în natură, Azotul, adică dumneavoastră, puteţi fi considerat de neştiutori ca un element vulgar... ubicuitar... ca şi omenirea monotonă pe faţa globului.

— Vulgar eu, Azotul, mi-a răspuns cu o furie greu stăpînită omul meu, eu ? Dar cu gazele voastre snoabe stările mele *alotrope ?* Şi încă alotrope *cuantic ?* Staţi să vă fac doar o ideie, să nu ziceţi că sînt fanfaron !

N-am să vă spun despre mine, ca să nu aveţi impresia că mă laud, decît cîte ceva din ce-au descoperit savanţii voştri, agale, ce e drept, dar au aflat adevăruri de toată frumuseţea... aş spune chiar artistice, fără să exagerez.

Aici am început să mă îngrijorez — sincer — asupra cunoștințelor mele despre... Azotul care începuse să-mi devină prieten. Argumentele erau convingătoare.

Dar el continuă cu o energie reținută, în care se simțea o infatuare demnă de o cauză mai bună :

— S-o luăm metodic. Ce vă spun eu nu prea se învață la școală și aș vrea să vi se strecoare prin porii pielii, dacă nu de-a dreptul prin văz și auz în creier. Să vedeți cîte bunuri — toate de chimie fizicală — ascund în neînsemnata mea făptură.

Sînt un gaz. Bravo ! Știați. Doi atomi de N facem o moleculă : N_2. Bun. Și asta știați. Dacă mă înghesuiți bine în frig, mă lichefiez. Dar să fie frig, nu glumă : —195°. Atît v-a interesat pînă acum : starea mea lichidă. Pentru criobiologie. Dar știați despre starea mea lichidă că este înzestrată cu *alotropii* rarissim întîlnite la lichide ? Știați că, dacă mă interpretați prin spectrul Raman (nu e vorba de o stafie indiană, ci de un spectru fizic) mă găsiți „echilibrat dinamic", oricît vi s-ar părea de curios și surprinzător, sub două forme : *ortoazot* și *paraazot*, cum m-a numit E. Justi în 1930. De fapt nu e nici o monstruozitate, din moment ce aceste două forme se deosebesc — *cuantic* — numai prin diferențe de energie. Cum vine asta „diferențe cuantice de energie", n-am timp să vă explic, mergeți și vă interesați și o să vedeți că așa e.

— Dar nu mă îndoiesc nici o clipă, îl asigur eu cu intenția subterfugă de a-l lăsa dezlănțuit. Cînd am auzit de „cuante", am simțit că începe să-mi paralizeze toată știința mea de medic.

Dar el :

— Ce, parcă un om nu poate avea momente de mai multă sau mai puțină energie *în același timp*, fiind „cuantic" tot el ? De pildă are energie cuantică să tragă un chef într-o seară, dar nu are să se odihnească, sau viceversa. S-ar putea ca diferența de energie cuantică la om să se exprime prin diferența dintre sexe. Știu eu ? S-ar putea, zic și eu așa, într-o doară, fiindcă mă gîndesc tot la mine, la noi, azotul, unde *specia orto* are *spini paraleli* — da, da, avem spini ! — iar *specia para*, spinoasă și ea, are *spini antiparaleli*. Tot cam ca la oameni. Dar să lăsăm comparațiile. Coborîți-mi tem-

peratura ! Devin mînios şi fierb în viteză : la —195°,8. Dacă gerul se încrîncenează, îngheţ, devin solid pe la —210°,5 cifră în jurul căreia mă şi topesc : —210°. Adio ! Credeţi-mă !

Prins în expunere, o clipă m-am înduioşat acut de stările lui alotrope, m-am contopit fără vrere în nişte „alotropii" pe care şi noi, restul omenirii, le trăim cu sau fără voinţă... Am îngăimat :

— Da, desigur, şi alţii, şi noi, putem trăi aşa... greu ne putem dezbăra de fenomene care ne copleşesc...

Însă el continuă imperturbabil, indiferent la observaţiile mele poetic anodine :

— Da, dar aşa, solid, cristalizez în sistemul hexagonal numindu-mă *beta*, că aşa-mi place : nu-mi schimb numai starea fizică, ci şi porecla. Înghesuiţi temperatura ca să auziţi o chestie teribilă, de care numai eu sînt în stare : pe la —237°,7 trec în formă cubică, *alfa*, asta n-ar fi nimic, cine nu trece cîteodată prin alfa ? Dar dacă mă mîngîiaţi aşa cubic, cu raze catodice, mi se umple sufletul de o luminiscenţă puternică, însă cu spectru caracteristic, auziţi bine, cu spectru *caracteristic Aurorei boreale !* Ei, de asta ce mai ziceţi ? Cine mai e în stare de asemenea poezie cromatică în afară de mine şi Aurora boreală ?

Într-adevăr, era greu de conceput o fiinţă umană capabilă de asemenea performanţe. Mă simţeam invadat nu atît de grandoarea coloristică a pacientului meu, cît de avalanşa incredibilă a... proprietăţilor sale.

Tăceam. Intuiam că se apropie de sfîrşitul confesiunii, cînd reluă cu o nuanţă de oboseală :

— În sfîrşit, cît să vă mai reţin ? Pe lîngă ce v-am spus pînă acum este de prisos să vă mai amintesc că pot fi *trivalent*, dînd compuşi *azotoşi* şi *pentavalent* dînd rude *azotice*... Ştiu şi copiii mărunţişurile astea... ca şi alte chestii de prin cărţile de chimie.

Dar să nu vă închipuiţi că am stat cu mîinile în sîn. Am făcut în diverse locuri, la autorităţi competente, cereri peste cereri, ca, în urma argumentelor aduse cu privire la rolul meu în viaţa vieţuitoarelor, să mi se schimbe numele, să se repare o nedreptate perpetuată în timp şi să mi se permită să mă numesc şi să semnez, al dumneavoastră ubicuitar

util și prea supus gaz, lichid, solid, cum doriți, dar să semnez ZOT, fost Nitrogen, fost Azot. Ei bine, nu a fost posibil. Mai aștept. Mi s-a răspuns că înainte de a se lua o decizie să trec și pe aici. Și-am venit.

Mi-a trebuit o săptămînă de căutări prin biblioteci și tratate în care mă descurc greu, ca să constat că toate, *dar absolut toate* proprietățile fizico-chimice însușite de pacientul de la patul 43 erau de o uluitoare și pedantă precizie.

REPORTAJE DINTR-O LUME CONGELATĂ

Scurtă introducere

Ar fi o greşeală să vă imaginaţi că vom explora în cele ce urmează o veche etapă glaciară a Pămîntului. Întîi fiindcă fanteziile trebuie să fie optimiste şi apoi fiindcă despre New York şi alte cetăţi pierdute şi descoperite sub un strat de gheaţă considerabil de veche şi groasă s-au ocupat alţii înaintea mea, ca de pildă Michael Moorkoock în cartea „Corabia Gheţurilor".

Personal, mărturisesc admiraţia nelimitată pentru virtuozitatea lui Moorkoock. N-aş fi capabil să storc, prin scris, nici o lacrimă de compasiune pentru eroii mei rătăciţi pe o corabie cu tălpici care să alunece în pustiurile îngheţate ale Nevadei sau Saharei. Aş prefera ca, dacă e vorba de lacrimi, să fie provocate de un centru nervos din bulbul rahidian, mai complicat şi mai greu de excitat, centrul rîsului. Dar de la intenţie pînă la realizarea acestei performanţe, sînt căi atît de dificile, încît mă feresc să le mai discut.

Fiindcă S.F.-ul devine repede apocaliptic dacă ia în serios primejdiile ce pîndesc omenirea, iar umorul este un travaliu destul de dificil şi serios în care se izbuteşte rar, în rîndurile de mai jos mă voi mulţumi să propun idei apocaliptice mijlocind cititorului extragerea zîmbetului capabil de o dezvoltare arborescentă pînă la floare şi fruct cu gust optimist.

* * *

Şi acum, după această introducere prolixă despre care cred că a reuşit să provoace măcar tendinţa spre un căscat

lejer — căscați vă rog : nimeni nu vă vede ! Dar nu stingeți veioza. Mai am de spus ceva. Și s-ar putea să vă intereseze, deși ați învățat la ora de istorie, de biologie sau, în fine, la alte ore de narcodidactică sau în stări de veghe, cîte ceva despre glorioasa epocă a criobiologiei, epocă fertilă în victorii ale omului asupra vieții, asupra spațiului, timpului și altor bagatele cu care sîntem obișnuiți.

De fapt, în reportajele ce urmează nu veți găsi nimic absolut nou. Poate numai aspecte anecdotice, dar poveștile au și ele farmecul lor. De aceea mă aștept la o doză de îngăduință din partea cititorului, garantîndu-i încă de pe acum autenticitatea și — îndrăznesc s-o spun — ineditul lor.

Criobiologia (Krios = frig) este cunoscută ca știința care se ocupă cu menținerea vieții prin frig.

Descoperiri din secolul XX, ca de pildă experiențele *princeps* ale unor japonezi, realizatorii reanimării unor organisme destul de complicate, cum sînt cele ale șoarecilor, după înghețare prealabilă, bruscă, în azot lichid, la —195°, pînă la congelarea omului, păstrarea lui și apoi readucerea la viață după un timp variabil, sînt de asemenea știute. Primul om supus, voluntar, congelării a fost un medic din S.U.A., care suferea de o boală incurabilă la acea vreme, o formă de cancer. El a solicitat refrigerarea în azot lichid și conservarea în aceste condiții pînă la descoperirea tratamentului anticanceros.

Au trecut de atunci ani... Progresele criobiologiei nu au întîrziat, dar atît complicațiile biologice cît și implicațiile sociale cu totul imprevizibile nu sînt de neglijat dacă privim istoria acestei științe.

În fapt, fiecare dintre noi știe azi că dacă viața îi este amenințată de o boală al cărei leac e încă necunoscut, dacă are o plictiseală mai de seamă și vrea să scape de ea pentru un timp ale cărui limite și le poate determina singur, dacă, tînăr sau bătrîn, ar fi dornic să trăiască 50 de ani mai tîrziu, fără să fie nevoit să însoțească evoluția omenirii pînă atunci prin proprie trăire sau experiență, altfel spus dacă vrea să facă un salt în viitor în lipsa mașinii utopice imaginată de H. G. Wells, nu ar avea decît să apeleze la congelarea în azot. Singura condiție este să fii *crioamator*, adică să fii înscris și să cotizezi de cel puțin un an la un Centru de crioconservare. Această condiție satisfăcută, fiecare poate

face oricînd o cerere către organele de resort, detaliind, cu titlu de inventar, motivele care-i determină gestul. * Aprobarea nu poate întîrzia desigur fiindcă din fericire acea „criză a azotului", despre care vom vorbi mai tîrziu, a fost depășită și aproape uitată.

Nu ar avea apoi decît să completeze un formular-declarație privind:

1. Datele personale.

2. Luna, ziua și anul cînd dispune să fie decongelat și să-și reia existența de acolo de unde o lăsase. În cazul celor bolnavi, data fiind în funcție de apariția unui tratament eficace, spațiul formularistic nu se completează, lăsînd la latitudinea Centrului de crioconservare, a familiei sau a unei persoane fizice, indicată de solicitant cu nume și adresă, să hotărască momentul decongelării.

(Unele puncte, ce au putut avea în cursul vremii aspect de *dorință testamentară*, au făcut obiectul criticii sau deriziunii. Fiind vorba însă de „o moarte" cu totul trecătoare, ne-am obișnuit azi să completăm formularele cu inima ușoară, fără acea senzație penibilă de nesiguranță sau inexorabil pe care ți-o lasă alcătuirea unui testament adevărat).

3. Persoana sau persoanele care hotărăsc scoaterea crioamatorului din containerul cu azot lichid sînt obligate la rîndul lor să declare, în scris, dacă sînt sau nu de acord să preia sarcina solicitantului, obligîndu-se prin aceasta să fie în deplinătatea facultăților de a lua hotărîrea la data propice **, să nu lipsească de pe planeta Terra (călătorie în Cos-

---

* În unele regiuni ale globului persistă măsura de a se lua consimțămîntul întregii familii. În altele numai cel al soției, respectiv al soțului. Oricum însă acest consimțămînt se cere în momentul înscrierii la crioamatorism, nu și cînd respectivul crioamator ia hotărîrea intrării în containerul cu azot. Rezultă din aceasta că și în acele regiuni consimțămîntul familiei se obține destul de ușor.

** Aserțiune interpretabilă ca prezumțioasă numai pentru omenirea sec. XX și ant. nu și pentru noi, cei de azi, care știm „ce ne poate osul", adică creierul, în materie de „Self health" (auto-sănătate). „Formalitate", desigur, veți spune, în epoca actuală, dar *formalitatea legală* este de mult intrată în filozofia umană, în etică de asemenea, ea întărind dovezile de bun simț, certitudinile maxime raționale, pînă la a se substitui lor cu o pondere inexorabilă, implacabilă, chiar dispensîndu-se de ele, ades cu o tulburătoare seninătate.

mos), să nu se găsească ele însele în stare de viaţă suspendată. De asemenea, să se supună investigaţiei psihologice, unor anume teste, anume concepute.

(Termenul de „viaţă suspendată" a înlocuit relativ de curînd pe cel de „moarte provizorie" sau „moarte aparentă", care aveau tendinţa să se generalizeze la începuturile criobiologiei. Au fost necesare lungi discuţii de ordin biologic, sociologic, psihologic, judiciar etc. pînă s-a ajuns la legalizarea şi etichetarea aceasta. Vom reveni).

4. Centrul de crioconservare la care s-a cotizat este obligat la rîndu-i să facă investigaţia psihologică aprofundată a persoanei sau a persoanelor care urmează să ordone decongelarea. Aceasta pentru a pune crioamatorul la adăpost de surprizele posibile prin modificarea psihologiei acestor persoane în funcţie de interese ivite ulterior, modificări de afectivitate, dor de criocongelat sau, dimpotrivă, frică de revenire printre muritorii activi etc.

Dăm în cele ce urmează cîteva exemple din trecut, edificatoare în privinţa necesităţii acestei măsuri extrem de judicioase.

PRIMUL IMPAS

În statul Illinois se citează cazul unui crioamator, John Bighead care avea dubii, fiind structural circumspect, suspicios și pesimist, asupra sentimentelor pe care i le purta soția sa după cîțiva ani de convietuire în cele mai desăvîrșite condiții aparente. J.B. a cerut deci să fie congelat și readus la viață, citățm : „în clipa în care soției mele i se va face dor de mine". O asemenea hotărîre, după cum era de prevăzut, a întîmpinat viile proteste ale doamnei Bighead, care încearcă să-l convingă pe soțul ei de inutilitatea testului, intervine cu rugăminți, plînsete, pe lîngă familie și prieteni. La rîndul lor aceștia insistă pe lîngă J.B. să renunțe la probă. Totul a fost în zadar, J.B. rămîne neînduplecat.

După cum relatează ziarele vremii, a fost congelat acum mai bine de 60 de ani și continuă să rămînă într-un container bine îngrijit, împodobit săptămînal cu flori și controlat de specialiști sub ochii soției, o dată pe lună, pentru a nu prezenta coroziuni care, provocînd pierderi de azot lichid, ar periclita viața suspendată a lui J.B.

Întrebarea legitimă ce se pune e desigur în legătură cu comportamentul bizar al soției sale. De ce întîrzie să ordone decongelarea ? Vă închipuiți că doamna Bighead a găsit o altă formulă de viață ? Vă înșelați adînc ! Doamna Bighead este desăvîrșit credincioasă soțului ei. Că nu-l mai iubește ? Și aici greșiți. Doamna Bighead declară sincer ziariștilor curioși, rudelor și prietenilor îngrijorați, că îl iubește tot atît de intens ca în ziua nunții. Dar altfel. Și anume, după propriile declarații, îl iubește mai mult *așa*. Congelat. Că întîrzie congelarea numai pentru a-i dovedi *durabilitatea* sentimentelor ce o leagă de el.

„Gestul lui John, spune dînsa, mi-a dat posibilitatea să mă ridic în proprii-mi ochi pînă la culmi nebănuite de mine. Îi sînt adînc recunoscătoare. Mi-atribuiam uneori o ușurătate... Pe vremea cînd trăia lîngă mine îmi plăcea să fiu măgulită, curtată, adulată de alții. Eram femeie, mă înțelegeți. Nu depășeam însă limitele castității, deși sînt convinsă că uneori aș fi putut-o face discret, fără urmări. Sublimul, admirabilul gest al lui John, de a mă pune la încercare, rămîne pentru mine dovada celei mai adînci iubiri din partea lui. Nu pot renunța la această dovadă. Îl ador *așa*."

P.S. Cînd se notau aceste rînduri, doamna Bighead avea 93 de ani. O știre de ultimă oră inserată în cronică arată că în urma unei hotărîri a Tribunalului din statul Illinois, familia congelatului — strănepoți influenți — a obținut dreptul de a trece peste considerentele afective ale străbunicii și a ordonat readucerea lui J.B. la viața obișnuită. Revenit, în vîrstă de 30 de ani, perfect conservat și în deplinătatea tuturor funcțiilor vitale, J.B. este însă total incapabil să prețuiască purtarea exemplară a soției sale, după cum pare greu dispus să-i mai aprecieze fizicul, deoarece acesta ar fi suferit „unele transformări neprevăzute". Mai mult chiar, s-a adresat instanței de divorț. În fața acestei purtări cu totul neașteptate, doamna Bighead a acționat în judecată Centrul de Crioconservare respectiv sub motiv că „nu a asigurat condiții tehnice de menținere a identității mintale a lui J.B. cu el însuși, și că în consecință acesta ar prezenta tulburări psihice". O expertiză e în curs.

PARTIDA DE ŞAH?

Sîntem în cabinetul de consultaţii al avocatului S.D. Barrofeel din Old New Jerssey. Într-un fotoliu se află o doamnă, R.H., în vîrstă de circa 40 de ani — nu se precizează dacă-i apropie de departe sau i-a depăşit de mult, fiindcă, ştiinţific vorbind, este de o eleganţă desăvîrşită şi arată extraordinar de proaspăt, iar în cazul de faţă întrebarea „Ce vîrstă aveţi?" ar fi pe cît de deplasată, pe atît de lipsită de interes profesional.

— Domnule avocat, începe doamna R.H. cu oarecare jenă, dînd mişcări de rotaţie nervoasă unor inele scumpe împodobite cu degete de o indescriptibilă fineţe, domnule avocat, după cum probabil aţi auzit, soţul meu este în container de cîteva luni.

— Da, doamnă, răspunde Barrofeel vizibil atent la un şarpe minuscul de platină cu ochi de rubin, da, cunosc pe Dl. R. şi îi regret sincer poziţia neplăcută. Sper însă că nu pentru multă vreme...

— Medicii nu pot preciza. E vorba de ani sau... zeci de ani. O boală dificilă. Prezenţa mea aici comportă însă oarecare urgenţă, după cum veţi înţelege.

— Nimic nu e prea greu azi, o întrerupe sentenţios Barrofeel, sincer emoţionat acum pentru chinul inelarului sub răsucirea vertiginoasă a verighetei bătută în briliante. Sînt cu tot sufletul şi priceperea mea alături de dumneavoastră.

Doamna R.H. încetează brusc martiriul digital şi, cu mişcări pripite dar precise, îşi decorează — iritată — buzele de un albastru ceresc fascinant, cu o ţigaretă roşie pe care o aprinde, atingîndu-i filtrul cu şarpele de platină. Trage cu sete, provocîndu-şi două adorabile gropiţe între maxilare, se

schimonosește delicios, o aruncă înciudată în compartimentul etanș, ignifug, din poșetă (scrumieră portabilă), ia alta pe care o tratează nervos cu șarpele, la capătul cel bun de data aceasta, și reia clar enervată :

— Înțeleg, dar vă rog să credeți că nu sînt aici ca să solicit compasiune, ci să-mi precizați situația, atitudinea de adoptat.

— Anume ? Nu sesizez, fiți vă rog mai clară... îndrăznește avocatul.

— Știți, soțul meu a fost... Vreau să spun... *este un* mare azotist. Deține monopolul exploatării azotului sudpolar...

— Desigur, doamnă, sînt la curent, dar... omul rămîne om, oricîte... posibilități materiale ar avea... viața rămîne viață, precară... Cazuri similare s-au văzut. Eu personal l-am avut client pe regele vidului, domnul Aneantinis, marele importator de vid selenar. Vreți desigur să precizăm dacă Dl. R. a fost sau este un...

— Nu, domnule avocat. Aș vrea să știu dacă *eu sînt văduvă* sau va trebui să divorțez, eventual...

Vădit surprins de bruscheța problemei, Barrofeel intervine descumpănit :

— Cum... văduvă ? Cum... divorț ? S-a constatat moartea soțului ?...

— E ceva mai complicat. Nici gînd să se afirme o astfel de monstruozitate !

— Așa ?... Deci situația de văduvă cade... Dar cum, divorț ? Fără părerea sau, în sfîrșit, prezența soțului ? Credeți că ar suporta o decongelare temporară, scurtă, ca să se prezinte măcar o dată în instanță ?

— Oh ! Nici gînd, ar fi primejdios, însă... vedeți, de la vîrsta mea pînă... să zicem peste douăzeci de ani sau mai mult, cînd s-ar pune la punct remediul și ar putea fi readus la viața normală...

— Înțeleg, doamnă, prind acum excelent sensul problemei. Mici evoluții fizice... diferențe dintre azi și... mîine în aspectul dumneavoastră... cazurile au devenit clasice... se pune probabil chestiunea veniturilor, averii...

— Sînteți pe-aproape... E vorba însă de propria mea existență. Nu am profesie... n-am lucrat niciodată...

— Nici nu era nevoie, îmi imaginez, doamnă, flatează indirect Barrofeel bunăstarea congelatului R. ...

— Desigur... deşi azi ar fi fost mai bine să ştiu... să fac şi altceva decît... dar să lăsăm... Eu alte resurse nu aş putea avea decît... *asigurarea pe viaţă* a soţului meu...

— Cum, doamnă, păreţi a spune că Dr. R. ar fi comis o inadvertenţă, o nedelicateţă la adresa dumneavoastră în... testamentul provizoriu cu execuţie reversibilă * ? Cu alte cuvinte, nu v-a lăsat *nimic* pînă la ieşirea din container ?

— Nimic, dar asta nu are nici o importanţă. Din motive care ne privesc, testamentul reversibil al soţului meu lasă copiilor din prima căsătorie toată averea de la trust. Ei, la ora asta, au dificultăţi şi mai mari, săracii... Mie, numai prima de asigurare, o sumă importantă, rotunjoară, ce-i drept, chiar foarte convenabilă.

— Păi, atunci lucrurile se simplifică mult. După cum ştiţi, legea asigurărilor pe viaţă stipulează că se consideră *convenţional decedat* congelatul mai mult mort decît viu în momentul congelării şi numai *congelat*, persoana mai mult vie decît... mă înţelegeţi, în aceleaşi condiţii. Chestiune de procent : 51% viu — eşti viu pentru societatea de asigurare, care nu achită prima, şi... invers, cînd aveţi dreptul la ea. Dacă nu s-ar fi luat această măsură (care se aplică de fapt şi în cazul testamentelor reversibile), de mult ar fi dat faliment toate societăţile de asigurare... Dumneavoastră, în ce situaţie vă aflaţi, doamnă ?

Cred că nu vom surprinde cititorul dacă intervenim — cam intempestiv, ce-i drept — cu o informaţie suplimentară : doamna R.H. exagerase cînd afirmase că nu ştie să facă nimic în viaţă. Ştia totuşi ceva : era o bună şahistă amatoare. Aşa încît, cu un calm desăvîrşit, găsit între timp, doamna R.H. răspunse privindu-şi unghiile îngrijit desenate în carouri cu oja neagră şi albă, zece minuscule table de şah, conţinînd zece mici probleme de „mat în 3 mutări", pentru timpul liber sau momentele dificile :

---

* Testamentul reversibil prezintă avantajul că moştenitorii beneficiază integral de averea şi veniturile testatorului, dar sînt obligaţi să o înapoieze integral acestuia, în clipa ieşirii din centrul de crioconservare.

— În ambele... sau în nici una, domnule avocat. Soțul meu era între viață și moarte cînd s-a ivit necesitatea congelării.

— Dar medicii... medicii asigurărilor... vreau să spun... ce șanse i-au dat ? Ce procente au stabilit ? întreabă vădit surprins Barrofeel.

— Cincizeci la sută viață și tot atîta pentru... cealaltă eventualitate. Remiză deci... Și imaginați-vă, constatarea este strictă, de neatacat : examenul cel mai obiectiv bioelectronoscopic nu poate fi pus la îndoială, nici contestat... după cum știți.

— Remiză ați spus ? Mda... mda... Un moment, doamnă. Nu prea înțeleg... făcu Barrofeel, căutînd disperat o ieșire din situație, un moment, să reflectez...

— Vă rog... vă rog... reflectați, răspunde doamna, și își concentră atenția pe unghia auricularului stîng, unde un cal și un nebun contra tură și doi pioni înaintați erau în obligația de a cîștiga în trei mutări, cu un rege paralitic situat exact la un pătrat mai departe de o soluție ușoară. Se gîndi, chiar, în timpul ăsta, că va schimba casa de cosmetică ; casa asta începuse să complice prea mult problemele manichiurei.

— Dificil caz, dar soluții sînt... o întrerupe gînditor activ avocatul, în timp ce doamna R.H. intenționa mental să amenințe tura cu nebunul.

— Da... vă ascult, într-adevăr dificil, răspunde femeia. M-aș bucura mult să o găsiți pe cea mai convenabilă. Sînt la o vîrstă la care ar trebui să mă gîndesc să-mi rearanjez într-un fel viața. Lipsită de resurse, vă închipuiți...

— Îmi închipui perfect, dar, vă rog, să-mi iertați indiscreția, v-ați iubit soțul, doamnă ?

— De ce întrebuințați trecutul. Îl iubesc și azi !

— Îl iubiți ? Admirabil ! Atunci, nu considerați că l-ați mai putea aștepta o vreme ! Explozia științei de azi... Știți, oricînd...

— Nu-mi vine să cred. Aceeași știință pretinde că vor trece ani... Ani mulți... Și cînd trec, sînt neîndurători... cu mine... cine știe ?... Dacă aș avea, să presupunem, douăzeci... mai mult... biologic ? Vă dați seama ? Ar fi, dacă nu dramă... cel puțin ridicol... (Calul ? sau nebunul ? gîndi doamna R.H., întorcîndu-se involuntar la unghii. Ce-i putea răspunde ne-

volnicul decimat ? Nu era loc pentru remiză. Avocatul n-avea soluția, dar dacă ar fi fost în locul regelui, ar fi făcut doi pași deodată — interziși — nu unul, ajungînd în pătrățelul negru, necesar victoriei). „Atunci", auzi glasul suficient, oribil de suficient și umflat al lui Barrofeel :

— ... Atunci... nu aveți decît o soluție a problemei...

— (Nebunul ? Regele bezmetic, sărind doi pași în diagonală ?)

— ...Spuneați că îl iubiți...

— Vă rog să nu vă îndoiți !

— Suportați frigul ?

— Sînt născută în Groenlanda, constată ea, înfiorîndu-se discret la întrebare, pradă amintirilor resuscitate imprudent de interlocutorul devenit brusc nefolositor, găunos.

— Perfect ! Congelați-vă, doamnă ! Și faceți stipularea de rigoare la Centrul respectiv : să fiți readusă la 37° simultan cu soțul dumneavoastră... cînd și... dacă...

Doamna R.H. se decise atunci la mutarea într-o doară a nebunului, privind spre auricularul problemei, cu un sentiment de sinucidere involuntară...

CAZUL G. D. HEARTH

Pentru a ilustra necesitatea legiuirilor complexe actuale privind problema în studiu, dăm un alt exemplu din istoria criobiologiei.

G.D. Hearth, președintele unui mare trust de oțelării și vechi cardiac este victima unui atac de inimă, își pierde cunoștința, intră în comă și, din fericire, medicul său curant fiind în apropiere, ordonă congelarea în azot lichid pînă la intervenția chirurgicală. Într-adevăr, inima personală a lui G.D.H. nu mai era bună de nimic și trebuia găsit, în Banca generală de organe sau într-una din multiplele ei filiale de pe suprafața globului, un cord străin, perfect corespunzător imunologic pentru a se evita rejetul. * Cum bine se înțelege, nu se pusese la punct pe atunci nici inima artificială de azi, construită din piese detașabile, interșanjabile, insensibilă la radiațiile biologice afective și cu durată de funcționare practic infinită. Mă rog, asta era situația, dar domnul G.D.H. era crioamator vechi, deși la nevoie ar fi fost în stare să plătească și acea imensă taxă de urgență ce i-ar fi permis congelarea provizorie, chiar neînscris în prealabil la un centru de crioconservare.

Trecem peste amănunte ca panica, lacrimile, îngrijorarea familiei care nu știa ce atitudine să adopte în fața dispariției provizorii a lui G.D.H. și ne oprim la detaliul că președintele trustului aparținea imunologic unui grup foarte rar. Consultarea statistică arată că un cord corespunzător nu putea

* Eliminarea organului ca necorespunzător imunologic.

apărea în Banca de organe decît la cîţiva ani o dată, chiar şi mai rar. Trebuia deci să mai aştepte.

Secretara lui G.D.H. era uneori solicitată de împrejurări ca aceasta :

— Alo, aici Untel de la Hearth Corporation (filială cu sediul la mii de mile distanţă). Doresc să vorbesc urgent cu G.D.H. în legătură cu situaţia acţiunilor sale în bursă.

— Vă rog să reveniţi peste cîţiva ani, domnul director e depus deocamdată în azot...

— Unde ?

— În azot lichid ! striga secretara crezînd că nu e auzită din cauza zgomotului de fond al reţelei radio. Reveniţi peste doi ani.

— Cum peste doi ani, domnişoară, aici este problemă de ore, cel mult... interesele domnului Hearth sînt periclitate de orice întîrziere...

— Regretăm, luaţi dumneavoastră hotărîri în locul domniei sale. V-am spus că-i în container.

— Dar n-am dreptul... numai dînsul... sau... iertaţi-mi nedelicateţea termenului, moştenitorii domniei sale sînt îndreptăţiţi să o facă... Înţelegeţi, riscurile sînt mari...

— Vă înţeleg perfect, dar situaţia rămîne aceeaşi. Aşteptaţi... sau... descurcaţi-vă... încheia domnişoara discuţia, rămînînd însă mereu cu senzaţia dezagreabilă de a fi secretara unui mort.

Împrejurările de acest fel se înmulţeau, averea lui G.D.H. suferea fluctuaţii îngrijorătoare.

Or, G.D.H. era crioamator vechi. Între altele, stipulase în formularul de înscriere o clauză prin care, în caz de accident, numai soţia sa, în care avea o încredere desăvîrşită, era persoana îndreptăţită legal să ordone decongelarea. Omisiunea, sau lipsa de prevedere a lui G.D.H. consta în aceea că nu desemnase şi pe cine să-i administreze averea în acest răstimp.

Tot aşteptîndu-se o inimă potrivită anii treceau, iar afacerile trustului mergeau destul de aproximativ. Pe de altă parte autorităţile fiscale, înzestrate cu ochelari de cal în ceea ce priveşte progresele ştiinţei, au trimis doamnei Hearth o notificare — somaţie de plată a unor importante taxe de moştenire, la care se adăugau penalizările de întîrziere cumulate cu dobîndă compusă, pe mai mulţi ani. Menţionăm

însă că HEARTH CORPORATION era la zi cu impozitele pe profituri şi cifră de afaceri. Faptul nu poate surprinde, ştiut fiind că fiscul nu refuză niciodată bani, adică autoimpunerea, chiar dacă mai tîrziu ar socoti-o subestimată.

Cum era de aşteptat, doamna Hearth se adresează justiţiei în paralel cu Ministerul Finanţelor, pentru a elucida situaţia sa financiară. Angajează un mare avocat de pe atunci, R.R. Hastings, fericit să pledeze primul proces de acest fel şi să pună în dificultate însăşi justiţia, care încă nu reglementase convenabil problema crioamatorilor congelaţi.

— Onorată curte, spune Hastings, din prima şedinţă, vă rugăm să respingeţi cererea fiscului de a fi plătite taxe de moştenire, întrucît ori doamna Hearth este văduvă şi atunci fiscul nu ar fi trebuit să încaseze taxele anuale datorate de G.D.H. pe venituri, ori doamna Hearth nu este văduvă, domnul G.D.H. trăind — fapt de care, de altfel, sîntem convinşi — şi pe cale de consecinţă nu este cazul să se pretindă taxe de moştenire.

Avocatul fiscului nu se lăsă impresionat de retorica scurtă dar concisă a confratelui şi complică lucrurile :

— Onorată curte, spune el, din informaţiile pe care le avem se pare că G.D.H. a fost introdus în container într-o stare despre care nu se putea aprecia dacă era comă sau moarte. După cum se ştie, moartea clinică se stabileşte prin examenul electroencefalografic, care trebuie să arate o lipsă totală de activitate bioelectrică a creierului. Dar acest examen nu s-a practicat, iar noi sîntem îndreptăţiţi să afirmăm, în lipsa acestei probe, că în container se află, spre regretul tuturor, un decedat. În consecinţă, doamna Hearth se găseşte în postura de moştenitoare legală şi este obligată să achite taxele de moştenire din care, bineînţeles, se vor reduce impozitele pe venit anual plătite, nici noi nu ştim cum, în numele lui G.D.H., dar la care se vor adăuga, bineînţeles, majorările anuale importante şi rezultate din neplata la vreme a taxelor de moştenire. Statul nu poate fi frustrat de un număr important de milioane de dolari. Atragem în special atenţia doamnei Hearth că aceste taxe şi penalizări de întîrziere cu dobîndă compusă sînt de pe acum atît de mari, încît aproape ating nivelul moştenirii lăsată de G.D.H. Orice întîrziere o va pune pe distinsa văduvă-moştenitoare

în neplăcuta situație de a nu mai moșteni aproape nimic, sau chiar de a datora sume în plus fiscului !

Din prima ciocnire dintre cele două părți procesul se anunța foarte interesant pentru gazetari și public, dar deosebit de spinos pentru completul de judecată. Cu atît mai mult, cu cît avocatul fiscului adăugă :

— Pentru a fi înțelegători cu partea adversă, fiscul cere onoratei instanțe să ordone cuvenita expertiză electroencefalografică pentru a se stabili dacă G.D.H. trăiește sau nu în container.

— Dar este absurd și total ilegal, reia în replică avocatul Hastings. Numai doamna Hearth este îndreptățită prin lege și stipulațiile olografe ale domnului G.D.H. să ordone decongelarea. În afară de aceasta, personal, cred că o decongelare intempestivă ar periclita însăși viața soțului clientei mele, a cărui inimă nu poate fi pentru moment înlocuită. Cererea fiscului ne apare ca o tentativă de asasinat.

Doamna Hearth, prezentă în sală, leșină.

Curtea suspendă ședința pentru cîteva minute, pentru a rezolva incidentul.

La reluare, instanța propune un termen pentru a fi consultați specialiștii în legătură cu eventuala decongelare și consecințele ei posibile, fie că ea ar fi ordonată de doamna Hearth, fie că ar fi decisă de Tribunal.

Înainte de a se ridica însă completul, avocatul Hastings roagă să i se permită o întrebare.

Judecătorii acceptă.

— Onorată instanță, începe avocatul cu un ton foarte calm și insinuant, mi-aș permite să vă întreb : dacă pînă la termenul fixat de dumneavoastră doamna Hearth se remărită... mă rog, nu am pretenția să spun că, după atîția ani de așteptare ar fi în drepturile sale să-și refacă viața, pun întrebarea numai principial. Dacă, deci, este remăritată la prima înfățișare, onorata instanță nu ar putea să o acuze de bigamie ? Nu ar putea să o aresteze în ședință și să o judece pentru bigamie ?

Perplexitatea sălii și a însuși completului de judecată în fața acestei întrebări este ușor de dedus.

Avocatul Hastings cere pe loc admiterea în paralel a unei acțiuni care să stabilească starea civilă a doamnei He-

arth, fără a o obliga să ordone personal decongelarea, act ce ar putea să o pună în postura de tentativă izbutită sau nu de crimă, prin prisma noţiunilor medicale cunoscute pînă atunci.

Cu aceasta şedinţa ia sfîrşit.

Nu este momentul să ne întindem prea mult asupra desfăşurării procesului. În rezumat, specialiştii consultaţi de Tribunal au scris, negru pe alb, că o decongelare pentru efectuarea unei electroencefalograme, atîta vreme cît nu s-a înlocuit inima, ar echivala cu o crimă săvîrşită de cei care ar efectua-o asupra lui G.D.H. şi nu numai de cei ce ar ordona-o — justiţia sau soţia. „Este foarte greu de presupus, continua raportul medical, că s-ar găsi cineva din personalul Centrului de crioconservare respectiv să se facă de bună voie părtaş la această eventuală tentativă de omor — cu toate consecinţele ei penale". În încheiere se arată că singurul posibil vinovat de, citäm, „neîndeplinirea întregii gestualităţi medicale din atare împrejurări, este medicul curant al lui G.D.H. dr. Burroughs, dar, adaugă raportul, efectuarea unei electroencefalograme, necesitînd un timp minim de 15 minute, ar fi fost posibil ca în acest interval să se producă moartea clinică totală şi definitivă a lui G.D.H. prin întîrzierea congelării. Din acest punct de vedere, graba şi aparenta neglijenţă a medicului Burroughs rămîn justificate".

Termene peste termene, expertize, contraexpertize, pledoarii de ambele părţi, bine şi justificat susţinute, au urmat luni în şir.

În cele din urmă, Tribunalul a trebuit totuşi să ia hotărîrea pe care o redăm mai jos, din analele vremii.

HOTĂRÎRE

Avînd în vedere etc. etc.

Punctul 1. Tribunalul admite parţial acţiunea Ministerului Finanţelor împotriva doamnei M.G.D.H., dar suspendă executarea ei pînă la efectuarea transplantului de cord asupra numitului G.D.H., urmînd ca în cazul în care acesta trăieşte, acţiunea M.F. să fie respinsă, iar în cazul în care acesta nu trăieşte, data decesului să fie stabilită printr-o

nouă acțiune în justiție, în urma unei expertize extemporanee.

Punctul 2. Considerăm că Ministerul Finanțelor ar putea suspenda creșterea taxelor de moștenire, deoarece nu s-a stabilit dacă este vorba sau nu de un deces, iar în caz de deces nu poate fi stabilită data ivirii lui.

Punctul 3. Cu privire la acțiunea paralelă intentată de doamna Hearth pentru a i se stabili starea civilă, Tribunalul o declară *văduvă provizorie*, cu dreptul de a se recăsători pînă la data prevăzută la punctul 1 al prezentei Hotărîri, cînd una din căsătorii, la alegerea doamnei Hearth, va putea fi considerată anulată pentru a nu se ivi delictul de bigamie neintenționată.

Punctul 4. a. Amendează cu 100 de dolari pe Dr. R.R. Burroughs, medicul curant al numitului G.D.H., care nu și-a respectat în întregime îndatoririle profesionale, nu a ordonat efectuarea electroencefalogramei și a pus justiția în fața unui caz echivalent dilemei lui Koron * din antichitatea greacă.

---

* Se spune că prin sec. III î.e.n. ar fi trăit într-o cetate grecească un filozof pe nume Koron, vestit pentru arta retoricii sale. Înființase și o școală unde tinerii vremii își puneau la punct cunoștințele în toate domeniile, dar în special în arta retoricii, susținerii de procese în fața judecătorilor vremii.

La Koron vine într-o zi un tînăr foarte bogat și-i propune ca în schimbul unei sume exprimate în talanți de aur și enormă pentru acea vreme, „să-l învețe într-un număr de ani, *tot ce știa Koron*, cu singura condiție ca prețul să fie plătit integral la sfîrșitul perioadei de instruire și *numai dacă tînărul va cîștiga primul proces* susținut în fața judecătorilor". Rămîne la latitudinea lui Koron să fixeze momentul cînd considera că l-a învățat pe tînărul bogat *tot ce știa*. Koron, încrezător în darurile sale didactice, în cunoștințele sale și ispitit de suma imensă ce i se oferea drept plată a strădaniilor, primește învoiala cu toate condițiile. Ba chiar o așterne pe papirus de două ori, o semnează fiecare și fiecare păstrează cîte un papirus.

Trec anii... Tînărul se dovedește sîrguincios, iar Koron foarte activ în comunicarea cunoștințelor, nerăbdător să ajungă la recompensa eforturilor sale. Și vine, în sfîrșit, clipa, în care Koron socotește că nu mai are nimic să-l învețe pe tînăr. Îi și spune. Acesta se dovedește neîncrezător și mai de-a dreptul, mai pe ocolite, îi reproșează bătrînului său dascăl că el, tînărul, crede

b. Tribunalul acordă un premiu de 100 de dolari medicului Burroughs, care trecînd peste îndatorirea profesională a salvat, poate, prin urgența gestului său, viața unui om.

---

că acesta i-ar fi ascuns unele cunoștințe, că nu i-ar fi spus chiar *tot ce știe*, că deci nu s-a ținut de învoială. Koron se arată iritat de o asemenea învinuire, se iscă o discuție și amîndoi, înfierbîntați, ajung în fața Areopagului cetății. Iată-le pledoariile :

Tînărul : Cinstite fețe. Susțin azi primul meu proces public. Am avut o învoială cu Koron. *Nu cred că și-a ținut-o.* Oricare ar fi însă hotărîrea voastră eu nu-i voi da suma de bani pe care pretinde că i-o datorez și iată de ce : În învoială stă scris că el trebuie să-mi *împărtășească toate cunoștințele sale* și ca urmare să *cîștig primul proces* — după aceea urma să-i dau banii. Dacă recunoașteți ce susțin eu, că nu mi-a spus chiar totul, înseamnă că nu mă obligați să-i dau banii, iar dacă nu recunoașteți, *eu pierd primul proces* și prin aceeași învoială, Koron nu trebuie să-mi pretindă banii.

Bătrînul Koron : Cinstite fețe ! Cunoașteți acum învoiala. Oricare ar fi însă hotărîrea voastră, **tînărul îmi va da banii și** iată de ce : Considerînd că eu sînt cinstit și l-am învățat *tot ce știu* și o spun cu mîna pe conștiință că așa este, dumneavoastră îl veți sili prin hotărîrea judecătorească să-mi achite suma. Dacă însă îi veți da lui dreptate, asta înseamnă că el cîștigă primul proces public și prin învoiala de pe papirus este obligat să-mi dea banii.

Nu adaug mai mult. Se pare că de atunci și pînă azi bătrînii din Areopag se trag uimiți de bărbi spunînd : Koron, Koron (cioară pe grecește), din așa cioară, așa pui !

BOALA DE DECONGELARE (APATIA CRIOGENETICA) *

Luată în general, omenirea nu a suferit în cursul istoriei de un exagerat zel față de suferințele aproapelui. Dar cel puțin fiecare se preocupa de propria persoană, și așa, fiecare avînd grijă de fiecare, în sensul „de el însuși", specia nepăsătorilor autentici era destul de rară și nu punea probleme.

Istoria criobiologiei notează însă apariția unui fenomen interesant la crioamatorii decongelați. Fenomenul nu afecta, bineînțeles, totalitatea acestor indivizi, dar a constituit, la un anume moment, un fapt îngrijorător prin frecvență. Foarte tîrziu s-a observat însă, controlînd statistic toate regiunile care dispuneau de Centre de crioconservare, că apariția nepăsării sub aspecte variate era mult mai frecventă cînd timpul de „viață suspendată", de locuire în container la —195°, era scurt: de la cîteva ore la cîteva zile. Pînă atunci, însă, lumea a trecut prin momente dramatice.

Cazurile prezentau aspecte variind de la simpla indiferență față de o suferință fizică banală (durere de măsele, crampe etc.) sau psihică (conflict mărunt familial sau la locul de muncă) pînă la lipsa totală de reactivitate afectivă depresivă — nici o lacrimă, nici un oftat — cu ocazia pierderii de pildă a unei rude apropiate în condiții dramatice. (Prin „condiții dramatice" înțelegem împrejurări în care moartea se producea atît de repede, încît nu dădea timp ca accidentatul să fie congelat, decongelat apoi și tratat pe îndelete, cu mijloace potrivite afecțiunii sau traumatismului care determinaseră moartea bruscă).

---

* Nepăsare apărută după acțiunea frigului.

Nepăsarea lor era împinsă uneori pînă la sfidarea primejdiilor autentice, care le ameninţau grav integritatea fizică sau chiar viaţa. Nepăsarea era atît de mare, încît era privită de unii ca „o amputare de instinct al conservării". Cei mai mulţi însă o socoteau „curaj nemaivăzut" făcînd obiectul admiraţiei publice.

Se citează astfel, dintre multe, cazul unui paraşutist care nu a deschis în mod deliberat paraşuta decît la cîţiva metri de pămînt şi numai prin miracol a scăpat cu ambele călcîie fracturate. „Curajul" acestui paraşutist a fost un subiect atît de „gras" pentru ziarele locale, lumea feminină a oraşului s-a interesat atît de asiduu de „eroul" zilei, încît acesta, după ce s-a vindecat, la reluarea antrenamentelor încă de la primul salt *nu a mai deschis deloc paraşuta!* E uşor de imaginat că serviciul de urgenţă al aerodromului a adunat şi congelat curajoasa masă de carne şi oase frînte care mai dădea semne de viaţă. Osteneala medicilor pentru a reface apoi bucată cu bucată pacientul se deduce de asemenea. Sigur este însă că, fiind păstrat mai multă vreme în container, paraşutistul adus a doua oară la viaţă nu a mai dat semne de temeritate proverbială.

Părerile erau acum însă împărţite printre concetăţeni: unii îi susţineau cu tărie nemaivăzutul curaj, alţii se întrebau dacă totuşi nu era vorba de o ţicneală.

Nimeni nu remarca însă că el evita cu grijă să aibă treburi înspre cîmpul de antrenament, să pronunţe cuvîntul paraşută, să se deplaseze cu altceva decît cu mijloace strict terestre sau să se urce pe înălţimi mai mari decît derdeluşul pe care se dădeau copiii cu sania.

Faptele se întîmplau, bineînţeles, înainte de a fi fost descrisă de către savanţi boala aceasta nouă, numită *apatie criogenetică.*

Am redat mai sus un caz grav, un caz extrem, „caz limită" cum se exprimă în limbaj medical. Dar cazurile uşoare sau mijlocii începeau să fie destul de frecvente.

Astfel de „cazuri uşoare" s-au semnalat la început printre crioamatorii decongelaţi de sex foarte feminin şi erau manifestate printr-o indiferenţă mai mult sau mai puţin marcată faţă de propriul aspect exterior.

Nu mai obişnuiau să se fardeze, să schimbe zilnic cremele şi parfumurile, se pieptănau singure, foarte rar îşi

mai făceau permanente la coafor. Consumul de cosmetice, începînd să scadă, producătorii au tras semnalul de alarmă, denunțînd apariția unui curent feminin retrograd, cu tendințe protestatare împotriva unei „higiene rafinate" etc.

Dar crioamatoarele decongelate își continuau drumul prin viață, nepăsătoare de asemenea și la fluctuațiile modei vestimentare, indiferente la înălțimea talonului, lungimea fustei, policromia perucilor, șicul blănurilor de *animale artificiale.* *

La glasul fabricanților de cosmetice s-a alăturat cel al creatorilor de mode, croitori și cizmari, de toate taliile. Violența publicitară a acestora a mers pînă la invective de tipul „jos troglodismul" sau „condamnați nepăsarea la fantezia noastră fecundă", „bărbați, întoarceți spatele oricărei femei care mai poartă rochia din sezonul trecut!" etc.

Reacția masculină a fost destul de temperată. Au fost glasuri de avizați (cercetători în domeniul poluării de pildă) care au luat apărarea femeilor ce în indiferența lor se limitau la săpun, deodorantul minim și colonia parfumată cu extract pur de flori, afirmînd că restul, grosul marii producții, ar fi toxic pentru organism.

Alți bărbați la fel de avizați, dar provenind din domeniul economic, porneau de la exemple majore și aminteau că de pildă, în sec. XVI—XVII, o rochie frumoasă era purtată de două-trei generații de femei, că moda se schimba o dată la un secol și că în prezent schimbarea modei de 2—3 ori pe an nu ar reprezenta decît risipă sau, mai grav, o dovadă a unui prost gust permanent (de vreme ce se renunță la un aspect vestimentar atît de repede) și o nepăsare pentru viitor față de capacitatea globului de a furniza materia primă irosită neghiob.

---

* Este aici cazul să amintim un progres tehnic extraordinar. Datorită creșterii cererii și scăderii pînă la dispariție aproape a numărului sălbăticiunilor cu blana cărora femeile din totdeauna — dar în special cele de azi — sînt fericite să se îmbrace, s-a ajuns la formula crescătoriilor de animale (tigri, foci, vulpi de toate culorile, nurci, vizoni etc.) exploatate după un sistem ingenios: nu mai erau sacrificate — deoarece nici în crescătorii nu se înmulțeau în raport cu cererea — ci pur și simplu tunse o dată sau de două ori pe an, ca oile, iar părul era implantat pe un suport plastic. S-a ajuns la o blană mixtă, care nu se deosebea cu nimic de cea clasică, dar pe care o vulpe sau o nurcă bine hrănită o puteau furniza de 10—12 ori în viață.

Crioamatoarele decongelate despre care vorbim erau însă — bineînțeles, patologic — total indiferente și la recriminări și la laude. Mai delicată le era însă poziția față de congenerele care nu trecuseră prin containerul cu azot lichid. Societatea feminină începea să le evite, prietenele adevărate le rămîneau tot mai puține, ieșirile cotidiene la reuniuni sau spectacole le deveniseră săptămînale din cauza animozității iscate de ele în cuplurile conjugale. Într-adevăr, se părea că din ce în ce mai mulți bărbați serioși se raliau acestei atitudini pe care ei o numeau „temperanță și sobrietate" și încercau să o recomande soțiilor. Relativa izolare în care fuseseră împinse criodecongelatele avea însă unele avantaje care nu scăpau nimănui: erau mai odihnite, mai naturale, mai proaspete, se vestejeau mai lent, se bucurau de prietenii feminine puține dar reale, de aprecieri masculine din ce în ce mai evidente...

Și cum era de așteptat în lumea sexului așa zis slab, calma indiferență a bolnavelor împotriva modei nu a întîrziat să se insinueze și în cele din urmă să facă explozie printre miliardele de femei sub forma de *„moda indiferenței față de modă"*. Nu e locul să mai înșirăm consecințele acestei victorii neintenționate. Ne interesăm de alte aspecte ale apatiei criogenetice.

Mai erau de pildă așa-numiții „flegmatici". Oameni trecuți prin containerul cu azot și care apoi nu se mai grăbeau să prindă condica, fiindcă, pornind devreme de acasă ajungeau devreme, nu se agitau pe scările mijloacelor de transport în comun, le era indiferent dacă sînt sau nu trecuți pe tabelul de premieri, lăudați de șefi sau certați, concediați sau avansați în grad, mutați în provincie sau menținuți în centrală etc.

Cum e de presupus, acești flegmatici aveau succes în întreprindere, erau notați ca „salariați înțelegători" și, cum indiferența lor se manifesta numai față de propria lor persoană, munca și-o desfășurau exact ca restul angajaților, adică nici mai bine, nici mai rău.

În familie însă, răbdătorul, calmul, flegmaticul, era judecat altfel. Soția, soacra, bunica, chiar copiii dacă erau mai răsăriți ca vîrstă îi criticau indiferența, îl îndemnau „să dea din coate", să se afirme, să facă în sfîrșit ceva pentru prosperitatea lor, a celor care stăteau în majoritate acasă și aș-

teptau de la dînsul dacă nu marea cu sarea, cel puțin un trai excelent.

Reproșurile nu-i mai atingeau însă pe acești oameni. Ei dădeau semnele unei înțelepciuni nou cîștigate după refrigerare și unii ajunseseră chiar — cu oarecare efort — să se autoadmire discret. Se înjghebau grupuri, se înființau cluburi ale crioamatorilor flegmatici în care se întîlneau și tăceau pentru a-și verifica — tot discret — treapta de nepăsare.

Pînă în ziua, sau zilele, în care savanții criobiologi au etichetat starea lor de flegmatică înțelepciune drept o boală mintală.

La început „flegmaticii" nu au fost cîtuși de puțin afectați de noua lor situație a sănătății — le era în structură această reacție — dar, cu timpul, societatea înconjurătoare, colegii, șefii direcți sau indirecți au început a-i privi cu alți ochi : compătimitori, circumspecți, piezișii, bunele calificative li se dădeau tot mai rar sau deloc, din prudența de a nu încuraja o alienare.

Binevoitorii le-au atras atenția că trebuie să se trateze, să se vindece. Și cum toate lucrurile se *învață*, flegmaticii noștri au învățat, au înțeles că starea lor e și un fel de *nepăsare față de nepăsare*, că ei sînt niște *înțelepți patologici*.

Ce-i drept, situația în familie li s-a ameliorat. Erau îngrijiți fără rost, dar nu mai erau certați, erau băgați în pat seara cînd ei ar fi avut chef să se plimbe sau să vadă un film, opriți de mamă, de soacră, de la paharul de whisky. Soțiile plîngeau pe înfundate. Mă rog, toată lumea suferea în casa suferindului de nepăsare, dar — am mai spus — cum indiferența lor se manifesta numai față de propria suferință, bieții nepăsători cu ei înșiși erau foarte sensibili la chinurile familiei, îndurerați, îngrijorați, trăiau fiecare în felul lui drama familiei, provocată de propria lui dramă — etichetată ca atare de studii științifice fundamentate clinic și statistic.

Și cum un tratament eficace întîrzia să apară, transgresînd regulile asociațiilor, s-a discutat cu tot calmul problema într-unul din cele mai mari cluburi de flegmatici. Cineva a propus o soluție : reintroducerea în azot lichid și în masă a tuturor flegmaticilor ! Aceasta atît pentru a scuti societatea de un tip de înțelepciune, de care ea dădea semne că nu avea

nevoie, întrucît putea complexa pe oamenii normali, cît şi pentru a scuti familiile de povara unei boli cronice. Propunerea a fost acceptată. Dar se trecea printr-o criză de azot, iar containerele erau şi ele destul de puţine.

S-a recurs tot la studii medicale pentru a se putea stabili cît de cît o prioritate sau ceva similar cu un grad de urgenţă „la container".

Nu după multă vreme, *apatia criogenetică* a fost împărţită în *forme clinice*, ca toate celelalte boli cunoscute. Ordinea gravităţii, începînd de la manifestările cele mai uşoare pînă la cele mai grave, s-a stabilit astfel :

1. Apatie criogenetică — forma de aparentă înţelepciune (sau pseudofilozofică)
2. Apatie criogenetică — forma de răbdare fără limită (flegmopatie)
3. Apatie criogenetică — forma de indiferenţă (nonşalopatie)
4. Apatie criogenetică — forma de nepăsare crasă
şi
5. forma de curaj dement.

Formele intermediare nu au mai fost luate în discuţie. Aceasta rămînînd de altfel şi ordinea de prioritate în cazul în care bolnavii solicitau internarea în container.

Primele forme — pseudofilozofică şi de răbdare fără margini — fiind cele mai supărătoare pentru societate, sînt considerate de primă urgenţă, în timp ce forma de curaj dement sau nepăsare crasă, fiind socotite greu curabile, dar mai puţin stingheritoare ambianţei, rămîneau să dăinuiască libere, neputîndu-se sacrifica — inutil — un număr important de containere cu azot lichid.

După ce majoritatea internărilor de criopaţi a fost realizată, studiile de criobiologie au stabilit în sfîrşit că mecanismul de producere a supărătoarei boli era decongelarea timpurie, despre care am vorbit la începutul acestui capitol. S-a stabilit atunci că limita minimă de menţinere în azot lichid trebuie să fie de un an, adăugîndu-se şase luni de siguranţă sau consolidare, pentru a se preîntîmpina apariţia chiar a celor mai uşoare — dar jenante — forme de apatie criogenetică şi anume *înţelepciunea criopată* (etichetată provizoriu „*aparentă*", pentru că urma să se stabilească dacă nu

era cumva „*reală*"), sau „*răbdarea fără margini*". În acest fel s-a ajuns, nu după multă vreme, la eradicarea totală și absolută a acestor manifestări patologice. *

Din punct de vedere practic, problema părea elucidată, dar teoretic boala cu variantele ei a generat studii psihiatrice, psihologice și chiar comentarii cu nuanță filozofică.

Înainte de a trece la concluzii este poate nevoie să amintim că una din complicațiile relativ frecvente în boala de decongelare era apariția unui optimism viguros sprijinit uneori de realități și a unei tendințe la veselie însoțită sau nu de manifestări altruiste, depășind obiceiurile vremii. (Probabil rămășițe de protoxid de azot, sau gaz hilariant, pretindeau cercetătorii).

S-au căutat explicații științifice privind mecanismul de apariție al apatiei criogenetice.

S-a admis — majoritatea autorilor sînt de acord azi — că în containerul cu azot, creierul ar mai funcționa cîteva secunde într-o stare specială, congelatul trăind fericirea de a fi scăpat de moarte, trăind certitudinea că, avînd la îndemînă containerul, poate oricînd scăpa de orice suferință. Aceste impresii de ultimă clipă rămîn fixate în memoria crioamatorului cu o mare forță de iradiere și determinare a comportamentului după decongelare. Prin caracterul lor deosebit, devin — dacă se poate spune așa — o religie tiranică la deșteptare, ca experiența cea mai zguduitoare din viață. Se știe că în comele prelungite se produce o amnezie retrogradă, adică o uitare răsfrîntă asupra trăirilor celor mai recente : traumatizatul cranian — de pildă — uită momentul accidentului sau faptele petrecute cu cîteva ceasuri sau zile înainte de el. Este exact contrariul fenomenului de înghețare pentru scurtă durată în azot : nu există comă, ci numai suspendare bruscă a vieții, de aceea ultimele secunde rămîn gravate în memorie.

---

* Din această epocă a criobiologiei au rămas în limbă expresii ca : „rabdă ca un criopat". Sau, în fața nerecunoștinței, se răspunde amar și azi : „M-am purtat cu voi ca un criopat și mă tratați ca pe-un criopat". Sau : „viață de criopat"... Toate aceste moșteniri lingvistice par a demonstra o anume nostalgie a omului de azi (de ce n-am spune regret ?) față de dispariția aproape totală a formelor ușoare de apatie criogenetică. (Ne referim la răbdarea infinită și la pseudoînțelepciune).

S-ar crea astfel în acele momente un fel de optimism de formă particulară, deoarece poate fi întîlnit şi la pesimişti, şi care persistă înscris — mnezic — în subconştient, în cazul decongelării rapide, şi duce astfel la una din formele de boală a nepăsării.

Nepăsarea — fiziologică, normală — putînd fi o trăsătură de caracter comună atît optimiştilor cît şi pesimiştilor, s-au studiat antecedentele psihologice ale criopaţilor şi s-a ajuns la concluzia (interesantă !) că optimiştii, prin decongelare, sînt mai expuşi să facă o formă clinică de *pseudoînţelepciune*, în timp ce pesimiştii prezintă mult mai frecvent forma gravă de *nepăsare crasă.*

Bineînţeles că asupra acestor interpretări teoretice s-au ridicat şi obiecţii. S-a afirmat, astfel, că diferenţa dintre pesimişti şi optimişti nu ar fi în realitate una de structură psihologică, ci de reacţie întîmplătoare în faţa aceloraşi situaţii de viaţă şi ar rezida deci în faptul că pesimiştii sînt doar mai bine informaţi, într-o aceeaşi problemă dificilă, decît optimiştii. Dar acestea sînt chestiuni de amănunt. Nu mai obosim cititorul cu ele.

Mai adăugăm numai că pornind de la studiul formei de apatie criogenetică numită „sindromul curajului dement" şi caracterizată printr-o pierdere mai mult sau mai puţin accentuată a *instinctului de conservare,* ajungem în mod paradoxal la concluzia că înţelepciunea criogenetică, complicată sau nu cu altruism, ar fi înrudită strîns cu pierderea instinctului de conservare a speciei !

Prin extinderea acestui mod logic de a privi lucrurile, prostia ar fi manifestarea cea mai desăvîrşită a instinctului de conservare şi deci prostia are meritul de a menţine specia umană, mai ales dacă se complică şi cu egoism.

De aici pînă la afirmarea că înţelepciunea este o însuşire dăunătoare speciei, mai era un singur pas, pe care unii s-au grăbit să-l facă. În *Zeitschrift für Kriobiologie,* A.T. Dämmerschlaf publică un studiu intitulat : „Apologia prostiei" — în care afirma că ar fi, citäm — „singura formă de inteligenţă utilă omului, singura calitate ce îi asigură stăpînirea eternă a pămîntului".

Dăm punctul de vedere al lui Dämmerschlaf cu toată rezerva, dar nu ne putem opri de a mai cita cîteva rînduri: „Prostiile și gafele inteligentului sînt mai grave, mai periculoase și mai greu de îndreptat decît cele ale prostului...". Găsim aici, cu toată obiectivitatea, un argument convingător în sprijinul titlului lucrării din care provin extrasele, oricît ne-ar tulbura paradoxul și ne-ar zdruncina ideile perpetuate în timp despre valoarea inteligenței.

Spiritul uman, după cum se vede, are marea capacitate de a formula ipoteze, dar din fericire are și marea severitate de a constata că 99 la sută din ele pot fi în dezacord cu realitatea.

ȘTAFETA COSMICĂ

În raportul care urmează ne vom strădui să redăm cît mai fidel posibil, după confruntarea conștiincioasă a arhivelor vremii, primul zbor intersideral, mai exact prima tentativă a unui astfel de zbor.

Dacă omenirea a învins bolile și a amînat îndelung moartea cu ajutorul criobiologiei, marea victorie, aproape nesperată la un moment al evoluției noastre, a fost fără îndoială cucerirea spațiilor extraterestre îndepărtate. Și aceasta s-a realizat tot cu ajutorul științei frigului.

Fiindcă oricît de lungă ar fi fost viața omului, ce în epoca despre care vorbim atinsese media de 152 ani pentru femei și 145 ani pentru bărbați, mijloacele de transport cosmic nu atinseseră, ca viteză, decît a suta parte din viteza luminii, deci zburam cu aproximativ 3 000 km pe secundă. Performanța era impresionantă totuși. Se putea vorbi despre un mijloc de deplasare adecvat cît de cît distanțelor cerești.

Primul obiectiv din afara sistemului solar nu putea fi decît o vizită de curtoazie, am zice azi, în sistemul Alfa Centauri, situat la circa patru ani-lumină de noi.

Explorarea planetelor de la periferia sistemului solar se dovedise utilă doar teoretic. Practic, viața așa cum o înțelegem în sens major, adică permițînd o manifestare activă a conștiinței umane, nu era și continuă să nu fie posibilă în condițiile oferite de Jupiter, Saturn, Uranus, Neptun, Pluton și celelalte mai mărunte.

„Călătoriile cosmice" mult visate de omenire continuau să rămînă pagini de fantezie, povești interesante așternute pe hîrtie... dar povești.

Fiindcă la un calcul simplu, avînd viteza de 3 000 de kilometri pe secundă, erau necesari 400 de ani ca să se ajungă în apropierea Proximei. Dacă se adaugă încă 400 de ani pentru întoarcere, se ajunge la cifra de circa 800 de ani necesari unei asemenea deplasări. Raportată la viața omului de atunci, nu mult mai scurtă decît cea de azi, era o imposibilitate evidentă în condiții obișnuite.

Dar s-a născut și a evoluat criobiologia. Ideea de a se constitui o *ștafetă de criocongelați* într-un zbor colectiv, adică de a se așeza cap la cap un număr de vieți, este astăzi binecunoscută. Nici nu se poate concepe o călătorie interstelară fără procedeul ștafetei. Este inutil să mai adăugăm că de la pornire pînă la atingerea vitezei de 3 000 km/sec. era necesară o accelerație de nesuportat pentru organismele active, la 37°, în timp ce un congelat în azot devenit „obiect" dur, poate suporta fără pericol accelerații pînă la viteze și mai mari.

Navele destinate acestor drumuri aveau la început zecedoisprezece cosmonauți, dintre care opt piloți, iar restul savanți în diferite domenii, toți închiși în containere cu azot lichid programate pentru decongelări la anumite perioade. Cu totul schematic, la fiecare opt ani era decongelat un pilot pentru un an, în vederea unui *schimb permanent* la bord. Nava poseda astfel tot timpul un creier uman în activitate, pentru legătura cu Terra, observații științifice de rutină, corecția zborului etc. Dacă se ține seama de calculul schițat mai sus, adică cele două treimi active din viața unui om, de la 20 la 120 de ani, ajungeau din plin pentru un voiaj cosmic Pămînt—Proxima Centauri dus-întors.

(Cînd, mult mai tîrziu, după rezolvarea ingenioasă a problemei comunicației navă-Terra, astronavele au devenit, prin perfecționări, mai încăpătoare, ținîndu-se seama de considerente de ordin psihologic, s-a putut organiza „schimbul permanent" dintr-o pereche, soț-soție, sau chiar două perechi, pentru a se evita o atmosferă monotonă sau de tensiune nervoasă care ar fi putut genera neînțelegeri, certuri conjugale etc. într-un spațiu restrîns și relativ lipsit de distracții).

Este de-a dreptul înduioșătoare istoria organizării primelor zboruri, dacă ne rememorăm sacrificiile făcute, munca

de termită și lepădarea de sine a acelora care porneau în călătorie sau, dimpotrivă, rămîneau pe Terra.

Transmiterea rapidă a informațiilor culese în drum sau receptarea indicațiilor de la Baza de lansare a reprezentat la început dificultăți mari. Fiind vorba de distanțe de luni sau ani-lumină, undele herziene — care și azi au rămas mijlocul de comunicare cel mai utilizat — călătorind prin spații cu viteza luminii, produceau întîrzieri proporționale cu distanța. Este de la sine înțeles că asemenea decalaje de luni sau ani în documentare și transmisie de ordine creau imposibilitatea de colaborare efectivă între rachetă și Centrul terestru. S-ar fi asistat pasiv la o evoluție separată a stației interastrale, generații de savanți s-ar fi succedat la recepționarea unor informații vechi, utilizabile doar teoretic, sacrificiile unui grup de pămînteni pasionați de cucerirea cosmosului nu ar fi fost răsplătite de conștiința și răsunetul victoriei. Sîntem în domeniul slăbiciunilor omenești. Ne place să clădim pentru viitor, dar satisfacția autentică — trebuie să recunoaștem — apare mai savuroasă cînd noi înșine trăim viitorul și gustăm din roadele muncii noastre. Trebuie să înțelegem acele vremi de pionierat și, în afara necesităților pur tehnice, setea de informație rapidă a organizatorilor, cînd au inițiat *legătura telepatică* pămînt-rachetă și invers.

Considerîndu-se viteza de circulație a gîndului, măsura părea ideală.

Se cunoșteau atunci ca și azi trei *forme* de energie cerebrală, plus una suplimentară, *premoniția*, definită provizoriu ca forța pătrunderii anticipate în timp, destul de obscură, de domeniul parapsihologiei sau al celei de a patra dimensiuni, greu de mînuit în acele vremi.

Revenim.

Prima formă, *influxul nervos*, energia de lucru neuronal obișnuit, energie electro-chimică, are o viteză de deplasare de-a lungul legăturilor, fibrelor nervoase, cuprinsă între 3 și 120 m pe secundă. Foarte lentă deci, și mai ales *variabilă* cu grosimea fibrelor nervoase și cu structura lor.

Din activitatea cerebrală globală a primei forme de energie, adică a influxului nervos, ia naștere în mod secundar cea de-a doua formă, așa-numiții *biocurenți*, de ordinul microvolților, energie electrică ce se deplasează cu viteza

luminii, uşor de captat şi de amplificat în electroencefalografe.

Dar biocurenţii nu reprezintă *gîndul*, cea de-a treia formă. Activitatea bioelectrică este un produs secundar, neutilizabil ca interpretare — şi atunci destul de imprecisă — decît în patologia creierului (epilepsie, tumori cerebrale, nevroze etc.). Dacă nu am vrea să-i minimalizăm excesiv însemnătatea, am îndrăzni să numim biocurenţii cerebrali: un fel de „mătreaţă a creierului". Practic deci, deşi viteza de propagare a lor este mare, nu pot depăşi pe cea a lumii, nu pot transmite informaţii noţionale, nu sînt interesanţi în comunicările interastrale.

Gîndul, procedeul telepatic rămînea atunci — ca de altfel pînă nu de mult, de cînd se utilizează tahionii depăşind viteza luminii — singura formă de energie capabilă să ducă o informaţie mai iute decît lumina.

Încă din secolul XX se cunoştea forţa de pătrundere a gîndului prin medii solide şi lichide oricît de compacte, oricît de blindate. De aceea se folosea în comunicaţiile dintre submarine. (Se ştie că energia electromagnetică nu poate străbate pături de lichid de la o anumită grosime în sus, nici blindaje de tip Faraday sau plumb etc.).

Eterul spaţial nu punea problema unei rezistenţe la pătrundere, ci numai a distanţei de parcurs. Şi, bineînţeles, a vitezei de deplasare, pentru gînd.

Transmiterea telepatică a înregistrat însă de totdeauna un neajuns: infidelitatea. Erorile la recepţie ajunseseră în secolul citat, după ameliorări despre care vom vorbi, la circa 30—40%, ceea ce constituia o performanţă, dar excludea telepatia din rîndul metodelor de comunicaţie ştiinţifică.

Coeficientul de eroare trebuia, dacă nu înlăturat, cel puţin redus sub 10%, pentru a putea fi corectat prin repetare şi întrebuinţat cu folos.

Şi s-a ajuns, într-adevăr, prin selecţionarea unor cupluri de oameni, respectiv structuri cerebrale, care să prezinte mari asemănări de structură biologică sau afinităţi sentimentale, afective, apreciabile; de pildă mamă-fiu, fraţi gemeni, soţ-soţie proveniţi din îndrăgostit-îndrăgostită, evoluaţi în acelaşi mediu intelectual, cu pregătiri psihologice adecvate, antrenament intensiv etc.

Fiecare cosmonaut-pilot trebuia deci să-şi aibă la bază „corespondentul telepatic", perechea fidelă necesară şi ideală pentru stabilirea unei comunicaţii eficiente. *Într-un container, bineînţeles, şi decongelată o dată la opt ani!* Surprinzător sacrificiu această viaţă suspendată, intermitentă a terestrei devenită receptor-emiţător. Dar nu excesiv, dacă ne gîndim la strînsa legătură afectivă stabilită pe pămînt între cei doi şi hotărîrea *de aşteptare* pînă la întoarcerea iubitului (sau soţului) peste 800 de ani!

Pe pămînt, antrenamentele cuplurilor de telepaţi au dus la rezultate excelente: cîteva procente de eroare, neglijabile, anulate prin metoda repetiţiei, aplicată de altfel de totdeauna şi la ordinatoare. (Metoda repetiţiei constă în repetarea problemei şi soluţiei primite de la ordinator în vederea eliminării oricărei erori matematice).

Două au fost marile descoperiri făcute cu ocazia primelor comunicaţii astronave-Terra. Şi amîndouă au întristat oarecum omenirea, semănînd scepticism.

1. Viteza de deplasare a gîndului nu era infinită! Toate măsurătorile arătau că această viteză era variabilă de la cuplu la cuplu şi chiar de la tip de informaţie la tip de informaţie, ca şi cum ar fi depins de o anume structură şi activitate a neuronilor, într-un mod asemănător, cu totul teoretic, vitezei de circulaţie a influxului nervos — foarte variabilă în raport cu grosimea fibrelor nervoase, după cum am văzut. O consolare exista totuşi practic, în faptul că gîndul se deplasa între 7 şi 80 de ori mai repede ca lumina. Era un punct preţios cîştigat. Dar...

2. Gîndul nu circula liber, fără oprelişti, în spaţiile intersiderale. Gîndul emis de creierul uman suferea *distorsiuni importante*, poate prin mecanisme intime, poate prin alterări datorită coliziunii, influenţei sau interferării cu alte forme necunoscute de energie spaţială, dacă nu chiar gînduri omeneşti sau ale unor fiinţe extraterestre, gînduri rătăcite întîmplător în marele cosmos. Informaţia finală putea fi astfel alterată, trunchiată, eronată... Gîndul, marea speranţă, avea deci viteză variabilă şi fidelitate variabilă!

Dar pentru a exemplifica aceste descoperiri, considerăm necesar să redăm pe larg primele rezultate obţinute în comunicaţia, prin telepatie, cu racheta-dublă „Tentatio Centauri I".

În primele zile de la decolare mesajele receptate telepatic au fost foarte exacte, suprapunîndu-se celor emise prin radio, dar anticipîndu-le de cîteva ori.

După cîteva zeci de zile încep să apară uşoare întîrzieri şi mici erori atribuite la început lipsei de concentrare a perechii astronaut-operatoarea terestră. Li se fac deci recomandările de rigoare şi sînt lăsaţi să se odihnească. Programul prevedea experienţa esenţială la circa un an de la decolare.

Astronava-dublă (precauţie tehnică pentru securitatea zborului) se găsea la 3,5 zile lumină, după timpul terestru, deci la aproximativ 90 miliarde kilometri depărtare de pămînt, respectiv după 350 zile de drum.

La comenzi se găsea Jimm B., care începe să emită exact în timpul stabilit pe orarul de zbor.

La bază, într-o cameră silenţioasă — Recepţie I — şi în perfectă relaxare, „perechea" acestuia, Ady K., o blondă de pe Rhin, frumoasă, inteligentă, instruită, pasionată de ocupaţia ei şi, bineînţeles, îndrăgostită straşnic de Jimm încă din timpul exerciţiilor terestre. Lucru tot atît de valabil de altfel şi pentru astronaut! Faptul nu era numai îngăduit în consiliul specialiştilor dar şi indicat, dacă nu impus chiar, întrucît legăturile spirituale de acest fel favorizau fidelitatea comunicărilor reciproce, mentale. Un dispozitiv de T.V. în circuit închis transmitea în camera inginerilor ce urma să scrie fata.

În a doua cameră silenţioasă — Recepţie II — în aceleaşi condiţii de relaxare şi organizare tehnică — minus cele afective, bineînţeles, se găsea, pentru a recepta „în dublu", prof. dr. Brain, maestrul de telepatie al întregului grup de călători în spaţiu şi „receptori" tereştri.

Şi acum iată textul, aşa cum arăta recepţionat în prima cameră:

Ady scrie: „Alo Terra. Vorbeşte Jimmy. Prima omisiune în C.P. ..."

Urmează o pauză, în care timp Centrul terestru se întreabă cînd or fi găsit cei de pe racheta dublă „omisiuni" în C.P. (Codul Prohibit) şi mai ales de ce emit în acest cod, fără motive speciale. Dar transmisia se reia: ... „Compact am mîncat, separat de efect, ador raţia cosmică... Ne roade fiinţa rămasă pe pămînt (dor, neică!)

și influențează bețiii zburătoare. Patru unde în fiecare far de-al nostru..."

Urmează altă scurtă pauză. Cei care stau în fața manuscrisului sînt oarecum nedumeriți de „tentativa literară" a lui Jimm. Deodată însă Ady ia creionul și înregistrează febril : „Dar iată : Orbește Jimmy ? Lansez S.O.S. Nave multe de relativă... structură... par telerachete... un sobor întreg se ține după noi... Soborul rachetelor ne înfășoară de departe... în condiții înfiorătoare... sînt opt imense astronave albastre... groaza mă cuprinde total..." Pauză...

Se poate ușor imagina panica din laborator. Inginerii sînt speriați cu atît mai mult cu cît operatoarea Ady izbucnește într-un plîns cu sughițuri și aruncă pixul : „Nu mai pot... vai, săracu' Jimmy, iubitul meu" etc. Cei din preajmă izbutesc s-o liniștească și să-i ceară continuarea recepției mesajului. Ștergîndu-și ochii, Ady reia concentrarea psihică și izbutește să noteze :

... „Nu știu ce prepară cretinii... m-apasă ceva oribil... Iată însă că se apropie momentul coliziunii... război neprevăzut... cu o roată, cerească... Sîntem singuri... dar atît de singuri !... într-o vastă încurcătură prost ivită... într-un cer ce tare amenință... „spațialii" vin... acum ne ciocnim... Adio, iubita mea Ady !... Pierim atît de stupid... Cerul e minat... Gem... bubuituri... Mă culc în zadar în azot... poate amîn moartea... insolit fel... totu-i... misiunea se sfîrșește..."

Consternare generală în fața cutremurătorului mesaj care anunța limpede o catastrofă la miliarde de kilometri... Distrugerea unei munci de ani a cîtorva sute de savanți care pregătiseră zborul și — mai ales — oribila dispariție a celor de pe rachetă, a produs o siderare generală, cîteva momente de doliu mut. Era atît de slabă consolarea că majoritatea cosmonauților, fiind în containere, nu-și simțiseră moartea și nu trăiseră clipele înspăimîntătoare care o precedaseră !

Dar unul dintre ingineri, așa numit „cap-limpede", constatînd unele incongruențe ale textului, are ideea de a cere imediata confruntare cu textul recepționat în paralel de prof. dr. Brain. Prevederi statutare permiteau ca profesorul telepat să pună sau nu la dispoziție acest text, după cum ar fi crezut de cuviință. (Fusese singura condiție pusă de sa-

vant, cu ocazia angajării ca profesor de telepatie la Centrul de cercetări spațiale).

Spre stupoarea tuturor, Brain refuză să arate înregistrarea obiectînd că... nu a fost în formă... că nu s-a putut concentra etc. Dar în momentul în care i se pune sub ochi mesajul captat de Ady K. se lasă convins... surîzînd încurcat și le arată următorul text :

„Alo, Terra,
Vorbește Jimm... Prima omisiune incertă..."
(Urmează semnele de mirare ale prof. Brain : asta ce mai e ? Imposibil — Ah, Jimm ăsta nu era niciodată atent la explicațiile mele ! Iată rezultatele etc.)
„Contact amînat separat de efect... amoraţia (?) comică... ne poate desfiinţa... rămăşiţele pămînteşti... dornică să-şi implodeze... feţii zburătăciţi... pătrunde flecară în poporul nostru..."
(Imposibil... imposibil, notează prof. Brain. „Ori eu ori el... sîntem în formă proastă"...)
„Dăruită dorește gem... lasă osul... n-are multe de ratat... ştucatura avatarelor, parchetelor... susține... după noi un sport integral... rachetele se desfăşoară... aparate... în condici (?) ... revigorante... (?) ... O optime din castroanele noastre... „Grozăveşti"... surprinde botul"...
(În pauza care urmează, prof. Brain își face reproșuri de a fi băut cu o seară înainte o cantitate de whisky...)
„... nu ştim ce repară vecinii la casă... ceva teribil... e lată însă că se apropie momentul... sciziunii."
(„S-or fi certat cu cei din racheta paralelă", observă Brain, dar mesajul continuă :)
„... Străbatem necrezutul. Toarta cere... iască (?) ... Sîntem canguri... dar atît de pinguini... (?) ... într-o pastă corcitură... potrivită pentru o... cercetare... amănunţită specială. Vin acum să ciocnim. Haide, oaie... biata mea, haide... pe vin eşti atît de... cupidă... ? ...Cepul e minat... Gem de poftă tu... Salivare... Mă duc la Azor... Poate o mîrîi... poarta o săr în felul mătuşii... (...?) Permisiunea se zbîrleşte... (? ! ?) Hop !"
(„Demenţă, demenţă curată sau... cine ştie ce fenomen necunoscut de mine în telepatie !" exclamă Prof. Brain... cu pixul pe text).

Deşi primul text pare mai clar — cu tot conţinutul său zguduitor, compararea cu cel al profesorului, oricît de aiurit înregistrat, însă total diferit, a aruncat un justificat dubiu optimist asupra primului. Şi atunci s-a recurs la soluţia eroică, permisă de lege numai în cazuri cu totul excepţionale. Şi nimeni nu putea contesta că era vorba de un astfel de caz. Ea consta în decongelarea prematură (înainte de termenul stabilit prin program) a aşilor mondiali ai telepatiei: Soţii Robert şi Martha Thingling.

Robert Thingling se găsea pe rachetă, în containerul cu azot lichid, iar Martha pe pămînt, în alt container. După program, urma să le vină rîndul la decongelare de-abia după 80 de ani. Dar performanţele lor terestre erau inegalate: singurii oameni de pe glob în stare să „converseze" telepatic cu o repeziciune uimitoare şi cu o fidelitate de 98%. În plus, forţa gîndului Marthei era aşa de mare, încît se spera că va putea pune în mişcare mecanismul de decongelare automată a soţului ei la o depărtare de 3,5 zile lumină. (Îngrijorarea persista încă intensă: nu se mai putea aştepta ca decongelarea lui Robert să se facă prin unde hertziene la asemenea distanţă).

Readusă la biologia normală — fără a i se comunica nimic din cele întîmplate pentru a nu o panica — Martha Thingling se instalează în camera de emisie, urmărită de zeci de ecrane TV. Este veselă că poate vorbi mai curînd cu Robby — aşa îi spunea ea... Pe pămînt Martha era capabilă, după cum atestă documentele, să mute mintal, cu un metru, lunecînd pe un cristal, un pahar de 125 g situat la 10 000 km de ea.

Se concentrează puternic asupra clapetei releului de decongelare. Nu are de învins decît o rezistenţă de cîteva miligrame. O apasă cu gîndul ei, concret, la 90 de miliarde de km. O dată... de două ori... a treia oară... fruntea perlată de sudoare se descreţeşte imperceptibil... „Simte"... simte că a reuşit declanşarea dispozitivului, dar continuă să apese mintal viguros, insistent, pînă la epuizare. Total scursă de puteri, acum aşteaptă. Aşteaptă, întinsă pe un pat de relaxare, să treacă orele necesare decongelării şi revenirii lui Robert la viaţa normală... dacă forţa gîndului ei a putut străbate eficient imensul drum.

În camerele inginerilor însă, o așteptare angoasată. Nimeni nu vorbește. Se urmărește încordat deplasarea indiferentă, placidă, a acelor cronometrelor...

Deodată ecranele o arată pe Martha sărind brusc din somn. A visat ceva ? Nu. A perceput ceva, fiindcă se repede la creion și notează : „HHuagh"... o interjecție... un fel de căscat. După ce îl notează grafic, Martha începe să emită... Are particularitatea ei : transmite *cu voce tare :*

— Alo, Robby ! Robby, mă auzi ? Aici Martha...

(Notează un alt căscat : hhuagh) Scoală, măi somnorosule.

Aici Martha... Robby...

Tăcere. Spaima se insinuează crîncenă în grupul din fața ecranelor. Tăcere. „Căscatul" notat de operatoare putea fi un simplu parazit cerebral. Martha insistă totuși :

— Robby, mă auzi ?

Și deodată, pe fila pe care scrie Martha, apare :

— Care robi ? Om fi noi închiși aici în racheta asta, dar sîntem liberi... Care robi ?

— Aici Martha... comunici cu Martha...

— Care Marte ? Dacă-mi dau seama... am trecut pe lîngă planeta asta de mult... calendarul... Ah, ce somn îmi e ! Hhuagh...

— Martha, nu Marte, Robby dulce, deșteaptă-te !

— Robby dulce ? Adică eu ? Și tu ești Martha ? Te pup. Înțeleg. Dar ce dracu' v-a apucat să mă decongelați așa repede ? Vreți să fac vreo criopatie ? Sînt năuc...

Indescriptibila bucurie, luînd locul dezolării, se răspîndește ca fulgerul în întreaga bază terestră. Racheta e întreagă. Pasagerii ei sînt vii și nevătămați. „Dar ce s-a putut întîmpla ?" se întreabă directorul zborului, și găsește necesar să o pună la curent și pe operatoare cu mesajele anterioare. Intră în cabină, îi așterne sub ochi textul captat de Ady și, în cîteva cuvinte, îi explică restul, ordonîndu-i să reintre în contact telepatic cu soțul ei, pentru a elucida problema.

Femeia este însă vizibil obosită cînd reia conversația.

— Ești năuc ? Vai, Robby, ce bine-mi pare că ești năuc, *dar ești !* Răspunde... Nu mai pune nici o întrebare...

— Între ce? Între ce bare? apare pe hîrtia Marthei.
— În-tre-ba-re, dragule...
— Între mare? Între ce *mare*, păpuşo? Aici e numai cer.
— Ce nu mai ceri?
— Numai cer. Nimic altceva, cer peste tot.

Feţele tehnicienilor, luminate de un zîmbet larg, potolit, urmăresc acum din pur amuzament, dar deconcertaţi oarecum, conversaţia dintre cei doi. Fiindcă nu le poate scăpa *infidelitatea* de recepţie-emisie şi invers. Încep să intuiască acel fenomen posibil de distorsiune a gîndului, la care m-am referit în paginile anterioare. Şi o altă îndoială, o altă incertitudine îşi face loc în spiritul lor sagace, obiectiv, ştiinţific... Presentimentul unei „misiuni ratate" li se strecoară şerpeşte în cugete...

Urmăresc totuşi dialogul, pentru a trage concluzii utile. „La nevoie, chiar ordinul de întoarcere", reflectează directorul zborului interastral, gîndindu-se la obiecţiile ce le-ar putea întîmpina în consiliul superior al Centrului.

— Alo, Robby scump, urmăreşte atent, ce e cu navele albastre?
— Cum? Urmărit eu? Atentat? Atentat cu babe albastre?
V-aţi smintit?
— Nesmintit! Da, nave albastre, aşa zicea Jimm ieri...
— Zăceam Jimm ieri, apare pe hîrtia Marthei. Aha, deaia s-o fi băgat la azot!
— O fi intrat în azot din motive serioase. Aşa zicea.
— Zău? Cînd?...

Aici se petrece un fenomen curios: Martha, obosită, scrie cu ochii închişi, într-un fel de transă, înregistrînd fidel unele răspunsuri, dar gîndul său recepţionează, prelucrează greşit răspunsurile, după cum urmează:

— Nu zăcînd, zăpăcilă, sănătos. A transmis ceva despre o coliziune cu opt mari... picaţi... istorii de care v-aţi lovit... accident, etcetera...

Fraza fiind cam lungă, Robby, cu creierul înceţoşat de azot, sau poate din alte motive, scapă unele cuvinte. Răspunde descumpănit.

— Coliziune cu optari de pică? Istorii cu decari?

Ne-am lovit ? Incident de bord jucînd cărți ? Habar n-am ?

Și pentru asta m-ați decongelat cu 80 de ani mai curînd ?

Ah, ce-i Terra ! Nu era cazul...

— Nici un ecetera ! Răspunde ! Ce-i cu necazul ?

— Caz, ne-caz, nu înțeleg nimic și nu răspund de o ceartă inexistentă !

— Trăiți ? întreabă Martha.

— Auzi întrebare — scrie tot ea — Dar ce, stai de vorbă cu dușii de pe lume ? Ne merge excelent.

— Vă merge lent ? Vai săracii, aveți ceva la motoare ? din ciocnirea...

— Care mosoare, dragă ? Ce ciocnire ? Oți fi ciocnit voi ceva în plus, că puneți întrebări aiurea...

Conversația se desfășoară din ce în ce mai greu. Cei doi, consumați de efortul concentrării, nu mai captează decît fragmente sau finaluri de frază :

Tot Robby :

— Mă congelați și mă descongelați ca pe-o legumă... ca pe-un morcov.

Martha îngrijorată :

— Stai că n-am prins tot. Nu e glumă. E mort Cobb ? Săracu' !

— Ce morcov sărat ? V-ați țicnit total ! Morcov simplu.

— E mort Cobb singur ?

Robby prinde exact sensul și răspunsul apare pe hîrtie în scrierea automată a Marthei :

— Cobb mort ? E bine-mersi în azot. De unde ai scos-o și pe-asta ? Aha, de la „morcov" ! Dacă ziceam leuștean, ai fi înțeles Löwenstein-pilotol IV, la rozmarin ai fi prins Rose-Marie, nevastă-sa, în loc de ceapă ar fi fost Ceapek, cehul simpatic, și așa mai departe. Ești obosită, Martha. Mergi la nani... Te doresc. Îți jur credință veșnică... Pa, pui, stop.

Din ce în ce mai epuizată, operatoarea nu mai scrie, repetă și bîigue la întîmplare :

— Rose-Marie Löwenstein... o știu eu pe poama aia... ceapă... s-o fi legat de Robby al meu... cehul sim-

patic... ei, da, era cam simpatic... Mergi, ia banii... atît doresc... bravo ! şi pe-acolo tot materialist ! Îţi jur... cretină veşnică... papuc... stop !

Drăguţul de el, nici în cosmos n-a renunţat la mîngîierile noastre intime... Monstrişorul... Ah ! Ce somn... ce somn îmi e...

Sfîrşitul fericit al acestei întîmplări tragi-comice, cu diferitele confuzii şi emoţii provocate — acum ştim — de distorsiuni suferite de undele cerebrale trecînd prin eter, a fost deplin lămurit după trei zile, cînd a parvenit fidel, prin radio, comunicatul transmis de Jimm.

Îl redăm mai jos, îndemnînd pe cititorul scrupulos să alăture cele trei versiuni şi să le citească frază cu frază, stabilind singur indicile de eroare (în jur de 10%) pentru a se convinge că telepatia simplă nu putea rezolva — în acea vreme — problema comunicaţiilor la mari distanţe.

De altfel, în faţa acestei dificultăţi, esenţiale, Consiliul de conducere al zborului a emis navei-duble „Tentatio Centauri I ordinul de întoarcere. Şi nava s-a întors după un an.

Revederi... rîsete, relaxare, regretul rateului, reproşuri... Roade reale... roade rele, revizii... relee ruginite... reluarea rapidă... raţională... a cercetărilor !

Între timp (aşa cum s-a întîmplat mereu cînd omul sau, mai bine zis, colectivul creierilor savanţi a vrut să învingă dificultăţi tehnice, le-a învins cu mai mare sau mai mic efort), a apărut rezolvarea. Majoritatea lumii o cunoaşte azi, după ce multe expediţii s-au întors, sau sînt pe cale de a se întoarce din Alfa Centauri, dar rolul meu de reporter istorico-ştiinţific mă obligă să reconstitui şi acel moment al victoriei omului asupra gîndului.

Principiul *aparatului stereo-holografic de transmis cu creierul* (prescurtat : ASHOTRAC) se bazează pe asamblarea unor cunoştinţe şi mecanisme existente încă din sec. XX—XXI. Este de fapt ameliorarea substanţială a aparatului cunoscut sub numele de „maşina de gîndit cu creierul" sau, prescurtat, MaGIC.

Emisie receptată prin radio
Alo Terra
Vorbește Jimm

Prima emisiune începe
(Pauză)

Contact amînat. Reparat defect
Adorația cosmică, neroade ființe
rămase pe pămînt, dornică să-și
influențeze bieții zburători pă-
trunde în fiecare por de-al nostru

— mică pauză
Dar iată!
Vorbește Jimm!
(las ... sosul!)

N-avem multe de relatat...
Structura aparatelor, rachetelor
în zbor integrat se ține. După noi
zborul rachetelor se desfășoară pe
departe în condiții înviorătoare
Sînt optime „in se" astronavele
noastre! Grozave! Cuprind totul!

Recepție I (operatoarea Ady)
Allo Terra
Vorbește Jimmy

Prima omisiune în C.P.
(Pauză, în care Centrul terestru
se întreabă cînd or fi găsit cei de
pe racheta dublă „omisiuni" în
C.P. (codul prohibit) și de ce emit
în cod fără motive speciale)

Compact am mîncat. Separat de
efect, ador rația cosmică. Ne roade
ființa rămasă pe pămînt (Dor-
neică!) și influențează bețiile zbu-
rătoare. Patru unde în fiecare far
de-al nostru

— Tăcere
Dar iată!
Orbește Jimmy?
lansez S.O.S. !

Nave multe de relativă (...?) struc-
tură ... par telerachete...
Un sobor întreg se ține după noi.
Soborul rachetelor ne înfășoară de
departe în condiții înfierătoare!
Sînt opt imense astronave
Albastre ... groaza mă cuprinde
total !

Recepție II (Prof. Brain)
Alo Terra!
Vorbește Jimm

Prima omisiune incertă
(Pauză în care prof. de telepatie
rămîne puțin mirat de începutul
mesajului)

Contract amînat separat de efect.
Amorația comică ne poate des-
ființa rămășițele pămîntești. Dor-
nică să-și implodeze feții zbură-
tăciți pătrunde flecară în poporul
nostru.

— Tăcere
Dăruită
dorește gem!
Lasă osul

N-are multe de ratat
Știucatura avatarelor, parchete-
lor susține. După noi un sport
integral rachetele se desfășoară...
aparate... în condici ravigoran-
te (??)
O optime din castroanele noastre
„Grozăvești" surprind „botul"

Emisia reîncepe

...Nu știu ce prepară vecinii la masă. Ceva teribil...

Iată însă că se apropie momentul conciziunii

răzbatem neprevăzutul, soarta cerească. Sîntem singuri dar atît de singuri!

Într-o vastă încărcătură potrivită întru cercetare amănunțită spațială

Vin acum ... să ciocnim

Ady, o iubita mea Ady,
pe Rhin e-atît de stupid! Cerul e minunat

Jimm. Pupături. Salutare.
Mă culc, așadar, în azot. Poate amîn soarta ... însorit fel totuși...

Emisiunea se sfîrșește
Stop

Recepție I idem
— Ady își șterge ochii —

...Nu știu ce prepară cretinii... m-apasă ceva oribil...

Iată însă că se apropie momentul coliziunii...

război neprevăzut... cu o roată cerească. Sîntem singuri, dar atît de singuri!...

Într-o vastă încurcătură prost ivită într-un cer ce tare amenință... spațiaiii...

...vin! Acum ne ciocnim!

Adio, iubita mea Ady, pierim atît de stupid. Cerul e mînat

Gem! Bubuituri... S-aud tare...
Mă culc în zadar în azot. Poate amîn moartea ... însolit fel... totu-i.

... misiunea se sfîrșește!
Stop

Recepție II — idem

... Nu știu ce repară vecinii la casă. Ceva teribil

E iată însă că se apropie momentul sciziunii

Străbatem necrezutul. Toarta (...?) cere iască. Sîntem canguri dar atît de pinguini (...?)

Într-o pastă... corcitură potrivită pentru o cercetare amănunțită specială...

Vin acum să ciocnim

Haide, oae, biata mea, haide... pe vin ești atît de cupidă? Cepul e mimat.

Gem de poftă-tu! Salivare...
Mă duc, iar la Azor. Poate o mîrii.
... poarta o sărîu felul mătușii...
(...?)

Permisiunea se zbirlește (...??)
Hop!

VIAŢA PENDULARĂ

Era pe vremea cînd viaţa omului se apropia cu greu de 100 de ani dintre care, activi, numai 40—50. Cercetările ajunseseră într-un punct în care era de ales între evitarea unei morţi premature şi grefele de copilărie sau adolescenţă. Ambele păreau acceptabile. Prima cu dezavantajul unei bătrîneţi ce ar fi durat 60—70 de ani, a doua mai îmbietoare: fragmente de tinereţe însumînd 120—130 de ani.

Se descoperiseră procedee hormonale şi enzimatice de sinteză (antihormoni şi retrostimuline), care permiteau „grefarea", la o anumită vîrstă propice, a unei noi tinereţi.

Dar legea dispariţiei fiinţelor fiind ineluctabilă, nu putea fi vorba de „o viaţă fără de moarte", ci numai de o prelungire variabilă de la individ la individ.

Considerînd viaţa, astfel realizată, ca pe un pendul care pleacă din punctul A, începutul, şi ar ajunge în B., sfîrşitul cursei, grefa realizează o întoarcere forţată din drum a pendulului — să-i zicem o oscilaţie negativă, scurtă — apoi o reluare a cursei spre punctul B. Grefa se poate repeta. Şi nu o dată. De cîteva ori, dar cu efecte din ce în ce mai scurte. Viaţa ajunge astfel cam la 120 de ani, după care, sub imperiul legii biologice universale, se opreşte ca un pendul supus gravitaţiei. Deci spre o *viaţă pendulară* se concentrau cercetările acelei epoci. Şi ea a fost realizată.

Dar cîte implicaţii neaşteptate, greu de rezolvat, n-au apărut în atari împrejurări!

Pentru a nu fi prolix, voi relata una singură, lăsînd cititorul să-şi închipuie un şir întreg de alte situaţii.

Ne găsim într-un spital unde se aplică procedeul de realizare a vieții pendulare. Mai exact, în cabinetul profesorului specialist, care are în față un tînăr, John Leaver. Este emoționat, concentrat, cînd spune :

— Nu, domnule profesor, nu sînt hotărît.

— Și totuși este momentul cel mai potrivit, ripostează calm specialistul. Dacă nu facem acum grefa de adolescență, mi-e teamă că mai tîrziu...

— Credeți că nu mai prinde ? îl întrerupe J. Leaver.

— O, nu ! Dar se pierde momentul prielnic, insistă la fel de calm profesorul.

Tînărul cade pe gînduri și reia apoi, pe jumătate ca pentru sine :

— Momentul prielnic... Am auzit de el... De aceea ezit. Dar de fapt, iertați-mă, poate vă răpesc timpul, n-ar fi trebuit ca aici, în fața dumneavoastră, să mai am ezitări... de fapt, în ce constă acest moment ?

— În posibilitatea vîrstei dumitale de a renunța la... unele amintiri, deprinderi, intenții... cu mai multă ușurință...

— Vedeți, aici e problema, îl întrerupe grăbit tînărul. Nu sînt sigur că aș renunța cu ușurință...

— Puțină suferință morală și totul trece, se uită, răspunde oarecum sec profesorul, ușor agasat, de parcă ar fi fost vorba de o extracție dentară. Rutina își spunea cuvîntul.

Dar tînărul :

— Uitarea... Aveți multă experiență în materie ?

Profesorul, care realizează acum că se găsește în fața unui caz de conștiință mai puțin obișnuit, răspunde înțelegător, cu elan și oarecare emfază :

— Desigur. Eu personal am pînă acum trei perioade de viață pendulară. M-am întors de trei ori la vîrsta de 17 ani.

— Și n-a fost greu ? insistă John Leaver.

— De, știu eu ? (Întrebarea l-a descumpănit puțin pe profesor.) Poate e greu să renunți la o idilă, la niște prietenii care ți se par eterne...

— ... la un bagaj de cunoștințe acumulate cu trudă... universitate, doctorate... Am 33 de ani, intervine viu tînărul.

— O, din punctul acesta de vedere ai să vezi că e foarte ușor. Eu, prima dată — asta știu pentru că mi-am însemnat în caietul de vieți — prima dată am fost inginer electro-

nist... Dar simţeam că aş fi putut da mai mult din energia mea în alt domeniu...

— Şi v-aţi schimbat... profilul cu ocazia grefei de adolescenţă, îl întrerupe vizibil interesat tînărul.

— Evident. M-am făcut biochimist.

— Eu parcă n-aş renunţa la ceea ce ştiu, remarcă John ca pentru sine, apoi : şi... la intervenţia următoare ?

— Am fost uşor nemulţumit de cea de a doua carieră. Nu ştiu să spun : inaptitudini ?... Sau mă simţeam numai limitat... aşa încît...

— Aţi părăsit-o şi pe asta ?

Profesorul răspunde jenat :

— Nu chiar... M-am specializat în biologie pendulară... ramura de oscilaţii negative... am ameliorat biostimulinele regresante... retrostimulinele... cu care lucrez azi şi-mi place.

— Va să zică, dacă aţi mai face o grefă, aţi rămîne în acest domeniu ?

Răspunsul vine ezitant.

— Ştiu eu ? Probabil că da... dar mai am pînă atunci... Nu sînt sigur...

— De ce nu sînteţi sigur ? insistă Leaver, simţindu-l pe teren lunecos, parcă în sprijinul propriilor lui dubii.

— Vezi ?... dumneata ai ezitări la prima grefă... Eu... am avut şi eu... unele neajunsuri... le-am învins cu tinereţea...

— Da, domnule profesor, dar nu devine monotonă această viaţă pendulară, această tinereţe repetată... fără împliniri adevărate...

Specialistul ridică uimit privirea spre interlocutorul său şi răspunde cu oarecare ironie :

— Te referi la faptul că fiecare vîrstă are elanurile, bucuriile, împlinirile ei ? Seamănă a literatură veche.

— Nu. Mă refer la dorinţa fiecăruia de a atinge pe cît posibil perfecţiunea propriei sale fiinţe, propriei sale personalităţi.

— Tinere ! îl întrerupe energic profesorul. Datoria elementară a secolului nostru este ca fiecare să se prezinte în formă maximă, fiindcă e născut în slujba societăţii, fără egoismul împlinirilor mărunte, personale. Dar... Mai bine să revenim la situaţia dumitale... Trebuie să te hotărăşti, insistă el şi se uită la ceas semnificativ.

— Trebuie, într-adevăr... oftă tînărul, intuind că întinsese prea mult coarda curiozității. În definitiv, pentru asta am venit. Şi acum vă răpesc timpul.

— Metoda are avantaje, dar mai are încă unele lacune... reia profesoral specialistul, care parcă ar vrea să se descotorosească de un „subiect" atît de cusurgiu.

— Presimt ceva, de aceea mă codesc. Nu cumva uitarea violentă, totală, a vieții de pînă acum, se surprinde John Leaver întrebînd din nou.

— Dacă ar fi totală, poate ar fi mai uşor pentru *readolescent*, dar hiba e că în anumite clipe apar fărîme de amintiri confuze, cînd recunoşti pe cei din jur şi îți dai seama că purtarea ta care ignoră fără voie pe toată lumea, poate fi luată drept proastă creştere, nerecunoştinţă, cruzime, uneori, dacă nu chiar... tulburare mintală... răspunse profesorul, hotărît să nu mai ascundă nimic din dezavantajele metodei.

— Vedeți ? N-am să mă refer la diverse încurcături trăite, ca de pildă la afecțiunea neobişnuită pe care o port tatălui meu în vîrstă de 18 ani, fiindcă are două pendulări, dintre care una recentă şi se poartă destul de bizar cu noi toți. Nici la mama mea care îngrijeşte acum matern de el şi de studiile lui, ea avînd numai o singură pendulare şi fiind doar cu un an mai mică decît mine, ci la logodnica mea, pe care n-aş mai iubi-o. Ar fi singura care ar suferi poate.

— Văd că eşti dintr-o familie de „pendulari". Mă mir că te codeşti atîta — observă profesorul.

— Tocmai de aceea, obiectează stînjenit John Leaver. Nu e uşor să trăieşti într-un haos al ierarhiei familiale. În sfîrşit, m-am cam obişnuit, dar nu mă împac uşor cu gîndul suferinței logodnicei mele... Ar suferi...

— Desigur că ar suferi, dacă nu ar fi la curent cu practica acestor grefe de viață tînără... dar şi dînsa aşteaptă, la rîndu-i, o grefă.

— Nu cred că aşteptarea asta ar împiedica-o să încerce dureros ruptura ; iubirea e iubire şi nepăsarea mea în faţa ei ar fi oribilă... după cum eu însumi m-aş chinui în acele clipe de aducere aminte despre care spuneați că sînt, totuşi, nu puține.

— Desigur, desigur, de aceea se fac cercetări... Se caută soluții.

— Soluțiile în perspectivă nu au darul să mă convingă acum... dar ce perspective sînt? întreabă iar John Leaver, sigur pe el, fiindcă renunțase interior definitiv la grefă.

— Se caută în două direcții diametral opuse... Prima ar fi — cred — mai ușor de realizat; o uitare absolută, completă a perioadei de oscilație negativă, uitare care ar feri pe reîntinerit de remușcări...

— ...Și el s-ar plimba senin, ignorant poate, ca un copil, total sărăcit de idei, nepăsător și străin de lumea lui de pînă atunci... adaugă ironic tînărul.

— Ddda... ce să-i faci... dar ar avea 17 ani, spune profesorul cu o convingere dubioasă.

— Slabă consolare... Și... a doua posibilitate?

— Ar fi soluția ideală... Pornind de la faptul cunoscut că noțiunile, experiența trăită rămîne imprimată undeva în creier, dar nu mai poate fi evocată, reamintită... în cazul grefei, memoria este ca un geamantan plin, care e al tău, dar... i-ai pierdut cheia.

— Înțeleg... la 17 ani, e și greu să-ți amintești de fapte petrecute sau lucruri învățate la 33 de ani...

— Surîzi, dar cam așa e... Ei bine, a doua soluție ar fi...

În acel moment intră secretara care îl anunță pe profesor că o tînără insistă să fie primită, fiindcă vine chiar în problema pacientului care se găsește în cabinetul de consultații. Profesorul face semn să fie introdusă.

Apariția unei fete deosebit de frumoasă, cu obrajii aprinși și respirația tăiată desigur de graba cu care alergase, destinde puțin atmosfera.

— Iertați-mă, domnule profesor, pot să intru? face dînsa roșind și mai tare.

— Logodnica mea... Domnișoara Eva Fitzgerald, intervine ceremonios John Leaver.

— Încîntat de cunoștință. Îmi pare bine că ați venit, o încurajează patern profesorul. Cu atît mai mult cu cît, după o lungă discuție, am mari dificultăți cu logodnicul dumitale...

— Ce-ai făcut? Te-ai hotărît? se repede fata.

— Da! M-am hotărît! surîde John.

— Foarte bine !

— M-am hotărît ! Nu fac grefa ! Nu pot să renunț la tine... Nu fac grefa ! întoarce tînărul, mulțumit parcă de efectul pe care-l va produce.

Profesorul îl privește cu un aer superior, compătimitor, dar fata ripostează energic :

— Fă-o ! Te rog, fă-o !

John însă, imperturbabil :

— Dacă tu nu mai ții la mine, eu țin, și ăsta e esențialul. Nu fac grefa ! Gata !

— Nici un „gata". Fă-o ! Nu știi nimic ? N-ai auzit nimic ?

— Ce să aud ? întreabă el concesiv, în timp ce profesorul, prins în conversație, murmură ca pentru sine :

— Începe să devină interesant.

— Interesant ! Colosal, domnule profesor, formidabil ! Invenția secolului, izbucnește Eva într-un răsuflet.

— Crezi că acum de invenții îmi arde ? intervine John în silă. Într-un moment cînd mă aflu la răscrucea a două vieți ? Cînd, dacă accept reîntinerirea, îmi pierd toate amintirile, prietenii, pe tine, toate rădăcinile cu care sînt ancorat în lume, tot ce-am învățat...

— Nu-ți pierzi nimic. Rămîi tu, întreg și tînăr.

— Cum ? Ce spuneți ? Nu se poate ! sare profesorul ca ars.

— Ba se poate, ripostează fata viguros, uitînd de condescendența tonului datorată marelui specialist. *Mașina de gîndit cu creierul !* MaGIC, așa i se spune pe scurt.

— Nu înțeleg legătura, obiectează vizibil surprins profesorul.

— Parcă eu pricep ? intervine și John cu jumătate de gură.

— ...Simplu de tot. Genial ! reia Eva foarte entuziasmată. Pui pe cap un fel de cască stereotaxică, prevăzută cu 3—4 fascicole concentrate de ultrason, nu știu nici eu exact cîte, dar s-a publicat... de ieri urlă radioul... Cu fascicolele alea „baleiezi", adică exciți ușor niște zone din creier, și toate noțiunile, oamenii, sentimentele îți vin în minte la comandă... după zece ședințe te poți lipsi de mașină, ești întreg... încheie ea victorioasă, conștientă de bomba aruncată.

— Extraordinar, de necrezut... asta era cea de-a doua soluție ! Dezgroparea memoriei... păstrarea vechii personalități a noului adolescent ! conchide uimit și încîntat profesorul, ștergîndu-și fruntea de transpirație.

— Și cum ? Eu rămîn *eu* ? își exprimă nedumerirea John, sleit brusc de emoțiile trăite în ultima jumătate de oră.

— Desigur ! Și... altceva... Se prevede ca peste cîțiva ani nici să nu mai fie nevoie de retrostimulinele astea învechite.

— Pardon, domnișoară... O muncă de om...

— Iertați-mă, domnule profesor... Știți... elanul, bucuria, dar în viitor mașina de gîndit cu creierul, acționînd probabil și în alte zone ce rămîn a fi descoperite, va opri pe cale nervoasă procesele de îmbătrînire...

— Extraordinar ! Îmi fac o nouă grefă, mă fac la loc inginer electronist ! rîde atunci înveselit profesorul.

— M-am dumirit ! intervine John, adresîndu-i-se amuzat. Nici măcar n-ar fi nevoie, dacă este adevărat că mașina asta...

Dar Eva îl întrerupse revoltată :

— Cum să nu fie adevărat ? Crezi că eu îți torn fantezii cînd în joc e viața noastră ?

— Păi, dacă-i așa... domnule profesor, continuă tînărul cu convingere, după cîte știu, cu două pendulări în urmă *ați fost electronist.*

— Exact ! Am scris în carnetul de vieți...

— Atunci nu vă rămîne decît să vă rezervați cît puteți de repede...

— O mașină de gîndit cu creierul, se repezi Eva, un MaGIC, și vă recîștigați toate profilele ! Presupun că aveți mai multe de cînd vă ocupați cu... viața pendulară.

Spre surprinderea celor doi tineri, care se așteptau la o nouă explozie de entuziasm a profesorului, acesta tace îndelung cu mîna făcută căuș pe gură, pradă sigură unor frămîntări neprevăzute. Cei doi îi respectă tăcerea, strîngîndu-și mîinile pe ascuns. Sînt atît de fericiți încît nu mai găsesc loc pentru preocupările altora.

Profesorul însă reflectă cu vocea tare, aproape involuntar :

— Dar dacă... mi s-ar reîmprospăta și toate complicațiile sentimentale din trecut ?

— Vă descurcaţi, zice John cu o nuanţă de zeflemea bine disimulată. Mie nu-mi spuneaţi că o să mă descurc... într-o situaţie diametral opusă ?

— Alegeţi sentimentul cel mai valoros, intervine, practică, Eva Fitzgerald, şi restul... ştergeţi din memorie tot, cu „mătura ultrasonică“... Cred că se poate... Nu văd de ce nu s-ar putea...

Se născuse deci magica maşină-de-gîndit-cu-creierul...

Era de fapt un rudiment ingenios, ameliorat, al vechiului stereotaxic din Neurochirurgie. Trei semicercuri corespunzînd celor trei axe spaţiale, aplicate ca o cască pe reperele osoase craniene, şi care serveau la introducerea exactă, într-o anume regiune de creier, a unui cauter sau a unui ac de seringă prin care se injecta o cantitate de alcool sau aer lichid în vederea coagulării acelor zone şi obţinerii unor efecte de chirurgie fină a creierului. Talamoliza din boala lui Parkinson, de pildă. Procedee abandonate încă din secolul XX.

ECOGENII

Relatarea ce urmează nu este lipsită de o nuanţă anecdotică, făcînd parte din acele întîmplări neprevăzute care însoţesc popularizarea grăbită a unor invenţii.

Un inginer celibatar, făcînd încercări de dedublare corporală prin reverberaţie electronică, a adăugat la un moment dat instalaţiei sale un MaGIC, pentru a întări procesele de concentrare mintală în vederea realizării în camera de alături a unui ecou persistent. Cu un astfel de ecou a obţinut... Dar iată pe scurt „dialogul" :

Inginerul : Eu !

Ecoul : Eu... eu... eu.

Inginerul : Eu, încă o dată.

Ecoul : ...încă o dată

Inginerul : Cine eşti ?

Ecoul : Cum cine sînt ? Fiul tău ! Un „alter echgo".

Într-adevăr, spre stupefacţia sa, inginerul celibatar, trecînd în camera de ecou şi-a găsit „un fel de geamăn" de dimensiunea sa, natural şi de o asemănare perfectă. Astfel au fost inventaţi *ecogenii*.

Entuziasmul general în faţa ecogenezei a fost la început uşor de imaginat. „Gadgetul" se utiliza ca pîinea caldă, dar ulterior spiritele s-au dezumflat repede, jucăria a fost dată uitării, vom vedea din ce motive.

Trebuie să arătăm că, dacă un ecogen, fiinţă născută prin reverberaţie ecogenă şi care te copia, te dubla, putea îndeplini o serie de treburi plicticoase sau care nu puteau fi făcute în acelaşi timp de originalul său, în schimb, cu toate eforturile depuse de cercetători, aceste fiinţe rămîneau totuşi destul de efemere. Dispariţia lor imprevizibilă se pro-

ducea în împrejurările cele mai puțin dorite. Viabilitatea lor varia de la cîteva ceasuri pînă la maximum cîteva zile. Ecogenii trimiși la piață dispăreau, lăsînd plasa cu cumpărături și un morman de haine — golite de conținut — la cîțiva metri de casă. Cei lăsați să se îngrijească de copii în lipsa părinților (dornici să facă un week-end cu adevărat liniștit) se volatilizau pe negîndite, copiii fiind găsiți, duminică seara, nemîncați și plîngînd îngroziți de singurătate.

Autobuzele și trenurile erau presărate cu hainele unor ecogeni trimiși în deplasare și perimați între timp. În plină circulație citadină se puteau vedea automobile goale trase pe dreapta sau oprite în intersecții cu motorul în plin. Pentru a nu mai aminti de supărătorul obicei neintenționat al unor ecogeni de a dispărea brusc tocmai cînd erau puși să țină locul soțului în fotoliu, seara, la televizor, comentînd cu doamna filmul, în timp ce „originalul" era prin oraș cu treburi sau la birou, făcînd în secret ore suplimentare. Panica soției ca și discuțiile ce urmau sînt ușor de imaginat.

Nu mai vorbim nici de încurcături penibile cînd, de pildă, ecogenul șefului sau chiar șeful în persoană, nu se știe, se întîlnea în oraș în orele de producție cu ecogenul subalternului și acesta era confundat cu originalul.

Vă veți întreba, desigur, cum se lămurea șeful ? Într-un mod foarte simplu. Cu excepțiile — involuntare — arătate mai sus, ecogenii erau foarte atașați de modelele lor perene, așa încît, de teama de a nu crea neplăceri „geamănului" de la birou, ecogenul subaltern se perima pe loc în fața șefului, dispărea prematur, dovedindu-și structura efemeră și identitatea diferită.

Este foarte probabil că eco-moda ar fi bîntuit cu furie, în pofida neajunsurilor ei, dacă inginerul inventator, celibatar convins și înzestrat cu o doză moderată de misoginie apărută în urma unei iubiri neîmpărtășite, n-ar fi ținut secretă schema aparatului. Și o dată cu ea un fel de monopol al fabricării de ecogeni. Dar fantezia lui morbidă era că nu primea femei în laborator și deci nu fabrica ecogeni de sex feminin. Nu i se putea imputa vreun mercantilism, fiindcă inginerul nostru nu lua bani. A și murit sărac. Lucra din pur spirit științific. Au fost încercate tot felul de tertipuri convingătoare, pînă la sume imense, de către re-

prezentantele sexului așa-zis slab. Inutil. Rezista incoruptibil la orice tentații. Atitudinea lui nu a rămas însă fără urmări...

Pînă atunci, inginerul ecogenolog și-a făcut o echipă de specialiști pentru a studia anatomia, fiziologia și mai ales psihologia produșilor săi.

Astfel, s-a ajuns la observația că la „nașterea" din camera reverberantă, aceștia erau absolut identici gemenilor lor (consistență și organe interne). Pe măsură însă ce orele sau zilele treceau, substanța lor interioară devenea din ce în ce mai diafană, mai subtilă. Carcasa exterioară era însă capabilă să suporte îmbrăcămintea, cu condiția să nu fie supuși unor presiuni, lovituri sau simple împunsături, cu degetul de pildă, manevre care duceau pînă la perforări cu efect de dispariție, de perimare instantanee. (Este motivul pentru care bărbații posesori — sau nu — de ecogeni erau controlați la intrarea în casă de către consoarte cu un fel de făcăleț numit de ele *ecoscop*. Asta fiindcă femeile nu mai erau sigure cine le intră pe ușă. Dar controlul era ineficace la un ecogen proaspăt sau stîrnea proteste și vînătăi soțului autentic.)

Din punct de vedere psihologic ecogenii erau, bineînțeles, foarte asemănători „gemenilor lor pereni", dar neobișnuitele emoții trăite de aceștia din urmă în momentul „concepției" din camera reverberantă avea drept efect o structură sufletească mai caldă, mai înțelegătoare, mai sentimentală a ecogenului rezultat. De aici încîntarea unor copii, soții sau iubite la prima întîlnire cu dînșii. Parcă nu-și mai recunoșteau ruda sau aproapele, deși identitatea fizică era desăvîrșită. Cînd asemenea observații științifice s-au aflat, rezultatele au fost destul de paradoxale. De pildă, cînd un soț autentic, dar cam ursuz și preocupat, aducea după mulți ani primul buchet de frezia, nevasta, în loc să lăcrimeze și să-l îmbrățișeze, mulțumindu-i, proceda mai întîi la examenul ecoscopic, constituit din cîteva împunsături zdravene cu ce avea la îndemînă prin hol sau bucătărie : umbrela sau un făcăleț. Farmecul era rupt, freziile inutile.

Coada bărbaților la ușa laboratorului de ecogeneză nu înceta totuși să crească zilnic și, fiindcă la început nu se fă-

ceau nici un fel de discriminări sau selecţii, s-au infiltrat şi şi-au procurat ecogeni unii indivizi dubioşi sau de-a dreptul necinstiţi.

Se citează astfel cazul unui răufăcător care şi-a trimis ecogenul să spargă o bancă ! Întîmplarea a făcut că, după ce acesta a pătruns foarte ingenios în clădire, după ce a tăiat cu flacăra oxihidrică seifurile şi a ridicat valori colosale, s-a perimat pe neaşteptate, lăsînd hainele, sculele şi valorile furate, în chiar holul băncii respective, şi pe „alter ego-ul" său cu buzele umflate, aşteptîndu-l la un bar dintr-un oraş apropiat. Alibi sigur. Surpriza paznicilor şi funcţionarilor în zorii zilei a fost dintre cele mai violent agreabile. Operaţia poliţienească de a-l prinde pe autorul „moral", de asemenea, dintre cele mai simple, deoarece în hainele ecogenului s-au găsit acte de identitate... identice. Nu s-au putut lua însă măsurile de reprimare deoarece alibiul a funcţionat cu precizie şi legile nu prevedeau arestarea posesorului unui ecogen hoţ. Nici măcar delictul nu era autentic : putea fi considerat o simplă farsă...

Oricum însă, această întîmplare a determinat o oarecare îngrijorare a autorităţilor. Inginerul ecogenolog a fost chemat şi sfătuit să-şi aleagă subiecţii din rîndul unor persoane prezentînd o probitate dincolo de orice suspiciune. Fiindcă, după cum se putea observa, ecogenii ascultau aproape orbeşte de ordinele genitorilor lor.

S-a ajuns astfel, în urma unor cercetări asupra vieţii şi şi comportamentului social al solicitatorului, la instituirea unei autorizaţii speciale de „port-ecogen", autorizaţie care se obţinea destul de greu.

Coada la laborator a scăzut simţitor la început, apoi a început să crească din nou, îngrijorător. Aceasta fiindcă posesorii carnetului de port-ecogen n-au mai întîlnit nici o dificultate în a cere să aibă nu unul singur, ci trei-patru asemenea ajutoare „sosii" deodată, active, oneste, extrem de folositoare unor directori generali, de pildă, solicitaţi simultan în cîteva locuri pentru rezolvarea urgentă a problemelor importante.

Dintr-un punct de vedere era o soluţie ideală dar, după o zi de muncă, cei cîţiva înalţi funcţionari identici trebuiau să se întîlnească, să-şi comunice activităţile, să se infor-

meze reciproc și să primească dispoziții pentru a doua zi de la „șeful" lor peren. Și unde se putea face treaba asta mai bine dacă nu la șef acasă, loc în care trebuiau de altfel și adăpostiți, hrăniți etc., fiindcă oricît ar fi fost de efemeri, ecogenii necesitau totuși un minimum de îngrijire omenească.

De la aceste ședințe serale, de la unele mici deosebiri temperamentale ale ecogenilor, deosebiri despre care am pomenit, de la năuceala familiei față de aglomerarea tăticilor în casă, dar mai ales de la interdicția femeilor de a poseda ecogene, s-a tras dispariția eroilor noștri perisabili și interdicția de funcționare a instalației reverberante inventată de ingeniosul celibatar și misogin. Fiindcă, fără intenție de a aborda umorul negru, trebuie să recunoaștem că apare o situație de coșmar să fii soție și mamă, obligată să suporți într-o singură seară prezența a patru soți identici, dintre care unul este obosit, morocănos și se culcă, altul este vesel, insistent, afectuos chiar, al treilea bocăne cu furie într-un lemn cu dalta, realizînd o sculptură grotescă „pentru relaxare", în timp ce al patrulea, ocupîndu-se de temele copiilor, constată că nu sînt bine făcute și începe o discuție violentă cu mama, dovedită a nu-i fi supravegheat peste zi. Și pe deasupra, să nu știi exact care dintre ei are dreptul legitim la oricare dintre aceste comportamente... tolerabile separat, dar infernale simultan.

Și să n-ai nici măcar dreptul la ecogeneză, tu, femeie, să nu-ți poți oferi replica ta multiplicată, avatarul tău adecvat celor patru exigențe masculine concomitente!

O singură femeie, una singură, o tînără nemăritată, reușise în această perioadă să se strecoare de cinci ori, deghizată savant în bărbat, în laboratorul de reverberație. Consecința merită notată. Ecogenele rezultate *s-au dovedit a fi perene!* Da, da, *nepieritoare.*

Faptul, extraordinar în sine, putea fi datorit structurii psiho-fizice feminine, deosebită de cea masculină. Cert este că ingenioasa posesoare a celor cinci ecogene a ținut secretă fapta și, mai ales, a avut înțelepciunea să se „risipească" într-un oraș întreg. Avantajul acestei tinere îndrăznețe a fost că și-a putut alege soți total diferiți din punct de vedere

temperamental şi intelectual, corespunzînd mai multor aspiraţii care populează în general simultan sufletul unei singure femei, rămînînd în acelaşi timp castă. Singurul ei „păcat", copilăresc şi naiv, era că o dată pe lună se întîlnea pe ascuns cu cele cinci surori ecogene împărţindu-şi reciproc impresiile şi experienţa de care se bucurau toate pînă la identificare.

Dar aceasta a fost o excepţie despre care s-a aflat tîrziu, după dispariţia lor, dintr-un jurnal intim ţinut de nu se ştie care dintre ele.

Primele neînțelegeri apăruseră, evident, cu cîteva secole în urmă, el fiind astronaut și trebuind să lipsească de acasă vreo sută douăzeci de ani, iar ea telepată cosmică de categoria unu, obligată să se congeleze și să se decongeleze cu alternanțe dinainte stabilite, de cîteva zeci de ori. O defecțiune a navei pe care lucra el în drum spre sistemul Proximei antrenase un dereglaj în decongelările simultane ale celor doi soți. De aici, la întoarcerea lui din misiune, încununată de altfel cu un real succes, și pensionarea ambilor, se iviseră amintitele neînțelegeri.

Cum se poate deduce ușor, gelozia ei a fost *„primum movens"*. La aceasta se adăugau atît modificări caracteriale generate de staționarea prelungită a ambilor în azot, cît și numărul important de decongelări.

În fond, chiar fără aceste deosebiri nou apărute și care nu erau de natură să atenueze eventuale conflicte conjugale, gelozia doamnei Gella Vernsinne putea fi perfect justificată : este greu de conceput ca un bărbat să schimbe pentru patruzeci de ani partenera cerebrală, să nu comunice atît amar de vreme decît cu o singură altă femeie tînără, isteață, spirituală, care se întîmplă să nu-i fie soție (prin forța împrejurărilor, trebuie precizat, dar asta nu împiedica apariția neajunsurilor) și să se întoarcă acasă senin și mai ales identic cu el însuși, cel vechi, pentru a relua firul vieții familiale început cu o sută treizeci de ani în urmă și întrerupt fortuit de patruzeci de ani.

Chriss Vernsinne putea obiecta oricît că Gella era exact în același defect de evaziune psiho-afectivă, dar se știe că, la vinovății egale, în astfel de împrejurări bărbații nu pot

avea dreptate atît printr-o tradiție multimilenară, cît și prin faptul că depun mult mai puțină ardoare în apărarea cauzei. Îi obosește vorba, căutarea argumentelor, dar au și conștiința că nu vor fi mai fericiți ieșind victorioși dintr-o discuție de acest fel.

Tăcerile înțelepte ale lui Chriss erau însă interpretate de Gella ca fidelitate păstrată mintal partenerei impusă de defecțiunea tehnică a zborului interplanetar. Și pe drept cuvînt se poate spune că Gella avea dreptate întrucît marele neajuns al cuplului era chiar strînsa legătură telepatică de multe decenii.

Doamna Vernsinne „citea" în gîndul soțului ei concesiv tăcut toate reținerile, toate infidelitățile neconsumate fizic, dar avea îndemînarea să nu-și etaleze descoperirile, să-i facă reproșuri și recriminări numai pe gestualitatea cotidiană, pe vreo mimică plictisită, pe vreo vorbă ce putea fi răstălmăcită, într-un cuvînt pe manifestări prezente. Fiindcă marea artă a acestei femei era să trăiască *în prezent* atît de intens, încît emeritul astronaut telepat, Chriss Vernsinne, ce-i slujea de soț era total incapabil să distingă, să prindă o cît de mică frîntură din gîndurile vechi ale scumpei sale jumătăți, care patru decenii fusese conectată pe undele cerebroherțiene, ca și dînsul, cu un alt partener !

Cum, dintr-un binecunoscut orgoliu masculin, Chriss nu-și putea nega forța telepatică, atribuia „silențiul cerebral mnezic" al consoartei pur și simplu ingenuității ei, castității mentale și fizice și, de ce să nu o spunem, era încîntat. Se surprindea ades în oglindă adresîndu-și privirile de admirație ale bărbatului care a reușit să-și fixeze pentru eternitate aleasa inimii.

Gella îi culegea uneori — cu aceeași metodă parapsihologică, total lipsită de fair-play în cazul de față — remușcări, autoacuzații pentru necredințe imaginate, promisiuni solemne pentru viitor. Aceste mici „furtuni cerebrale" au avut darul să aducă pînă la urmă pacea în cămin. Mai bine-zis un armistițiu trainic. Cleptomania telepatică a doamnei Vernsinne se manifesta din ce în ce mai rar în cursul anilor, devenise chiar o strădanie neinteresantă, fiindcă trecutul lui Chriss evolua din ce în ce mai cețos, engramele memoriei din ce în ce mai șterse, mai ilizibile, mai fără valoare. Mîndră totuși de aceste descoperiri subterfuge, mîndră

de monopolul exercitat acum definitiv asupra lui Chriss, a început, la un moment dat, să-l neglijeze găsindu-l mai puțin interesant și s-a concentrat asupra propriului ei prezent. Și cum prezentul soțului îi fusese totdeauna indiferent, Chriss își crease unul deosebit de complicat și atractiv.

Printre altele, scria. Situîndu-se cu o mie-două de ani în urmă scria pe ascuns romane de anticipație trecută, depășită. Treabă de mare succes la public, fiindcă avea condei umoristic în aceste file de istorie paralelă, apocrifă. Lui i se datorează urmarea povestirii de față, situată abil între un viitor îndepărtat și un trecut posibil.

*

„Sortiți de bună voie unei tinereți cu iz de veșnicie — scrie Chriss Vernsinne — trebuia să ne bucurăm la nesfîrșit de fericirea de a fi soți inseparabili. Copii n-aveam. Prietenii și rudele noastre se stinseseră de mult. Fosta noastră meserie, admirată, cîntată în legende moderne, făcuse din noi adevărate monumente vii, oarecum desuete, fiindcă lumea alerga mereu înainte. Rari mai erau contemporanii care să ne ceară audiență pentru a ne vedea, pentru a ne pipăi ca pe niște monștri sacri. Foarte rar mai apărea cîte o veche cunoștință, uitată de cine știe cînd în azot și resuscitată întîmplător la vreun inventar al containerelor ce trebuiau date la casat, dar mentalitatea acestei cunoștințe, rămasă cu secole în urmă, ne dădea senzația dezagreabilă că stăteam la taifas cu vreo mumie sau chiar cu dușii de pe lume.

Călătoria noastră prin viață fiind lungă, a trebuit organizată pentru a nu se instala monotonia, melancolia, mizantropia, masivitatea marasmului, macerarea metafizică, martirismul masacrant mutual, meditația monotonă, mecanicismul matrimonial, menopauza mintală, malantandu-uri, dar și miorlăiala metodică, mimetismele mieroase, mimicile minore, minutele mizerabile, moliciunile mumificante, momentele monosilabice, monologurile monumentale, monstruoasele mușcături, murmurele mute, misticismul, într-un cuvînt mortificarea menajului...“

(Trebuie să remarcăm involuntar că atmosfera respirată de Chriss și Gella era *mizară*.)

„Făceam tot posibilul să alungăm plictisul. Deşi pensionari, ne teroriza apropierea week-endului. Conformismul societăţii ne obliga să ne distrăm în sacrosanctul final de săptămînă, iar capriciile şi exigenţele din ce în ce mai sofisticate ale nevesti-mi îmi epuizaseră practic resursele imaginaţiei. Eu mă consolasem, dar ea trebuia să uite că e bătrînă măcar două zile din şapte, fiindcă arăta minunat de tînără încă, chiar aşa, piesă de muzeu vie cum simţea că apare în ochii generaţiei prezente.

Într-o sîmbătă, n-am să uit niciodată acea sîmbătă unică în viaţa noastră, citeam jurnalul — rubrica „Sugestii pentru week-end" — aparent liniştit, dar în fond storcîndu-mi lămîia cerebrală în căutarea unui divertisment neuzat, în timp ce ea, trebăluind prin jur, se făcea — o simţeam eu bine: se făcea! — că nu aşteaptă iniţiativa mea. (A cîta sută de iniţiative luate sub teroarea reproşurilor lipsei de originalitate?) Într-un tîrziu, cînd am simţit că tensiunea creşte îngrijorător, îi lansez cu nonşalanţă:

— Uite, *my dear*, scrie aici că a fost descoperită o poiană de peste 430 metri pătraţi printre blocurile ridicate în locul foştilor Alpi tirolezi. Mergem s-o vedem?

Văd în ochii ei un licăr de interes repede înăbuşit cînd îmi răspunde:

— Cu copaci adevăraţi? Nu cred! Nu se poate! Trebuie să fie ceva în genul preeriilor de plastic de pe terasa zgîrie-cosmosului nostru. Mă plictisesc de moarte.

— Tocmai de aceea, caut o distracţie, îi răspund eu reţinut, fiindcă nu avea de unde să ştie dacă sînt copaci sintetici sau naturali. Puteam constata acolo. În jurnal nu scria nimic, dar admit că ar putea avea dreptate: dacă ar fi fost copaci *naturali* ar fi precizat ei în informaţie, ca s-o facă mai interesantă.

— Eu vreau ceva mai senzaţional, mai adevărat, intervine Gella cu căldură în deducţiile mele. Înduioşat de apariţia acestui elan aproape copilăresc, propun, tot din rubrică:

— Uite, la grădina zoologică din etajul 9715 a fost creată o nouă specie de brontozaur. E de minune ce sînt în stare biologii ăştia, poate mai găsim şi alte chestii. Mergem să vedem animalele?

Îmi întoarce o privire suveran disprețuitoare. Parcă i-aş fi propus o batistă automată, o salată detergentă, sau o

partidă de computer care spune singur proverbe și anecdote pentru împrejurări date. *Humorotronul.* Banalități.

— Uf, ce idee! De la o vreme nu mai știu să facă decît șopîrle uriașe. De cînd au avut norocul să descopere un saurian congelat în gheţurile din Antarctica, plin cu ouă care au eclozat în clocitoare, nu mai au alte idei. Umblă la cromozomii puișorilor și creează monștri apocaliptici. Sînt dizgrațioși la disperare. Nici nu vreau să aud, necum să-i văd!

— Că sînt dezgustători admit, îi răspund eu s-o potolesc, în căutarea unei alte formule, dar sînt interesanți — adaug fiindcă nu găsesc nimic de doamne-ajută la îndemînă și simt că intru în criză de timp. În afară de asta, mi-e o frică albastră să nu-i vină ei vreo dorință năstrușnică. Dacă ați ști ce imaginație bolnăvicioasă poate avea! Dar să nu anticipez.

— Am citit undeva... zice, și simt deodată pericolul iminent.

— Lasă ce ai citit... să încercăm altceva...

Tentativă de disuadare nereușită, fiindcă urmează imperturbabil:

— ...despre niște animale mai drăguțe: cîini, pisici, cai... și deodată zglobie, fericită: vreau să văd un cal!

Alta acum! Nu mă așteptam la o astfel de încuietoare! Da' răsfățată mai e! Vrea să vadă un cal! E în stare să vrea unul *personal* cu pretențiile ei exagerate.

— De unde să-ți *scot*, my dear, un cal? Au dispărut de mii de ani și înghețat n-a fost găsit nici unul... era prea cald atunci... Și chiar dacă găseau, dacă nu mă înșel nu se reproducea prin ouă.

— Prin ouă, prin neouă, nu te depărta de subiect: eu vreau pentru week-end un cal, se încăpățînează ea. Și se bosumflă. Trîntește ușa și pleacă la bucătărie. Eu rămîn să-mi consum acru începutul de week-end ce se anunță furtunos, întărîtîndu-mă neputincios pe neghiobia savanților răposați care nu au băgat la timp în containere cu azot cîteva din speciile pe cale de dispariție precum biblicul dar prevăzătorul Noe în arcă.

Era așa de simplu ca toată campania prin *mass-media* a unor tipi din cronici — printre care Cousteau, mi se pare — să oprească furia de distrugere de pe timpuri! Îi

băgau frumușel la azot și gata! Îi scoteau tot frumușel cînd aveau nevoie sau cînd o cerea ecologia. Nevastă-mea, în cazul de față. Constat însă că atît ecologia, cît și Gella, fiind de sex feminin, sînt uneori absurde, avînd dreptate chiar cînd cer imposibilul. În fond de ce să nu posede fiecare un cal cînd are chef? Asta e civilizație? Măcar cu împrumut. Ce, mie mi-ar strica să galopez azi pe un pur-sînge în loc să helicopterez de ici-colo ca o lăcustă? Recunoscînd dreptatea jumătății mele, așteptam să se termine vacarmul de tingiri din bucătărie, în căutarea unei noutăți prospetissime, nemaiuikendată.

Și apare, într-adevăr lividă, înspăimîntată de parcă ar fi întîlnit pomenitul brontozaur pe culoarul dintre bucătărie și living-room. O întreb, speriat la rîndu-mi de figura ei sepulcrală, ce s-a întîmplat. Îngaimă ceva incoerent în legătură cu imaginația mea perforată ca un șvaițer, cu faptul că în capul ei frămîntat de toate grijile familiei trebuie să mai încapă și utilizarea timpului liber. Nu înțeleg nimic și fiindcă tremură ca o piftie, îi dau un pahar cu citrosoma — un suc revigorant nou apărut. Se mai calmează, izbucnește într-un plîns reconfortant și printre suspine îmi spune abia șoptit că a *curățat manual* mașina de spălat vase. E momentul să mă îngrozesc eu, părul ridicîndu-mi-se pe cap. Într-adevăr, la orice mă așteptam, dar la așa ceva era destul de greu să mă gîndesc! Atît de distrată, de preocupată, de zăpăcită, încît să comită un delict ce se pedepsește cu deportarea pe cinci ani în lună! Fiindcă legiuitorul are dreptate: unde am ajunge dacă toate gospodinele ar proceda așa? Știu și copiii că robotul-de-spălat-vase se spală numai cu robotul-de-spălat-roboți-de-spălat vase. Și să-mi facă tocmai ea, mie, o asemenea rușine. Noroc că eram singuri în casă. O asigur că voi păstra cu grijă secretul delictului, că niciodată și nimeni pe lume nu va afla nimic. Se liniștește, se lasă ștearsă la ochi și la nas de două batiste automate *fără să le atingă*, așa cum cere igiena secolului — bine că și-a revenit la realitate — batistele dispar incandescent în urma lor persistînd un vag parfum de eucalipt și totul intră în ordine; mai ales că între timp humorotronul ne-a debitat spontan cîteva bancuri despre inutilitatea lacrimilor. Răsuflate, ce-i drept, dar apreciez inițiativa, solicitudinea și chiar faptul că după ultima reparație funcționează

corect. Cînd se defectase, încurca poantele. Eu nu l-aș fi reparat : era un defect delicios, de geniu, aș zice, dar Gella nu-l aprecia. Ea cunoștea toată dotația aparatului pe dinafară și nu admitea o proastă funcționare.

Oricum, atmosfera s-a destins, Gella este liniștită și așteaptă cuminte o nouă propunere pentru week-end.

Sugerez o croazieră pe lacul de la subsol sau pe mare.

Parcă aș fi dat cu spray distimic. Îmi răspunde plictisită dar prolixă :

— Lacul de beton din subsol ! Cobori pînă ți se urăște și toată lumea e acolo. Cît privește marea... sînt sătulă. Voiaj de nuntă pe mare, nunta de argint, de aur, de platină, de iridiu, de diamant, de uraniu, de nexoniu și mai știu eu cîte alte aniversări, tot pe mare. Unt de mare, fripturi de alge, marinată de plancton... Mersi, m-am săturat ! Mă mir că nu vrei să mergem în triunghiul Bermudelor, să te întorci iar fără urechi din a patra dimensiune, cum s-a întîmplat data trecută, cînd fanta de intrare în a patra dimensiune s-a închis brusc, că era să rămîi fără cap. Și cît am umblat eu pînă ți-am găsit urechi cu indicativul tău imunologic, nu mai ți-aduci aminte, te învățaseși cu alea de plastic...

— Ba mi-amintesc perfect, îi răspund înciudat, mai ales că întîi achiziționaseși unele hiper-imune, care continuau să-mi crească după grefă, o apostrofez pieziș.

— Vreau ceva senzațional, se face ea că nu aude. Ți-am spus ! Nu mai vreau week-end afară. Stăm aici. Ce, eu nu-ți ajung ? Sau poate ți s-a urît cu mine, răutăciosule !

— Vai de mine, darling, așa repede, cum îți închipui ? Dar mă gîndeam că măcar pînă la prînz, o plimbare cu mașina pe șoseaua de la 280. E superbă ! Douăsprezece benzi, accidentele total interzise...

Transpiram. Veselotronul încerca inutil să mă încurajeze, repetînd mereu : Perseverare humanum est... (Probabil că iar se încălzise), crainica de la televiziunea obligatorie îmi făcea strengărește cu ochiul... Gella o vede, face cîțiva pași de dans și așa, ca dintr-un amuzament, răsucește butonul și o trimite la plimbare în eter, sub cuvînt că nu o poate suferi de multă vreme și că i-a venit o idee pe care trebuie să o examinăm netulburați de toate „urîtele" lumii. Calificativul îi aparține.

— Vreau un buchet de flori adevărate ! izbucni deodată, fără să țină seama de enormitatea dorinței. Ba mai adăugă : Naturale, crescute pe cîmp și fără stimulatori !

Din ce în ce mai trăsnită. Trebuie să-i pun termometrul. E bolnavă. Aiurează. Vreo encefalită. Sigur aiurează. Auzi ! ? Flori ! Arheologie curată. Să sparg vreun muzeu, să-i aduc... dar poate nu-i bolnavă, de aceea îi replic :

— Capricii și numai capricii ! Știi bine că practic e imposibil.

— Atunci — continuă ea, în nici un fel stînjenită de întreruperea mea energică — aș vrea, vreau, trebuie, să facem o plimbare lungă pe jos. Pe jos ! Ai înțeles ? încheie triumfătoare. *Per pedes* ! mai adaugă pedantă și cu o sforțare se ridică de pe electropozi.

— Pe... picioarele... noastre ? îngaim eu uluit în continuare. Și-mi amintesc brusc că, fără să fiu snob, dacă îmi plăcuse la Gella ceva foarte mult cînd o cunoscusem, fusese gingășia acelor picioruțe neînsemnate, care trădau civilizația familiei sale.

— Da. Numai pe ele ! mă smulge ea din amintiri. Te rog, dacă mă iubești ! Am să mă sprijin la nevoie pe tine.

— Dacă te iubesc ? Crezi oare că e destul să te iubesc pe tine ca să mă țin pe picioarele astea ? și mă bat violent peste coapsele mele care, deși nu erau ca ale ei, aveau totuși în urmă cîteva zeci de generații motorizate. Pe astea ? Pe membrele astea care de atîta vreme nu mai servesc decît ca decor.

— Știu că nu le-ai întrebuințat de mult.

— De mult se cheamă asta, cînd nu le-am utilizat nici eu și nici părinții și bunicii mei ! Și nici tu și ai tăi...

— În ce te privește, te cam lauzi, mă ia Gella peste electropod. Crezi că nu știu că ai avut un unchi despre care se spune că a umblat mult pe jos ? Vreau și eu să simt o zi ce a simțit el.

— Unchiul John a rămas orfan de mic și nu a avut cine să-i supravegheze educația fizică, i-o întorc eu. Nu e frumos să te legi de amintirea lui fiindcă ai aflat probabil și cum a izbutit mai tîrziu, autodidact, să și le atrofieze decent. Oricum, Gella, te rog să nu mă ridiculizezi. Ce ar zice vecinii dacă ne-ar vedea ?

— Conformism absurd. Nu-mi pasă de lume. Vreau să merg pe jos în week-endul ăsta, pricepi ?

Ce era să mai obiectez ? În definitiv nici nudismul nu mai era interzis pe stradă. Şi am pornit la plimbare amîndoi ţinîndu-ne unul de celălalt, oscilînd ca două limbi de metronom pe rudimentele noastre de picioare proprii şi tîrînd electropozii într-un cărucior, pentru orice eventualitate. Un cîrd de copii se ţinea zgomotos după noi în timp ce adulţii întorceau cu dezgust capul şi-i îndemnau să nu ne mai privească."

CUPRINS

FALSE FICȚIUNI

Și totuși... Nimeni 5
Dublone 11
Cîte lumi 33
Calcarina 41
Stanny 52
Cazul Bazil Poppescu 73
Puțină... chimie 78

REPORTAJE DINTR-O LUME CONGELATĂ

Scurtă introducere 85
Primul impas 89
Partida de șah ? 91
Cazul G. D. Hearth 96
Boala de decongelare (Apatia criogenetică) 103
Ștafeta cosmică 112
Viața pendulară 127
Ecogenii 135
Week-end 141

Lector : LUCIAN HANU
Tehnoredactor : CORNEL CRISTESCU

Bun de tipar 24.XI.1980. Apărut 1980.
Comanda nr. 1806. Coli de tipar 9,5.

Tiparul executat sub comanda
nr. 1377 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr.89—97
București
Republica Socialistă România

false ficțiuni

Lei 5